

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ แรงงานมอญก่อสร้างในจังหวัดปัตตานี

Mon Construction Labors in Pattani

โดย อรชา รักดี

กันยายน 2563

สัญญาเลขที่ RDG 6210050

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ แรงงานมอญก่อสร้างในจังหวัดปัตตานี

Mon Construction Labors in Pattani

ผู้วิจัย

อรชา รักดี

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ชุดโครงการวิจัยมาเลเซีย : นัยที่สำคัญต่อประเทศไทย

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
(สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปผู้บริหาร

มอญเป็นชาติพันธุ์ที่มีชนบทธรรมนิยมประเพณี รวมถึงภาษาเป็นของตนเอง เคยมีอาณาจักรของตนเองก่อนที่จะถูกพม่าเข้ายึดครองและถูกปกครองภายใต้พม่า แต่กระนั้นชาวมอญก็พยายามพยายามรักษาอัตลักษณ์ของตนเองมาตลอด เมื่อเศรษฐกิจในประเทศไทยขยายตัวทำให้ความต้องการแรงงานเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับความต้องการรายได้และการหลบหนีจากภัยด้านการเมืองในประเทศเมียนมาทำให้ชาวมอญเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยในฐานะแรงงานข้ามชาติ

ปัตตานีแม้จะอยู่ชายแดนและห่างไกลจากประเทศเมียนมา แต่ก็เป็จุดมุ่งหมายหนึ่งของแรงงานข้ามชาติชาติพันธุ์มอญ แม้จะไม่มีสถิติของแรงงานข้ามชาติชาติพันธุ์มอญอย่างเป็นทางการ แต่ปรากฏการมีอยู่ของแรงงานข้ามชาติชาติพันธุ์มอญในปัตตานีในภาคธุรกิจต่างๆ เช่น ประมงและงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมประมง ก่อสร้าง เป็นต้น การศึกษาแรงงานข้ามชาติชาติพันธุ์มอญพบว่า อัตลักษณ์หนึ่งของชาวมอญคือ การยึดมั่น ศรัทธาและเคร่งครัดในพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เป็นที่น่าสนใจว่าในบริบทจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีความแตกต่างทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา แรงงานข้ามชาติชาติพันธุ์มอญที่มีอาชีพก่อสร้างนั้น มีวิถีชีวิตและการปรับตัวอย่างไร ซึ่งหากพิจารณารูปแบบการมีอยู่ของชุมชนแรงงานข้ามชาติหรือกลุ่มแรงงานข้ามชาติแล้ว แรงงานข้ามชาติที่มีอาชีพก่อสร้างมักมีการตั้งที่พัก (แคมป์คนงาน) ใกล้กับสถานที่ก่อสร้าง ซึ่งอาจอยู่ใกล้ชุมชน หรืออาจอยู่ในชุมชน ซึ่งแตกต่างจากแรงงานต่างข้ามชาติอาชีพอื่นๆ เช่น ประมง ที่มักมีที่พักที่นายจ้างจัดให้อยู่ด้วยกันเป็นชุมชนของตนเอง และมักห่างจากชุมชนของคนพื้นถิ่น

การดำรงอยู่ของแรงงานข้ามชาติชาติพันธุ์มอญที่เคร่งครัดในพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานีท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบ และความแตกต่างหลากหลายในสังคมปัตตานีที่คนมลายูซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของพื้นที่มีความเคร่งครัดในศาสนาอิสลามระดับหนึ่งซึ่งแตกต่างกับความเชื่อและศรัทธาของแรงงานข้ามชาติชาติพันธุ์มอญ การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการคือ 1) ศึกษาวิถีชีวิตของแรงงานมอญก่อสร้างในจังหวัดปัตตานี และ 2) ศึกษาการปรับตัวของกลุ่มแรงงานมอญดังกล่าว ดำเนินการวิจัยโดยใช้เครื่องมือที่สำคัญคือ การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมซึ่งได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน 2562 จนถึงกันยายน 2563

การสัมภาษณ์ดำเนินการทั้งในกลุ่มนายจ้างชาวไทยที่จ้างแรงงานข้ามชาติชาวมอญ เจ้าหน้าที่รัฐและบุคคลทั่วไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติชาวมอญ เช่น ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ นายองค์การบริหารส่วนตำบล เสมียนบริษัทรับเหมาก่อสร้าง แม่ค้า เป็นต้น รวมถึงกลุ่มตัวอย่างแรงงานข้ามชาติชาวมอญจำนวน 8 คน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างด้วยเทคนิคกลิ้งสะสมแบบก้อนหิมะ (Snowball sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อพิจารณา ดังนี้ 1) เป็นแรงงานข้ามชาติอาชีพก่อสร้างชาติพันธุ์มอญ 2) ไม่จำกัดเพศและการศึกษา 3) อายุ 18 ปีขึ้นไปแต่ไม่เกิน 60 ปี 4) เป็นแรงงานข้ามชาติที่ขึ้นทะเบียนแรงงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย 5) มีประสบการณ์การทำงานในจังหวัดปัตตานีอย่างน้อย 1 ปี 6) สนใจและเต็มใจจะให้ข้อมูล 7) สื่อสารภาษาไทยได้บ้าง ในกรณีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้หรือสื่อสารได้น้อยหรือไม่สามารถพูดคุยโต้ตอบกับผู้วิจัยได้ ผู้วิจัยจะใช้ล่ามชาวมอญทำหน้าที่แปลและสื่อสารภาษาไทยและมอญให้ 8) เป็นแรงงานก่อสร้างที่มีระยะเวลาก่อสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือ ไม่มีการวางแผนจะเคลื่อนย้ายออกจาก

พื้นที่ภายใน 1 ปี ทั้งนี้จะดำเนินการใน 2 พื้นที่ คือ ชุมชนรูสะมิแล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะวัฒนธรรมมลายูโดดเด่น และ ชุมชนตือราเฮ ซึ่งมีความเป็นเมืองและมีการผสมผสานของวัฒนธรรมที่หลากหลาย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ที่พักแรงงานมอญก่อสร้างรูสะมิแล ตั้งอยู่กลางทุ่งนา หลังค่ายทหารบางปลาหมอ ถนนเลียบบคลองชลประทาน ในตำบลรูสะมิแล ซึ่งแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มนี้จะเรียกว่า แรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มรูสะมิแล เพราะมีที่พักอยู่ในพื้นที่ชุมชนรูสะมิแล ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมืองปัตตานี เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะวัฒนธรรมมลายูโดดเด่น ชุมชนรูสะมิแลเป็นชุมชนมลายูที่ตั้งอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ประชากรดั้งเดิมเป็นชาวมลายูมุสลิมประกอบอาชีพประมงและอาชีพที่เกี่ยวข้องกับประมง เช่น ต่อเรือ ซ่อมเรือ แกะเนื้อปู เป็นต้น บางส่วนประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีศาสนสถานที่สำคัญทางศาสนาอิสลามและพุทธจำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วยมัสยิดจำนวน 3 แห่ง โรงเรียนตาดีกาประจำหมู่บ้านจำนวน 1 แห่ง และ วัดจำนวน 1 แห่ง ทั้งนี้ชุมชนรูสะมิแลอยู่ภายใต้พื้นที่การให้บริการสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลรูสะมิแล มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาคือ โรงเรียนบ้านรูสะมิแล และโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา คือ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 40 ซึ่งมีลักษณะเป็นโรงเรียนประจำ ทุกวันเสาร์เย็น มีตลาดนัดขายอาหารสดและแห้ง รวมถึงขนม อาหารสำเร็จรูป เสื้อผ้ามือสอง บริเวณถนนเลียบบคลองชลประทานข้างโรงแรมเซาเทิร์น และวันอาทิตย์เช้า มีตลาดนัดขายอาหารสด แห้ง เสื้อผ้ามือสองและของใช้มือสองบริเวณถนนเจริญประดิษฐ์ และถนนรูสะมิแล

ที่พักแรงงานมอญก่อสร้างในบ้านเช่าซอยตือราเฮ 2 มีลักษณะเป็นบ้านเช่าปูนชั้นเดียวตั้งอยู่ในชุมชนมีเพื่อนบ้านเป็นชาวมลายูมุสลิม โดยอยู่ในพื้นที่ชุมชนตือราเฮ ตั้งอยู่ที่ตำบลจะบังติกอ อำเภอเมืองปัตตานี โดยแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มนี้จะเรียกว่า แรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มบ้านเช่าตือราเฮ ลักษณะพื้นที่ชุมชนตือราเฮเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะความเป็นเมืองและมีการผสมผสานของวัฒนธรรมที่หลากหลายเนื่องจากอยู่ในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี เป็นศูนย์กลางการค้า ธุรกิจ หน่วยงานราชการ โรงเรียน และสถานที่สำคัญต่างๆ เช่น มัสยิดกลางปัตตานี มัสยิดรายอ ตลาดเทศบาล พื้นที่ชุมชนจะบังติกอเป็นชุมชนเก่า มีเขตเมืองเก่า วังเก่าจะบังติกอ มัสยิดรายอ ชุมชนจะบังติกอจะมีลักษณะผสมผสานทั้งความเป็นชุมชนดั้งเดิมและชุมชนใหม่มีสภาพชุมชนเป็นบ้านมลายูแบบดั้งเดิมที่เป็นไม้หลังคากระเบื้องดินเผาอาคารก่ออิฐฉาบปูนสมัยใหม่ ร้านค้า บ้านเช่าที่รองรับการเคลื่อนย้ายของผู้คนเข้ามาทำงานและประกอบอาชีพ ทำให้พบเห็นการอาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนทั้งชาวมลายูมุสลิม มุสลิมจากภาคใต้ตอนบนมุสลิมที่มีเชื้อสายปาตานีรวมถึง ชาวไทยพุทธที่อยู่รอบนอกเมืองปัตตานี และจังหวัดอื่นๆ รวมถึงชาวไทยเชื้อสายจีน พื้นที่ชุมชนจะบังติกออยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลเมืองปัตตานี

ในความเป็นจริงในระยะแรกของการทำวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกชุมชนแหลมนกเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ทำการศึกษาซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการอยู่อาศัยของแรงงานข้ามชาติชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งพม่า มอญ เขมร แต่เนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 ที่ได้รับระบาด เพื่อความปลอดภัย ผู้วิจัยจึงได้ตัดกลุ่มตัวอย่างชุมชนแหลมนกออกหลังจากที่มีข่าวแรงงานข้ามชาติได้รับเชื้อโควิด-19 ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญข้ามชาติจึงคงเหลือเพียง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างรูสะมิแล และ กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างบ้านเช่าตือราเฮ

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อสมมุติ	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	ระยะเวลา ที่ทำงานใน ไทย (ปี)	ระยะเวลา ที่ทำงานใน ปัตตานี (ปี)	ที่อยู่ ในปัตตานี	ความสามารถ ในการพูด ภาษาไทย
พินันท์	ชาย	51	พะอาน	แยกกันอยู่	40	20	รูสะมิแล	ดี
ประยุทธ์	ชาย	18	พะอาน	โสด	4	2	รูสะมิแล	น้อยมาก
เชน	หญิง	23	พะอาน	แต่งงาน	10	3	รูสะมิแล	ดี
พ่อเลี้ยง	ชาย	44	อมนัน	แยกกันอยู่	39	5	รูสะมิแล	ดี
คิง	ชาย	18	เมาะล่ำไย	โสด	4	2	ดีอราแฮ	น้อย
ดา	หญิง	30	เย่	แต่งงาน	15	3	ดีอราแฮ	ดี

แรงงานมอญก่อสร้างส่วนใหญ่เริ่มงานในเวลาเช้าตรู่ 07.00 หรือ 07.30 พักกลางวัน 1 ชั่วโมง และเริ่มทำงานเวลา 13.00 น.เลิกงานในเวลา 17.00 น. หลังเวลาเลิกงานจะปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน หรือพักผ่อน การเข้าไปพูดคุยสัมภาษณ์จะทำระหว่าง 17.30-18.30 น. โดยในช่วงแรกจะเข้าไปทุกวัน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างรู้จักคุ้นเคย เมื่อคุ้นเคยแล้วจึงนัดหมายเพื่อขอสัมภาษณ์ต่อไป หากกลุ่มตัวอย่างไม่พร้อมสัมภาษณ์ก็ไม่บีบบังคับ

ข้อมูลทั่วไปของแรงงานมอญก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพบว่า แม้จะมีความแตกต่างกันของภูมิภาคหลังที่มา แต่มีบางอย่างที่มีความเหมือนและคล้ายคลึง กล่าวคือ แรงงานมอญก่อสร้างทั้งสองกลุ่มใช้เครือข่ายทางสังคมคือเครือญาติและการมีถิ่นฐานเดียวกัน ในการเข้ามาทำงานในไทยรวมถึงการเข้ามาทำงานในปัตตานีและอยู่ในไซต์งานเดียวกัน ดังจะเห็นว่า กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างที่บ้านเช่าดีอราแฮ มีการจับกลุ่มทำงานด้วยกันจากเครือญาติ หรือถิ่นฐานเดียวกัน คือ เมาะล่ำไย ในขณะที่บางคนอาจมาจากต่างเมือง แต่เมื่อสอบถามคือการใช้เครือข่ายญาติ การแต่งงานและการแนะนำกันของญาติ ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างรูสะมิแลที่ส่วนใหญ่มาจากเมืองเดียวกันคือพะอาน และมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของการเป็นเครือญาติกัน แต่จุดแตกต่างบางอย่างของกลุ่มมอญก่อสร้างรูสะมิแลคือ มีแรงงานมอญก่อสร้างบางคนที่มีได้เป็นญาติ และมีได้มาจากเมืองเดียวกัน และไม่เคยรู้จักกันมาก่อน แต่เข้าทำงานได้เพราะการเป็นชาติพันธุ์เดียวกันเช่นกรณีของแรงงานหญิงชาวมอญที่แต่งงานกับแรงงานชายชาวพม่าของกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างรูสะมิแล

ประการต่อมาช่วงอายุของแรงงานก่อสร้างทั้งสองกลุ่มมีความเหมือนกัน คือส่วนใหญ่มีก้อยู่ในช่วงวัยหนุ่มสาวหรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (young adult) คือ 18-35 ปี ซึ่งทางจิตวิทยามองว่าช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นนี้เป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดช่วงหนึ่งของชีวิต เพราะแม้จะเริ่มเป็นช่วงที่มีการรับผิดชอบแต่ก็ไม่มากนักเท่ากับวัยกลางคน และยังเป็นช่วงเวลาที่มีความฝัน ความทะเยอทะยาน และสร้างจุดมุ่งหมายให้ชีวิต (ศรีประภา ชัยสินธพ, สภาพจิตใจวัยผู้ใหญ่, 2563) ความเหมือนกันประการหนึ่งของแรงงานก่อสร้างทั้งสองกลุ่มคือ แทบจะไม่พบแรงงานในช่วงอายุวัยกลางคน คือ 40 ปีขึ้นไป ซึ่งหากมีมักเป็นหัวหน้าคนงาน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่พบว่า ส่วนใหญ่ของแรงงานมอญก่อสร้างจะทำงานเก็บ

เงินพออายุ 40-50 ปีจะกลับไปอยู่ที่บ้านที่เมียนมา หรือความฝันที่พออายุมากขึ้นจะเป็นผู้รับเหมาช่วงจากผู้รับเหมาไทย

2. วิถีชีวิตมอญก่อสร้างปัตตานี

รูปแบบวิถีชีวิตของแรงงานมอญก่อสร้างนั้นเมื่อพิจารณากิจวัตรประจำวันจะพบว่ามีลักษณะเป็นรูปแบบและช่วงเวลาที่ถูกกำหนดจากลักษณะงานที่ทำการก่อสร้าง ซึ่งมักจะเริ่มงานก่อสร้างในเวลาเช้าตรู่ราวเจ็ดโมงหรือเจ็ดโมงครึ่ง เรื่อยไปจนพักเที่ยงและกลับมาทำงานในเวลาบ่ายโมงและเลิกงานในเวลาห้าโมงเย็น ดำเนินหมุนเวียนเป็นกิจวัตรประจำวัน ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด โดยจะไปหยุดงานเพียง 1-2 วัน หลังจากรับเงิน ซึ่งจะรับเงินค่าจ้างทุกๆ 15 วัน หรือราว 2 อาทิตย์ นอกจากจะหยุด 1-2 วันหลังรับเงินค่าจ้างแล้ว อาจขอหยุดเพิ่มเมื่อมีวันสำคัญทางศาสนา เช่นวันเข้าพรรษาซึ่งเป็นพระใหญ่ หรือวันสำคัญทางประเพณี เช่น วันชาติมอญ

แต่แม้รูปแบบชีวิตประจำวันจะเป็นกิจวัตรจนเหมือนไม่มีอะไรแต่ก็มีแง่มุมสำหรับวิถีชีวิตที่สะท้อนภาพความเป็นชาติพันธุ์มอญที่มักสะท้อนผ่านมิติต่าง ๆ ของการใช้ชีวิตตั้งแต่ตื่นนอน จนถึงการเข้านอนของแรงงานมอญก่อสร้าง ในรูปแบบความเชื่อ ความกลัว ประเพณีที่สำคัญ

2.1 ความเชื่อ

แม้การศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์มอญจะพบว่า มอญผูกพันกับพุทธศาสนาและมีวัฒนธรรมประเพณีที่สัมพันธ์กับศาสนาพุทธเป็นอย่างมาก ดังนั้นวิถีชีวิตของแรงงานก่อสร้างมอญจึงสัมพันธ์กับการไหว้พระและวิถีแบบพุทธ แต่อย่างไรก็ดีพบว่า ในความผูกพันและประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนาก็มีความเชื่อเกี่ยวกับผี หรือวิญญาณอยู่เช่นกัน โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีบ้าน ซึ่งเป็นความเชื่อซึ่งสัมพันธ์กับวิถีชีวิตตั้งแต่ การเกิด การเจ็บไข้ไม่สบาย ไปจนถึงการตาย ซึ่งส่งผลให้แรงงานมอญก่อสร้างมีพฤติกรรมหรือไม่ทำพฤติกรรมบางอย่าง

2.1.1 หิ้งพระและทิศหัวนอน

ความเชื่อของคนมอญเกี่ยวกับที่อยู่ นั้นจะให้ผู้อยู่ใหญ่อยู่ทางเหนือแล้วไล่ไปตามอาวุโสซึ่งในกรณีบ้านพักแบบห้องแถวที่สร้างในไช้รุ้งสะมิแลก็จะใช้คติความเชื่อเช่นนี้ โดย พินันท์ซึ่งเป็นคนที่อาวุโสที่สุดจะอยู่ห้องแรกทางทิศเหนือ ถัดมาเป็นลูกชายพินันท์ที่อาวุโสรองลงมา เช่นอยู่ห้องที่สามเพราะสามมีเซนอาวุโสน้อยกว่าแต่ในขณะเดียวกันก็อาวุโสมากกว่าประยูรที่อยู่ห้องสุดท้ายซึ่งมีอายุน้อยที่สุดในไช้รุ้งงานก่อสร้างนี้ การจัดลำดับห้องพักดังกล่าวก็เป็นแบบเดียวกับที่พักก่อนที่จะย้ายมาสร้างที่ใหม่ เพราะความเชื่อเรื่องการจัดลำดับที่อยู่อาศัยตามหลักอาวุโสทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องทำเล เพราะบางครั้งที่พักบางห้องอาจโดนแดดมากกว่าหรือน้อยกว่าบางห้อง เมื่อพินันท์ปฏิบัติตามความเชื่อของมอญจึงทำให้ไม่มีปัญหา

นอกจากนี้ตำแหน่งของหิ้งพระตามความเชื่อของมอญก็ยังคงได้รับการปฏิบัติไม่ว่าจะมีการย้ายไปที่ไหนก็ตาม โดยหิ้งพระจะอยู่ทางทิศใต้ หรือทิศตะวันออก ในขณะที่เดียวกันทิศหัวนอนของคนมอญคือทิศใต้หรือตะวันออก คนมอญในเมืองไทยพูดถึงความเชื่อเรื่องทิศการนอนว่า “คนมอญจึงนิยมนอนหันหัวไปทางทิศใต้ ได้ อันเป็นทิศมงคลตามพุทธประวัติ ถ้าจัดที่ทางไม่ได้จริงๆ ก็อนุโลมเป็นทิศตะวันออก” (อาได้ด, รามัญคดี) ซึ่งเหมือนกันกับทิศนอนของแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานี

2.1.2 ฝับ้าน ฝัเรือน หรือฝับรรพบุรุษ

ความเชื่อเรื่อง ฝับ้าน ฝัเรือน ฝับรรพบุรุษ เป็นความเชื่อของชาวมอญ ที่เชื่อว่า บ้านที่อยู่อาศัยของชนมอญมีฝับ้านฝัเรือน ฝับรรพบุรุษ เป็นฝัที่คอยปกป้องรักษา ค้มครองคนในบ้าน ลูกหลาน โดยอยู่เป็นคู่คือผู้หญิงและผู้ชาย (สัมภษณ,เซน) ฝับ้านฝัเรือน หรือฝับรรพบุรุษนี้ จะมีทุกตระกูล ชาวมอญจะระมัดระวังไม่ทำอะไรที่เป็นการผิดธรรมเนียมหรือผิดฝั หรือประพฤติดีเกี่ยวกับความเชื่อที่เกี่ยวพันกับฝับ้านฝัเรือนเพราะเกรงว่าฝับ้านจะโกรธ แล้วลงโทษตัวเองหรือลูกหลาน อาจทำให้เจ็บป่วย มีสิ่งไม่ดีเข้ามาในชีวิต เจอคนไม่ดี เจอนายจ้างไม่ดี ทำงานแล้วมีอุปสรรค ไม่เจริญรุ่งเรือง เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันฝับ้านในความเชื่อของแรงงานมอญก่อสร้าง ยังมีส่วนในการให้ความเจริญรุ่งเรืองแก่คนในครอบครัวและลูกหลาน

อย่างไรก็ดีพบว่า ความเชื่อเรื่องฝับ้านนั้น ไม่ได้นำมาใช้กับการอยู่ในบ้านพักคนงานในประเทศไทยเพราะไม่ถือว่าเป็นบ้าน บ้านพักคนงานจึงไม่มีฝับ้าน ฝับ้านหรือฝับรรพบุรุษเองก็ต้องการให้ลูกหลานมีงานทำ มีเงินทองใช้สอย ดังนั้นธรรมเนียมปฏิบัติของฝับ้านที่เกี่ยวกับการพักอาศัย เช่นลูกสาวซึ่งแต่งงานไปเป็นสะใภ้บ้านอื่นแล้วจะกลับมานอนในตัวเรือนบ้านไม่ได้นั้นจึงไม่ได้ถูกนำมาปฏิบัติ

กล่าวโดยสรุป ความเชื่อเรื่องฝับ้านของแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานี ยังคงมีอยู่และประพฤติดีปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นแรงงานมอญวัยรุ่น วัยหนุ่มสาว หรือวัยผู้ใหญ่ ซึ่งการประพฤติดีปฏิบัติตามแบบแผนธรรมเนียมที่เกี่ยวกับฝับ้านนั้นจะเคร่งครัดเป็นอย่างมากหากอยู่ที่บ้านคือประเทศเมียนมา ในทางกลับกันแบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับฝับ้านจะผ่อนปรนมากเมื่อแรงงานมอญอาศัยอยู่ในที่พักคนงานหรือที่อื่นที่ไม่ใช่ที่บ้านที่เมียนมา โดยมักมีคำพูดที่ได้ยินบ่อยครั้ง คือ ไม่เป็นไรไม่ใช่ที่บ้าน ไม่เป็นไรไม่ใช่ที่พม่า หรือ ที่นี้ได้ ที่พม่าไม่ได้

2.2 ความกลัว

กลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างมีความกลัวบางอย่างที่คล้ายกัน คือ ความกลัวสิ่งลึกลับหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่อาจตีความว่ากลัวผีหรือวิญญาณ หรือบางครั้งถูกเรียกว่าสิ่งไม่ดี นอกจากนี้ยังมีความกลัวเป็นจุดสนใจ ซึ่งทำให้แรงงานมอญก่อสร้างที่ประแบ่งทานาคาบนใบหน้าเมื่อต้องออกไปยังพื้นที่ที่ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์มอญอยู่จะทำการล้างหรือประแบ่งทานาคาแต่เพียงบางๆ เพื่อป้องกันการมองเห็นความแตกต่างระหว่างคนในสังคม ในขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างยังมีความรู้สึกกลัวผู้มีอำนาจโดยเฉพาะผู้มีอำนาจของรัฐ เช่น ตำรวจ ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น

หากมองในอีกด้านหนึ่งพฤติกรรมความกลัวของแรงงานมอญก่อสร้างที่เกิดขึ้นอาจเกี่ยวพันกับมิติทัศนคติ การมองสถานะของตัวเอง ซึ่งสะท้อนนโยบายของรัฐในยุคนั้นๆ ในขณะที่พินันท์ซึ่งเป็นตัวแทนของแรงงานก่อสร้างมอญรุ่นผู้ใหญ่ที่เคยต้องอยู่อย่างหลบๆซ่อนๆเพราะเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย พฤติกรรมที่แสดงออกจึงพยายามทำอะไรไม่ให้โดดเด่น เป็นที่จับตามอง ในขณะที่หากเปรียบเทียบกับรุ่นลูกพินันท์ที่เติบโตและใช้ชีวิตในประเทศไทยในยุคที่รัฐไทยให้สิทธิและทำให้การทำงานเป็นเรื่องที่ถูกกฎหมาย การใช้ชีวิตของแรงงานก่อสร้างมอญรุ่นลูกจึงไม่มีความกลัวและระวังตัวมากเหมือนรุ่นพ่อแม่ และแรงงานมอญในรุ่นลูกนี้มีความมั่นใจในตนเองที่จะต่อรอง เสนอความต้องการ รวมถึงปฏิเสธข้อเสนอที่ตนเองชอบหรือไม่ชอบ ดังนั้นความกลัวในรุ่นพินันท์และความกลัวในรุ่นแรงงานก่อสร้างมอญรุ่นหลังอาจไม่เหมือนกัน ชีวิตที่อิสระและการได้รับความเคารพในการตัดสินใจของมอญรุ่น

ใหม่อาจเป็นสิ่งที่ทำให้แรงงานมอญก่อสร้างรุ่นใหม่ไม่กลัวคนไทยหรือนาย (ตำรวจ) และนายจ้างของตัวเอง เพราะรู้ว่าต่างฝ่ายต่างต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าทัศนคติ และการใช้ชีวิตส่วนหนึ่งของแรงงานข้ามชาติมอญก่อสร้างจึงมีผลมาจากบริบทของนโยบายและกฎหมายในแต่ละยุคสมัยที่ประกอบสร้างให้แรงงานมอญบางส่วนคิด กลัวและมีลักษณะพฤติกรรมเช่นไร

2.3 ประเพณี

แรงงานมอญก่อสร้างยังคงรักษาและเข้าร่วมในประเพณีที่สำคัญทั้งประเพณีที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา และประเพณีที่เกี่ยวกับชาติพันธุ์มอญ คือวันชาติมอญ และวันสงกรานต์ ทั้งนี้พบว่าการจัดงานรื่นเริงตามประเพณีของแรงงานข้ามชาติมอญในปัตตานีนั้นจะจัดที่สำนักสงฆ์แหลมบก ตำบลบานา อำเภอเมือง ปัตตานี โดยแรงงานข้ามชาติมอญแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญทั้งการแต่งกาย โดยการสวมใส่เสื้อขาว และผ้าถุงแดง รวมถึงพบการแสดงการเล่นเช่น ปีนเสาน้ำมัน รวมถึงการฟ้อนหงส์ และอาหารเช่น ข้าวทะมะเน (ข้าวยาคุหรือข้าวมาชะ) ข้อค้นพบที่สำคัญคือ วัดในช่วงเวลาของการจัดงานประเพณีของแรงงานชาติพันธุ์มอญ ได้กลายเป็นพื้นที่และโอกาสให้แรงงานชาติพันธุ์มอญแสดงอัตลักษณ์อย่างเต็มที่

3. การปรับตัวของแรงงานมอญก่อสร้าง

ในทางทฤษฎีเชื่อว่าหากกลุ่มข้ามชาติมีการปรับตัวในสังคมใหม่ได้ดีจะอยู่ในสังคมใหม่ได้มีความสุข สำหรับแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานีนั้นพบว่า แรงงานมอญก่อสร้างปรับตัวทางเศรษฐกิจได้ดีที่สุดโดยใช้เครือข่ายทางสังคมแบบเครือญาติชักนำเข้าสู่อาชีพก่อสร้าง มีความพึงพอใจในรายได้และยังมีความสามารถในการลดค่าใช้จ่ายได้ สามารถเก็บเงินส่งกลับบ้านในประเทศเมียนมาได้ ในขณะที่แรงงานมอญก่อสร้างมีความสามารถปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมได้น้อยอันเนื่องจากการปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มอื่นๆในสังคมอย่างจำกัด ซึ่งหมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนที่มาอยู่หรือแม้แต่การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์มอญเหมือนกัน ดังมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การปรับตัวทางสังคม

การปรับตัวทางสังคมเป็นพื้นฐานที่จะดูความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานมอญก่อสร้างและกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับแรงงานมอญก่อสร้าง โดยดูความสัมพันธ์ทั้งกับครอบครัวที่ยังคงอยู่ที่ประเทศเมียนมา รวมถึงดูความสัมพันธ์กับชุมชนที่มอญก่อสร้างมาทำงานในที่นี้คือ ชุมชนรูสะมิแล และชุมชนตือราแฮ และนายจ้าง และกลุ่มสุดท้ายคือ การดูปฏิสัมพันธ์ของแรงงานมอญก่อสร้างกับแรงงานข้ามชาติมอญด้วยกัน ผลการศึกษาพบว่า แรงงานมอญก่อสร้างในจังหวัดปัตตานีปรับตัวทางสังคมกับเครือข่ายครอบครัวที่อยู่เมียนมาของตนได้ดีที่สุดโดยใช้เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่สามารถติดต่อได้อย่างรวดเร็วทั้งภาพและเสียง โดยสามารถคงความสัมพันธ์ได้ดี ในขณะที่การปรับตัวทางสังคมกับกลุ่มสังคมในชุมชนในพื้นที่ใหม่คือ ชุมชนรูสะมิแล และชุมชนตือราแฮมีน้อย โดยมากมักเป็นการปฏิสัมพันธ์ในลักษณะของการซื้อ-ขายสินค้า แต่ข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ ปฏิสัมพันธ์กับนายจ้าง แม้จะเป็นการปฏิสัมพันธ์กันเพียงแค่งานแต่ภาพลักษณ์ของแรงงานมอญก่อสร้างในความคิดของนายจ้างชาวไทยมีภาพลักษณ์ที่ดี และสร้างทัศนคติที่ดี กล่าวคือ ภาพจำของแรงงานมอญก่อสร้างของนายจ้างคือ กลุ่มคนที่ช่วยทำงาน มีวินัย มีฝีมือในระดับหนึ่ง ไว้วางใจได้ นายจ้างมีความพึงพอใจมากกว่าแรงงานชาติพันธุ์อื่นๆแม้ให้ทำงานในประเภทเดียวกัน แต่อย่างไรก็ดี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงงานมอญก่อสร้าง

กับแรงงานมอญข้ามชาติอื่นๆในปัตตานีก็ได้มิให้เห็นมากนัก กลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาหรือประเพณีที่จัดที่วัดที่ปัตตานีโดยแรงงานชาติพันธุ์มอญในปัตตานีเลย ส่วนใหญ่เลือกที่จะไปยังวัดในหาดใหญ่หรือสะเดาซึ่งเป็นชุมชนมอญที่เป็นเครือญาติมากกว่า

3.2 การปรับตัวทางวัฒนธรรม

แรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานีมีการปรับตัวด้านวัฒนธรรมอาหารได้ดีส่งผลให้การใช้ชีวิตในปัตตานีของแรงงานมอญก่อสร้างไม่ยากลำบากนัก ปัจจัยส่วนหนึ่งอาจมาจากการที่อาหารไทยและอาหารมอญมีความคล้ายคลึงกัน และอาหารไทยบางอย่างรับอิทธิพลวัฒนธรรมมาจากมอญ รวมถึงการมีส่วนประกอบของอาหารหลายอย่างที่คล้ายคลึงกัน สามารถทดแทนกันได้ ในขณะที่การปรับตัวทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกายของกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างเป็นอีกด้านที่อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีการปรับตัวด้านวัฒนธรรมการแต่งกายเด่นชัดที่สุด มีการแต่งกายได้เหมาะสมตามสภาพแวดล้อมและบริบท เช่น การทำงาน ในที่สาธารณะที่มีคนแตกต่างทางชาติพันธุ์ หรือในวัด โดยมีการปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมและบริบทสังคม เช่น การไม่ทาแป้งทานาคาในที่สาธารณะหรือหากทาจะทาในปริมาณน้อยและเกลี่ยบางจนเหมือนทาแป้งทั่วไป หรือการแต่งตัวตามสมัยนิยม ในขณะเดียวกันในบริบทที่เป็นโอกาสที่ได้แสดงอัตลักษณ์ของมอญ กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างก็มีการแต่งตัวตามวัฒนธรรมประเพณีของตน

3.3 การปรับตัวทางเศรษฐกิจ

การปรับตัวทางเศรษฐกิจเป็นความสามารถที่โดดเด่นที่สุดในการปรับตัวของแรงงานมอญก่อสร้างทั้งในด้านการปรับตัวทางเศรษฐกิจในด้านการเข้าสู่อาชีพการทำงานที่มีการเริ่มต้นการทำงานด้วยการใช้เครือข่ายทางสังคมคือ เครือญาติ ในการชักชวนกันทำงานในสถานที่ทำงานเดียวกัน หรือการบอกต่อข่าวงาน แม้ว่าแรงงานข้ามชาติคนดังกล่าวจะไม่มีประสบการณ์การทำงานก่อสร้างก็ตาม เครือญาติซึ่งเป็นเครือข่ายทางสังคมที่เหนียวแน่นของแรงงานมอญจะทำหน้าที่ในการสอนงานและใช้การฝึกหัดจากการลงมือทำจากงานที่ใช้ทักษะช่างน้อยที่สุดคือ การผูกมัด ดัดเหล็ก โดยที่กลุ่มตัวอย่างต่างมีความพึงพอใจในรายได้จากงานก่อสร้างและนอกจากนั้นยังมีความสามารถในการปรับตัวในการลดค่าใช้จ่ายด้วยการปลูกผัก ตกปลาและดักนก ในขณะที่ความฝันของการเติบโตในการทำงานของกลุ่มตัวอย่างมอญก่อสร้างคือ การเก็บเงินไปซื้อสวน ซื้อนา และปลูกบ้านที่ประเทศเมียนมา กลุ่มตัวอย่างบางส่วนวางแผนการทำงานในอนาคตที่ใกล้เข้ามาคือ การเติบโตเป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง นับได้ว่ากลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างประสบความสำเร็จกับการปรับตัวด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างดี

วิถีชีวิตและการปรับตัวของแรงงานมอญก่อสร้างปัตตานีนั้น แม้จะพบว่าแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานีจะมีความสามารถปรับตัวได้ดีในระดับหนึ่งโดยเฉพาะการปรับตัวด้านเศรษฐกิจรวมถึงมีความสามารถในการยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนดำรงรักษาการปฏิบัติตามความเชื่อของตนเองได้แต่อย่างไรก็ตามมีประเด็นพิจารณา ดังนี้

ประการแรก แรงงานมอญก่อสร้างในจังหวัดปัตตานีมีการปรับเปลี่ยนต่อรองอัตลักษณ์บางประการให้เหมาะสมกับบริบท แต่อัตลักษณ์ที่ไม่ต่อรองคือ การเรียกขานตนเองว่าเป็นมอญมิใช่พม่า ในขณะที่อัตลักษณ์อื่นๆอาจแปรเปลี่ยนและปรับตามบริบทสังคม เช่น การกินหมาก การประแป้งทานาคา การนุ่งผ้าถุง โดยหากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการรวมตัวกันของคนชาติพันธุ์มอญ จะปรากฏการ

แสดงอัตลักษณ์ของความเป็นมอญอย่างเปิดเผย ในขณะที่หากอยู่ในสภาพแวดล้อมหรือบริบททั่วไป แรงงานมอญก่อสร้างก็มีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ของแรงงานมอญก่อสร้างปัตตานีมีความลื่นไหล ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทสังคมและสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับบริบทของความของปัจเจก สิ่งนี้เป็นการยืนยันความลื่นไหลของอัตลักษณ์ ที่มีได้ผูกติดกับพื้นที่แบบตายตัว แต่แปรผันลื่นไหลไปตามสถานการณ์ รวมถึงผลประโยชน์ที่เปลี่ยนแปลง (ยศ สันตสมบัติ, 2551)

ประการที่สอง นอกจากอัตลักษณ์ที่แปรผันลื่นไหลและปรับเปลี่ยนแล้ว ความเชื่อของแรงงานมอญก่อสร้างก็เป็นสิ่งที่ลื่นไหลผ่านการต่อรอง ปรับเปลี่ยนตามบริบทด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีบ้าน ซึ่งเป็นแกนความเชื่อที่สำคัญของชาติพันธุ์มอญ แม้แรงงานมอญก่อสร้างยังคงมีความเชื่อในเรื่องผีบ้านเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจที่ไม่ละทิ้ง แต่ความเชื่อก็ผ่านกระบวนการต่อรองปรับเปลี่ยน ลดทอนตามสถานการณ์ของแรงงานมอญก่อสร้าง ดังจะพบว่าธรรมเนียมปฏิบัติเกี่ยวกับผีบ้านต่างๆ ไม่ได้ถูกนำมาใช้ปฏิบัติในประเทศไทย แต่หากความเชื่อเรื่องผีบ้านยังคงมีความผูกพันมีสถานะเหมือนสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นความเชื่อที่นำมาซึ่งสิ่งที่ทำให้มีความทุกข์หรือสุข รวมทั้งมีความเจริญในการทำงานของแรงงานมอญก่อสร้าง ความลื่นไหลและปรับเปลี่ยนความเชื่อนี้สอดคล้องเช่นเดียวกับข้อค้นพบของภควดี ทองชมภูสุข และพัชรินทร์ ลาภานันท์ ที่อธิบายการนำบ้านของคนมอญที่วังกะมาทำเป็นโฮมสเตย์เพื่อรับนักท่องเที่ยว ในแง่ที่ผีบรรพชนหรือผีบ้านมีความเป็นประชาธิปไตย กับลูกหลานพูดคุยกันได้ (ภควดี ทองชมภูสุข และพัชรินทร์ ลาภานันท์, 2561) ในขณะเดียวกันความเชื่อที่ถูกปรับเปลี่ยนของแรงงานมอญก่อสร้างคือการอธิบายว่าผีบ้านต้องการให้ลูกหลานมีงานทำมีเงินทองใช้สอย ความลื่นไหลและการปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นจึงปรากฏมิใช่แค่ด้านอัตลักษณ์เท่านั้นแต่ปรากฏให้เห็นในด้านความเชื่อของแรงงานมอญก่อสร้างที่ลื่นไหลตามสถานการณ์และบริบท

ประการที่สาม อำนาจของรัฐที่มีผลต่อแรงงานข้ามชาติผ่านกฎหมาย ระเบียบและแนวปฏิบัติต่างๆ มีความสัมพันธ์กับการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ ซึ่งพบว่าการต่อรองกับอำนาจของรัฐต่างๆ ส่งผลต่อการมองตัวเองและการนิยามตัวเองของกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้าง รวมถึงสัมพันธ์กับความฝันและความกลัวของแรงงานมอญก่อสร้าง ดังจะเห็นได้ว่าในขณะที่แรงงานมอญก่อสร้างรุ่นผู้ใหญ่มีประสบการณ์ในอดีตกับการเผชิญกับกฎหมายที่เข้มงวด กระบวนการเข้าเมืองและทำงานที่มีได้เปิดกว้างอย่างปัจจุบัน ที่ทำให้แรงงานรุ่นผู้ใหญ่ของแรงงานมอญก่อสร้างส่วนใหญ่ผ่านสถานะการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย อาศัยและทำงานอย่างหลบซ่อนในสังคมไทยด้วยความหวาดกลัว กลัวคนมีอำนาจของรัฐ ในขณะที่มีความฝันเพียงแค่ทำงานรายวันรับจ้างคนไทยและเก็บเงินกลับบ้าน แต่เมื่ออำนาจของรัฐในรูปของกฎเกณฑ์และกฎหมายเปลี่ยนแปลงโดยผ่อนปรนให้การเข้าทำงานในประเทศไทยสะดวกและถูกกฎหมาย แรงงานมอญก่อสร้างรุ่นใหม่มีใบอนุญาตทำงานอย่างถูกกฎหมาย ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและการมองตัวตนที่เปรียบเสมือนผู้ช่วยงาน มีชีวิตที่มีอิสระและเสรีภาพ ดำรงชีวิตโดยไม่หวาดกลัวผู้มีอำนาจ มีสิทธิ์ในการครอบครองทรัพย์สิน เช่น รถจักรยานยนต์ และรถยนต์ รวมถึงสามารถมีความฝันในการพัฒนาตนเองในงานที่ทำเพื่อเป็นผู้รับเหมาต่อไป ไม่ใช่เพียงทำงานรับค่าแรง

รายวันเหมือนแรงงานก่อสร้างในยุคก่อน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นอำนาจของรัฐที่แทรกซึมและมีผลต่ออัตลักษณ์ การดำเนินชีวิต ความฝัน และความหวังของแรงงานมอญก่อสร้างทั้งสิ้น

ประการที่สี่ กลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างมีความสามารถในการปรับตัวด้านเศรษฐกิจได้ดีที่สุด ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ของความต้องการในการเข้ามาทำงานในประเทศไทยเนื่องจากรายได้ที่ดีกว่า มีเงินตอบแทนที่สูงกว่าประเทศของตนเอง ดังนั้นจึงสัมพันธ์กับความฝันและความหวังของแรงงานมอญก่อสร้างที่มุ่งหวังทำงานเพื่อเก็บเงินส่งกลับไปให้ครอบครัวที่บ้าน เพื่อซื้อสวน ซื้อนา สร้างบ้าน หรือหาทุนเพื่อประกอบธุรกิจต่อไป ในขณะเดียวกันในระหว่างที่ทำงานนั้นในกรณีของแรงงานที่มีครอบครัวหรือเริ่มต้นครอบครัวในประเทศไทยมักจะส่งลูกกลับไปเมื่อลูกถึงวัยเข้าเรียนราว 6-7 ปี แต่ในระหว่างที่ลูกยังคงอยู่ในประเทศไทย แรงงานมอญก่อสร้างก็พึงพอใจที่ให้ลูกได้ใช้บริการระบบสาธารณสุขของไทยโดยเฉพาะการฉีดวัคซีนตามเกณฑ์และบางครั้งก็เป็นวัคซีนที่คลินิกแม้ว่าจะเป็นการค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นมาก็ตาม

ประการที่ห้า เมื่อพิจารณาปัจจัยความสามารถในการปรับตัวของแรงงานข้ามชาติมอญก่อสร้างในด้านต่างๆ แม้แรงงานมอญก่อสร้างจะมีความสามารถในการปรับตัวได้มากน้อยแตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยภูมิหลัง ความสามารถเฉพาะของแรงงานมอญก่อสร้างแต่ละคน ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวอย่างมากของกลุ่มแรงงานมอญข้ามชาติคือปัจจัยเครือข่ายทางสังคมโดยเฉพาะเครือข่ายที่เป็นตัวกำหนดลักษณะความสัมพันธ์ต่างๆ โดยพบว่า แม้เครือข่ายทางสังคมแบบเครือข่ายจะทำให้แรงงานมอญก่อสร้างไม่ประสบปัญหาความรู้สึกโดดเดี่ยวหรือความรู้สึกถูกตัดขาดจากชุมชนถิ่นฐานเดิมก็ตาม แต่การที่มีการทำงานโดยเครือข่ายทางสังคมเครือข่ายทำให้กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างแทบไม่มีความจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใหม่ หรือเลือกปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใหม่อย่างจำกัด เมื่อมิได้ปฏิสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์อย่างจำกัดเช่น การพูดคุยซื้อขายสินค้ากับชุมชนที่อยู่อาศัย การติดต่อกับนายจ้างผ่านการทำงาน ย่อมทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมหรือแม้เรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมก็มีสัดส่วนที่น้อย โดยผลที่แสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรมคือกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างบางคนไม่สามารถพูดภาษาไทยได้แม้จะอยู่มาเป็นเวลามากกว่า 4 ปีก็ตาม และไม่มีกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างคนใดเลยที่สามารถพูดภาษามลายูได้แม้จะมีแรงงานที่ทำงานในปัตตานีมามากกว่า 4 ปีก็ตาม

ประการที่หก ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอย่างสะดวกรวดเร็วแม้จะเป็นปัจจัยที่ทำให้แรงงานมอญข้ามชาติสามารถรักษาความสัมพันธ์กับชุมชนบ้านเกิดเดิมได้อย่างใกล้ชิดเหมือนอยู่ใกล้ในเวลาเหมือนจริง แต่ก็ยังเป็นปัจจัยที่ทำให้แรงงานมอญก่อสร้างที่เมื่อเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานก่อสร้าง ก็ผ่อนคลายและแสวงหาความบันเทิงในเวลาว่างหลังจากทำงานอยู่กับตนเองภายในห้องพักโดยเฉพาะแรงงานมอญก่อสร้างวัยหนุ่มสาวที่มักติดตามข่าวสาร ดูความบันเทิงผ่านยูทูบ และแอปพลิเคชันอื่นๆทางโทรศัพท์มือถือ ซึ่งแตกต่างกับในอดีตที่ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ได้ก้าวหน้าจึงทำให้แรงงานมอญก่อสร้างวัยผู้ใหญ่ที่ใช้เวลาออกนอกไซต์ก่อสร้างและเกิดการเรียนรู้ ปะทะสังสรรค์กับกลุ่มชนอื่นๆบ้าง

อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานีพบการปรับเปลี่ยน เลื่อนไหลต่อรองอัตลักษณ์ของแรงงานมอญก่อสร้างผ่านวิถีชีวิตและการปรับตัวของแรงงานมอญก่อสร้าง ที่อำนาจของรัฐในรูปกฎหมายและระเบียบได้มีส่วนช่วยทำให้แรงงานมอญก่อสร้างมีสถานะเป็นแรงงานที่

ถูกกฎหมาย แรงงานมอญก่อสร้างสามารถสร้างอัตลักษณ์ในฐานะผู้ช่วยงานเป็นแรงงานที่มีฝีมือในระดับหนึ่งที่เป็นที่ไว้วางใจได้ รวมถึงการมีมารยาทที่ดี ในทัศนะของนายจ้างชาวไทย แม้อัตลักษณ์โดยทั่วไปที่เป็นที่รู้จักของชาวมอญคือ ผู้ที่ยึดมั่นในพุทธศาสนาแต่เมื่อแรงงานมอญก่อสร้างต้องมาอยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีที่มีมุสลิมเป็นคนส่วนใหญ่ อัตลักษณ์การเป็นผู้ยึดมั่นในพุทธศาสนามีได้ทำให้เกิดการปฏิสังสรรค์กับกลุ่มคนในพื้นที่รอบข้างเท่าที่ควร การใช้พิธีกรรมทางศาสนาเพื่อเป็นตัวเชื่อมร้อยระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างมีอาจเกิดขึ้นได้เหมือนบางพื้นที่ ดังเช่นการศึกษาของ วิลาสินี โสภากุล แต่แรงงานมอญก่อสร้างก็ฉายอัตลักษณ์ของการเป็นคนช่วยงานที่ทำงานเป็นที่ไว้วางใจได้ในหมู่คนไทยสร้างให้เกิดภาพจำของการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์มอญที่เป็นที่ยอมรับมากกว่าแรงงานชาติพันธุ์อื่นๆได้ ในขณะเดียวกันการเลือนไหลของความเชื่อของแรงงานมอญก่อสร้างในเรื่องผีบ้านก็ถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมถึงการปรับตัวในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นับได้ว่าแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานีประสบความสำเร็จในการรักษาแก่นวิถีชีวิตความเชื่อ และประเพณีของชาติพันธุ์มอญได้ ในขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัว ต่อรอง สร้างการยอมรับในกลุ่มนายจ้างชาวไทยได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ แรงงานข้ามชาติ, ก่อสร้าง, มอญ, ปัตตานี

Abstract

The study of Mon Construction labors in Pattani has 2 objectives: 1) to study way of life of the Mon construction labors in Pattani; and 2) to study the adjustment of the Mon construction labors in Pattani. This research uses variety methods including document research, interview and participation/non-participation observation. It conducts the research from April 2019 until September 2020 in 6 Mon construction labors of 2 sites: Rusamilae and Duerahae.

The study finds that Mon construction labors still convey way of life and beliefs similar to the way of life in Myanmar specifically the core of Buddhist religion and ceremonies, while, they also reduce some belief. For the adjustment of the Mon construction labors, the study finds that they can adjust well in cultural and economic aspects. They satisfy incomes and able to reduce the expenses. Moreover, the adjustment of food and costume aspects practice well. The adjustment of societal aspect creates the interactions between Mon construction labors and the communities in the form of sell and purchase goods and services. The interactions between contractors and Mon construction labors show that the Mon construction labors success in making the image to the employers as the helper, well disciplined, good skill and reliable labors. The employers satisfy Mon construction labors more than other ethnicity labors even they do the same job.

Keywords : Transnational labors, construction, Mon, Pattani

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อ	ฎ
Abstract	ฏ
สารบัญ	ฐ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญรูป	ด
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.4 ขอบเขตการศึกษา	3
1.5 คำศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิด ทฤษฎี	4
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับชนชาติพันธุ์มอญ	6
2.2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับแรงงานในภาคธุรกิจก่อสร้าง	8
2.2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัว	9
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 การกำหนดพื้นที่การวิจัย	12
3.2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง	14
3.2.1 เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	14
3.2.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง	14
3.3 การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง	15
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	15
บทที่ 4 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	
4.1 พื้นที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้าง	16
4.1.1 บ้านพักไซต์ก่อสร้างรัฐสมิแล	16
4.1.2 บ้านเช่าชุมชนตือราเฮ (จะบังติกอ)	19
4.2 ภูมิหลังแรงงานมอญก่อสร้าง	20
4.2.1 พินันท์	20
4.2.2 ประยุทธ์	21

เรื่อง	หน้า
4.2.3 เซน	21
4.2.4 พ่อเลี้ยง	21
4.2.5 คิง	22
4.2.6 ดา	22
บทที่ 5 วิถีชีวิตมอญก่อสร้างปัตตานี	
5.1 ความเชื่อ	24
5.1.1 ที่พัก หิ้งพระ ห้วนอน	24
5.1.2 ฝึบ้าน ฝึเรือน ฝึบรรพบุรุษ	26
5.2 ความกลัว	29
5.2.1 กลัวสิ่งลึกลับ สิ่งเหนือธรรมชาติ	29
5.2.2 กลัวการเป็นจุดสนใจ	30
5.2.3 กลัวผู้มีอำนาจ	31
5.3 ประเพณี	32
5.3.1 วันเข้าพรรษา	33
5.3.2 วันชาติมอญ	33
บทที่ 6 การปรับตัว	
6.1 การปรับตัวทางสังคม	36
6.1.1 ปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว	36
6.1.2 ปฏิสัมพันธ์กับชุมชนถิ่นฐานใหม่	38
6.1.2.1 ชุมชมรอบที่พักอาศัยแรงงานมอญ	38
6.1.2.1.1 การติดต่อ-ซื้อขายสินค้า	38
6.1.2.1.2 เพื่อนร่วมสังสรรค์	40
6.1.2.1.3 การเริ่มต้นบทสนทนา	41
6.1.2.2 นายจ้าง	42
6.1.3 การรวมกลุ่มกับชาติพันธุ์เดียวกัน	43
6.1.3.1 วัด	43
6.1.3.2 ที่พัก	45
6.1.3.2.1 การเยี่ยมเยือน	45
6.1.3.2.2 การเลี้ยงไก่ชน	46
6.2 การปรับตัวทางวัฒนธรรม	48
6.2.1 ภาษา	49
6.2.2 การแต่งกาย	50
6.2.3 อาหาร	53
6.2 การปรับตัวทางเศรษฐกิจ	54

เรื่อง	หน้า
6.3.1 การเข้าสู่อาชีพก่อสร้าง	54
6.3.2 รายได้	55
6.3.3 ค่าใช้จ่าย	56
บทที่ 7 สรุปการวิจัย	60
บรรณานุกรม	65
ภาคผนวก	67
ภาคผนวก 1	การปิดชุมชนคือราแสดตาม คำสั่งจังหวัดปัตตานี ที่ พิเศษ 14/2563 เรื่อง มาตรการควบคุมการแพร่ติดต่อของโรคอันตรายในท้องที่จังหวัดปัตตานี

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้าง	23

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
รูปที่ 2.1 กรอบแนวคิดการปรับตัวของแรงงานต่างด้าว	5
รูปที่ 4.1 บ้านพักแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มชุมชนแออัดที่ 1	17
รูปที่ 4.2 บ้านพักแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มชุมชนแออัดที่ 2	18
รูปที่ 4.3 บ้านพักแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มชุมชนแออัดที่ 3	19
รูปที่ 4.4 บ้านพักแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มบ้านเช่าดีอราเฮ	20
รูปที่ 5.1 ที่งพระและหัวนอนแรงงานมอญก่อสร้าง	26
รูปที่ 5.2 ผลมะนาวและกิ่งพุทราหน้าประตูบ้าน	29
รูปที่ 5.3 วัตถุดิบของข้าวทะมะเน (ข้าวยาฮู หรือข้าวมาชะ)	33
รูปที่ 5.4 การร่วมแรงร่วมใจกว่นข้าวทะมะเนของแรงงานชาติพันธุ์มอญ	34
รูปที่ 5.5 ภาพการจัดงานวันชาติมอญประจำปี 2563 ณ สำนักสงฆ์แหลมนก จังหวัดปัตตานี	34
รูปที่ 5.6 บรรยากาศหน้าเวทีเมื่อร้องเพลงชาติมอญ	35
รูปที่ 6.1 ร้านค้าขายสินค้าจากเมียนมาในตลาดเทศวิวัฒน์	39
รูปที่ 6.2 เจดีย์เขเวดากองจำลองที่สำนักสงฆ์แหลมนก ตำบลบานา จังหวัดปัตตานี	44
รูปที่ 6.3 วัดคลองแห อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลาที่มีเจดีย์จำลองและเสาหงส์มอญ	44
รูปที่ 6.4 ไก่ชนของแรงงานมอญก่อสร้าง	47
รูปที่ 6.5 การแต่งกายของแรงงานชาติพันธุ์มอญเมื่อไปวัด	50
รูปที่ 6.6 ธงชาติมอญมีหงส์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำชนชาติมอญ	51
รูปที่ 6.7 การแต่งกายขณะทำงานของแรงงานมอญก่อสร้างขณะทำงาน	52
รูปที่ 6.8 การแต่งกายไปตลาดของผู้หญิงแรงงานมอญก่อสร้าง	52
รูปที่ 6.9 ผักสวนครัวของแรงงานมอญก่อสร้าง	56
รูปที่ 6.10 ตาข่ายดักนก	57

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ข้อมูลสถิติแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายในประเทศไทย ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2562 พบว่ามีทั้งสิ้น 2,095,550 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2562) ทั้งตามข้อตกลงว่าด้วยการจ้างแรงงานต่างด้าวระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ภาคี (Memorandum of Understanding-MOU) ซึ่งอนุญาตให้ทำงานได้ 2 งาน คือ งานกรรมกร และ คนรับใช้ในบ้าน (กระทรวงแรงงาน, 2562) รวมถึงแรงงานตามการพิสูจน์สัญชาติและอื่นๆ แต่หากพิจารณาแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายจะมีแหล่งที่มาที่สำคัญ 2 แหล่งคือ ตาม MOU และการพิสูจน์สัญชาติ จากสถิติการนำเข้าแรงงานต่างด้าวตาม MOU จนถึงเดือนกรกฎาคม 2561 มีการนำเข้าแรงงานทั้งสิ้นกว่า 279,731 คน โดยแรงงานก่อสร้างเป็นประเภทที่มีการนำเข้าแรงงานต่างด้าวมากที่สุด (สปริงนิวส์, 2561) สถิติของแรงงานต่างด้าวประเภทการก่อสร้างในเดือนกุมภาพันธ์ 2562 ยังคงแสดงให้เห็นความต้องการด้านแรงงานก่อสร้างต่างด้าวที่สูงอย่างต่อเนื่องโดยมีจำนวนสูงเป็นอันดับหนึ่งทั้ง แรงงานนำเข้าตาม MOU จำนวน 180,563 คน และแรงงานตามการพิสูจน์สัญชาติคงเหลือจำนวน 166,806 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2562)

สถิติแรงงานต่างด้าวในจังหวัดปัตตานีสะท้อนภาพความต้องการแรงงานเป็นไปในทิศทางเดียวกับส่วนอื่นๆ ของประเทศ แม้จะมีปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบก็ตาม โดยพบว่า สถิติ ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2562 ปัตตานีมีแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายประเภทต่างๆ ในปัตตานีรวมทั้งสิ้น 5,601 คน เมื่อแยกตามสัญชาติแล้วพบว่าแรงงานจากประเทศเมียนมามากเป็นอันดับหนึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 2,954 คน ซึ่งแบ่งเป็นแรงงานที่คงเหลือพิสูจน์สัญชาติ จำนวน 2,905 คน แรงงานนำเข้าตาม MOU จำนวน 49 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2562)

แม้ในภาพรวมจะพบว่าแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมามีมากที่สุดทั้งในระดับประเทศและจังหวัดปัตตานี แต่หากพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่าความเข้าใจแรงงานสัญชาติเมียนมาดังกล่าวมิได้หมายถึงชนชาติพันธุ์พม่าอย่างที่คนไทยนึกคิด แต่คือสัญชาติเมียนมาที่รวมชนชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งกะเหรี่ยง ไทใหญ่ หรือมอญ เป็นต้น ซึ่งทางการไทยมิได้มีการจัดเก็บสถิติแยกจำเพาะตามชาติพันธุ์ จึงทำให้ภาพรวมของแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาขาดรายละเอียดตามชาติพันธุ์ แต่หากพิจารณาข้อเท็จจริงจะพบว่า แท้ที่จริงแล้วชนชาติพันธุ์มอญซึ่งเป็นชาติพันธุ์หนึ่งของเมียนมาต่างหากที่เป็นชาติพันธุ์ที่เป็นแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในประเทศไทยมากที่สุดถึงหนึ่งในสามของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาทั้งหมด (อาโด้ด, 2562.)

มอญเป็นชาติพันธุ์ที่มีขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงภาษาเป็นของตนเอง เคยมีอาณาจักรของตนเองก่อนที่จะถูกพม่าเข้ายึดครองและถูกปกครองภายใต้พม่า และพยายามรักษาอัตลักษณ์ของตนเองมาตลอด ซึ่งการศึกษาของสุกัญญา เบาเนติ แสดงให้เห็นได้อย่างเด่นชัดถึงการสร้างอัตลักษณ์ของแรงงานมอญในไทยที่แสดงความเป็นมอญอย่างเด่นชัดมากกว่าอัตลักษณ์การเป็นพม่ารวมถึงความ

พยายามในการดำรงรักษาความเป็นมอญผ่านภาษา วัฒนธรรมประเพณี และงานวันชาติมอญ (สุกัญญา เบาเนต, 2549) นอกจากนี้แรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญยังมีลักษณะพิเศษคือ มักอยู่เป็นครอบครัว และพยายามสร้างสังคมที่พยายามจำลองชีวิตความเป็นอยู่ของตนมากที่สุดซึ่งการศึกษาของ ภณิการ์ เพชรเขียว เกี่ยวกับการปรับตัวของแรงงานเชื้อสายมอญในบริบทสวนยาง จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ชี้ให้เห็นว่าแรงงานมอญมักอยู่เป็นครอบครัว และแทบไม่ต้องปรับตัวทางสังคมมากนักเพราะมีการปฏิสัมพันธ์กับคนไทยน้อยมาก (ภณิการ์ เพชรเขียว, 2549)

แม้จะไม่มีสถิติของแรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญอย่างเป็นทางการ แต่ปรากฏการณ์มือของแรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญในปัตตานีในภาคธุรกิจต่างๆ เช่น ประมงและงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมประมง ก่อสร้าง เป็นต้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญพบว่า แรงงานชาติพันธุ์มอญในปัตตานีนิยมทำงานก่อสร้าง ซึ่งอาจพบสูงถึงร้อยละ 20-30 ของแรงงานก่อสร้างในปัตตานี แต่หากเป็นพื้นที่จังหวัดสงขลาอาจพบแรงงานก่อสร้างชาติพันธุ์มอญสูงถึงร้อยละ 50 หรือร้อยละ 70 ในระดับประเทศ (นายซี นามสมมติ, สัมภาษณ์) แต่อย่างไรก็ดีก็สามารถพบแรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญในปัตตานีในภาคอุตสาหกรรมประมงและประมงต่อเนื่องได้เช่นกัน เช่น ซ่อมเรือ ทาสีเรือ โดยเฉพาะคานเรือโชคจำรูญที่มีครอบครัวแรงงานมอญอยู่กว่า 40 ครอบครัว (ชนาธิป ทองจันทร์และ วันอาหมิน แวสะแลแม, 2560) หรือในโรงงานปลากระป๋องแต่มีจำนวนที่ไม่มากนัก (นายซี นามสมมติ, สัมภาษณ์) และอาจพบแรงงานข้ามชาติชาติพันธุ์มอญเป็นแรงงานในสวนยางหรือสวนผลไม้ในจังหวัดอื่นๆ เช่น กระบี่ ภูเก็ต หรือสุราษฎร์ธานี (นายเอ นามสมมติ, สัมภาษณ์) แต่ไม่ปรากฏข้อมูลว่ามีแรงงานข้ามชาติชาติพันธุ์มอญในสวนผลไม้หรือสวนยางในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (นายซี นามสมมติ, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้การจำลองสภาพแวดล้อมและชีวิตของแรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญทางด้านศาสนายังคงพบเห็นได้ แม้จะมีบริบทความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรมในชุมชนที่แรงงานชาติพันธุ์มอญไปอยู่อาศัยเช่น จังหวัดปัตตานี โดยพบว่าวัดยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของแรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญ โดยแรงงานต่างด้าวจากเมียนมา รวมถึงชาติพันธุ์มอญมักไปรวมตัวที่สำนักสงฆ์แหลมบก ตำบลบนา อำเภอมือเบ่ง ซึ่งมีพระสงฆ์จากประเทศเมียนมาจำวัดอยู่ในบางช่วงของปี อีกทั้งมีพระพุทธรูปศิลปะพม่าด้วยเช่นเดียวกัน (ชนาธิป ทองจันทร์และ วันอาหมิน แวสะแลแม, 2560) ในขณะที่หากเป็นวันพระใหญ่ (วันเข้าพรรษา, วันออกพรรษา) ซึ่งมักเป็นวันหยุดพักผ่อนของแรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญบางส่วนมักจะเดินทางไปยังวัดคลองแห ตำบลคลองแห อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา นอกจากไปพักผ่อนบริเวณตลาดน้ำคลองแหแล้ว ยังไปสักการะพระใหญ่ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศิลปะพม่าจำลอง (นายซี นามสมมติ, สัมภาษณ์) ซึ่งลักษณะของการยึดมั่นและเคร่งครัดในพุทธศาสนาเป็นลักษณะสำคัญที่สอดคล้องกับผลการศึกษาลักษณะของแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาในหลากหลายการศึกษา เช่น ปรีดา นัคแร และ ยุบล เป็ญจรงค์กิจ

การยึดมั่น ศรัทธาและเคร่งครัดในพุทธศาสนา ในบริบทจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีความแตกต่างทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนา นำไปสู่ความน่าสนใจที่สำคัญ โดยเฉพาะหากเป็นแรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญที่มีอาชีพก่อสร้างนั้น อาจกล่าวได้ว่าการตั้งที่พัก (แคมป์คนงาน) ใกล้กับสถานที่ก่อสร้าง

ซึ่งอาจอยู่ใกล้ชุมชน หรืออาจอยู่ในชุมชน ซึ่งแตกต่างจากแรงงานต่างด้าวอาชีพอื่นๆ เช่น ประมง ที่มีที่พักที่นายจ้างจัดให้อยู่ด้วยกันเป็นชุมชนของตนเองและมักห่างจากชุมชนของคนพื้นถิ่น ดังนั้นคำถามสำคัญคือ การดำรงอยู่ของแรงงานต่างด้าวมอญที่เคร่งครัดในพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี แรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญนี้มีการดำรงชีวิตอย่างไรและมีการปรับตัวอย่างไร ท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบและความแตกต่างหลากหลายในสังคมปัตตานีที่คนมลายูซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของพื้นที่มีความเคร่งครัดในศาสนาอิสลามระดับหนึ่งซึ่งแตกต่างกับความเชื่อและศรัทธาของแรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญ การดำรงชีวิตและปรับตัวของแรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญดังกล่าวอาจมีคำตอบที่อาจใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายเพื่อการอยู่ร่วมกันของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานก่อสร้างชาติพันธุ์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
2. ศึกษาการปรับตัวของแรงงานก่อสร้างชาติพันธุ์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. รู้วิถีชีวิตของแรงงานก่อสร้างชาติพันธุ์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
2. รู้การปรับตัวของแรงงานก่อสร้างชาติพันธุ์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
3. สามารถนำเสนอแนะนโยบายเพื่อจัดการการอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลาย

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาแรงงานก่อสร้างมอญในจังหวัดปัตตานีมีขอบเขตเนื้อหามุ่งศึกษาด้านวิถีชีวิตและการปรับตัวของแรงงานก่อสร้างชาติพันธุ์มอญในจังหวัดปัตตานีเท่านั้น

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรสำหรับการศึกษาคือแรงงานข้ามชาติชนชาติพันธุ์มอญที่มีอาชีพก่อสร้างในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยเป็นกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่มีการจ้างงานถูกต้องตามกฎหมายอาจผ่านกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ หรือ กระบวนการนำเข้าแรงงานตามบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐ (Memorandum of Understanding-MOU) ทำงานก่อสร้างในปัตตานีมาไม่น้อยกว่า 1 ปีและไม่จำกัดเพศ

ขอบเขตด้านพื้นที่ งานวิจัยนี้มีพื้นที่ดำเนินการในจังหวัดปัตตานี

1.5 คำศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

แรงงานก่อสร้าง หมายถึง แรงงานก่อสร้างบ้านหรืออาคาร ซึ่งทำหน้าที่ด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการสร้างบ้านหรืออาคาร ซึ่งอาจทำกระบวนการก่อสร้างอาคารหรือบ้านทั้งหลังหรือบางกระบวนการ โดยกระบวนการก่อสร้างบ้านหรืออาคารจะเริ่มตั้งแต่การปรับที่ดิน ตีฝั งงานโครงสร้าง งานก่ออิฐ ฉาบปูน งานโครงหลังคา งานมุงหลังคา งานติดตั้งฝ้า งานติดตั้งประตูหน้าต่าง งานปูพื้น งานทาสี ซึ่งเป็นส่วนในการสร้างบ้านและอาคาร

แรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญ หมายถึง แรงงานข้ามชาติชนชาติพันธุ์มอญซึ่งมีการเคลื่อนย้ายข้ามชาติมาทำงานยังประเทศไทยแต่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในประเทศเมียนมา โดยในการศึกษานี้จะหมายถึงแรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญที่มีการจ้างงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาซึ่งเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย ส่วนที่สองเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นความก้าวหน้าในการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องที่ได้ดำเนินการมาแล้วที่นำมาซึ่งช่องว่างในการศึกษาวิจัยในประเด็นการดำเนินชีวิตและปรับตัวของแรงงานก่อสร้างชาติพันธุ์มอญในจังหวัดปัตตานี

2.1 แนวคิด ทฤษฎี

2.1.1 แนวคิดการปรับตัว

การศึกษาแรงงานก่อสร้างต่างด้าวชาติพันธุ์มอญใช้แนวคิดที่สำคัญ คือ แนวคิดการปรับตัวของแรงงานซึ่งแบ่งออกเป็นด้านต่างๆที่สำคัญ 3 ด้าน ประกอบด้วย การปรับตัวทางวัฒนธรรม การปรับตัวทางเศรษฐกิจ และการปรับตัวทางสังคม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การปรับตัวทางวัฒนธรรม

การปรับตัวทางวัฒนธรรมมีการให้ความหมายไว้หลากหลาย พรวิภา เหาตะวานิช อรัญญา ตั๋ยคำภีร์ และสุภาพรรณ โคตรจรัส ได้กล่าวว่า การปรับตัวทางวัฒนธรรมเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความสมดุลภายในจิตใจกับสิ่งแวดล้อมภายนอกของสิ่งแวดล้อมใหม่ของบุคคลนั้นโดยที่มีความเข้าใจความเหมือนหรือความต่างในวัฒนธรรมของตนกับสิ่งแวดล้อมใหม่และมีการปรับตัว ดำเนินชีวิตด้วยความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนั้น รวมไปถึงการมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมใหม่ในระดับต่างๆ

อย่างไรก็ดี สำหรับการศึกษาที่มุ่งพิจารณาการปรับตัวทางวัฒนธรรม เพื่อให้แนวคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรมเป็นรูปธรรมมากขึ้น จึงกำหนดการปรับตัวทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการศึกษานี้ใน 3 ด้านที่สำคัญคือ ภาษา การแต่งกาย และอาหาร โดยทั้ง 3 ด้านดังกล่าว ต่างเป็นสิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์บางประการของกลุ่มชาติพันธุ์มอญซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยมีภาษาพูดของตนเอง ลักษณะอาหาร รวมถึงการแต่งกาย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่แตกต่างทั้งจากพม่า ไทย รวมถึงมลายูซึ่งเป็นบริบทวัฒนธรรมที่กลุ่มตัวอย่างต้องปรับตัวในจังหวัดชายแดนภาคใต้

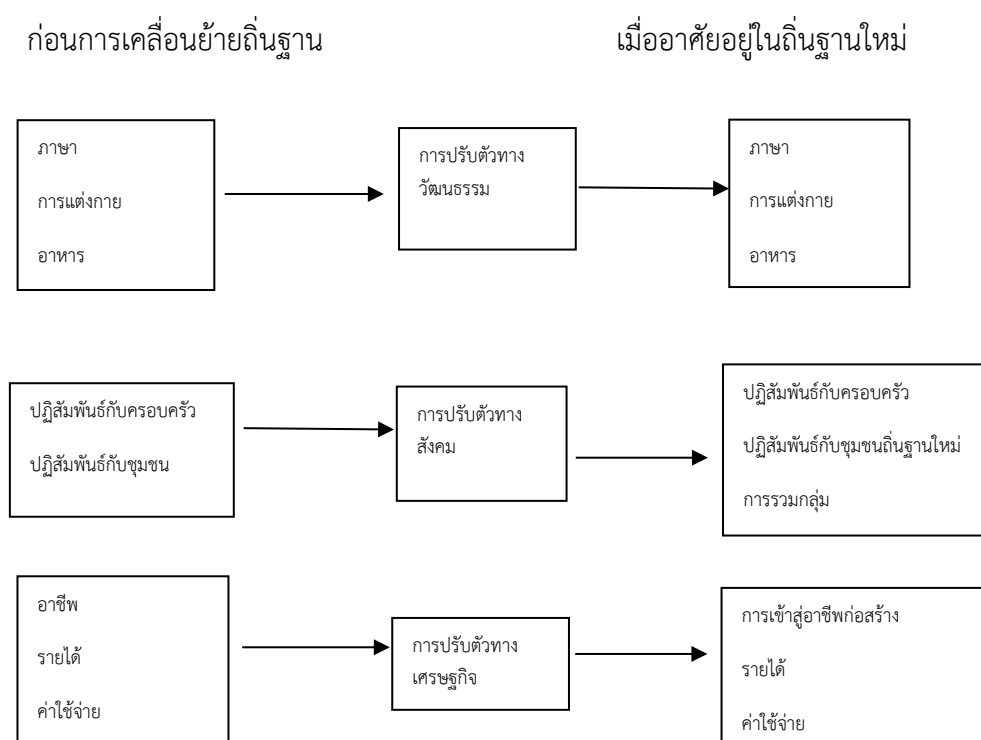
2) การปรับตัวทางสังคม

การปรับตัวทางสังคม เป็นการพิจารณาความสามารถในการจัดการความสัมพันธ์ของบุคคลในบริบทสังคมที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ใหม่ โดยพิจารณาการมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) ในกลุ่มต่างๆ ประกอบด้วย การปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวของแรงงานที่อยู่ด้วยกันและในประเทศพม่า การปฏิสัมพันธ์กับชุมชนถิ่นฐานใหม่ในที่นี้คือ ชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และการพิจารณาการรวมกลุ่มของแรงงาน

3) การปรับตัวทางเศรษฐกิจ

การปรับตัวทางเศรษฐกิจ คือ การพิจารณาความสามารถในการจัดการด้านเศรษฐกิจ โดยมุ่งพิจารณาใน 3 ลักษณะคือ ด้านอาชีพ รายได้ และ ค่าใช้จ่าย เมื่อแรงงานมีการเคลื่อนย้ายมาสู่สิ่งแวดล้อมใหม่คือ ปัตตานี นั้น ต้องพิจารณาการเข้าสู่อาชีพก่อสร้างในปัตตานี โดยการทำงานในภาคการก่อสร้างตำแหน่งและความชำนาญรวมถึงทักษะการทำงานทำให้ได้ รายได้แตกต่างกัน นอกจากพิจารณาการเข้าสู่อาชีพก่อสร้างและการสร้างทักษะความชำนาญ การปรับตัวทางเศรษฐกิจยังรวมถึงความสามารถและการจัดการในการบริหารค่าใช้จ่าย ซึ่งมี รูปแบบทั้งการลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และการเพิ่มรายได้

รูปที่ 2.1 กรอบแนวคิดการปรับตัวของแรงงานต่างด้าว

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับแรงงานก่อสร้างชาติพันธุ์มอญในจังหวัดปัตตานี เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ แรงงานต่างด้าว ที่มุ่งเน้นวิถีชีวิตและการปรับตัวจึงมีส่วนสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ของแรงงานเป็นส่วน สำคัญ การศึกษานี้จึงแบ่งกลุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 กลุ่มคือ งานวิจัยที่เกี่ยวเนื่องกับชนชาติ พันธุ์มอญ งานวิจัยที่เกี่ยวกับแรงงานในภาคธุรกิจก่อสร้าง และงานวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวของแรงงาน

2.2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับชนชาติพันธุ์มอญ

การศึกษาเกี่ยวกับชนชาติพันธุ์มอญนั้นมีหลากหลายซึ่งแสดงเอกลักษณ์ความเป็นชนชาติมอญ และอัตลักษณ์ความเป็นมอญซึ่งหากแบ่งประเภทของการศึกษาอย่างง่ายจะพบว่า เป็นการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนไทยเชื้อสายมอญ และแรงงานข้ามชาติมอญ รวมถึงบางครั้งอาจพบว่ามีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญและแรงงานข้ามชาติมอญ การศึกษาในลักษณะนี้ทำให้เห็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ความเป็นชนชาติพันธุ์มอญผ่านสิ่งต่างๆทั้งรูปแบบการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีที่คนมอญได้รักษาไว้ งานศึกษาที่สำคัญด้านอัตลักษณ์มอญในแรงงานมอญข้ามชาติในไทย คือ งานของสุกัญญา เบาเนตที่ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของอัตลักษณ์มอญ แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของการศึกษาจะมาจากประเทศเมียนมาก็ตาม จะพบว่า การนิยามตนเองที่โดดเด่นของแรงงานมอญคือ การแสดงอัตลักษณ์ความเป็นมอญมิใช่พม่า การศึกษาของ สุกัญญา เบาเนต แสดงให้เห็นได้อย่างเด่นชัดถึงการสร้างอัตลักษณ์ของแรงงานมอญในไทยที่แสดงความเป็นมอญอย่างเด่นชัดมากกว่าอัตลักษณ์การเป็นพม่ารวมถึงความพยายามในการดำรงรักษาความเป็นมอญผ่านภาษา วัฒนธรรมประเพณี และงานวันชาติมอญ ในขณะเดียวกันแรงงานมอญรับรู้อัตลักษณ์ของตนเองในฐานะพลเมืองชั้นสองในสังคมไทย (สุกัญญา เบาเนต, 2549) ในขณะการศึกษาของสุจิตรา เปลี่ยนรุ่งในภายหลังพบว่า แรงงานมอญรับรู้อัตลักษณ์ของตนเองต่างไปจากการศึกษาก่อนหน้าของสุกัญญา เบาเนต โดยรับรู้อัตลักษณ์ของตนเองว่าเป็นผู้ช่วยด้านแรงงานของไทย การตระหนักรู้อัตลักษณ์ในลักษณะการเป็นผู้ช่วยด้านแรงงานในไทย ทำให้มอญในยุคหลังมีความมั่นใจในตัวเองมากกว่ามอญในรุ่นก่อนที่มองการรับรู้ตนเองเป็นพลเมืองชั้นสองในสังคมไทย นอกจากนี้การศึกษาของสุจิตรา เปลี่ยนรุ่งนี้ยังเพิ่มข้อค้นพบในด้านอัตลักษณ์จากการให้คนมอญนิยามตัวเอง โดยพบว่าแรงงานมอญทั้งชายและหญิงนิยามตนเองว่าเป็นมอญต้องกินหมาก หรือหมากคู่กับคนมอญ โดยมักเห็นแรงงานมอญผู้ชายกินหมาก แต่แรงงานมอญผู้หญิงนั้นมิให้เห็นบ้างหากอายุ 40 ปีขึ้นไป นอกจากนี้อัตลักษณ์ที่สำคัญที่เมื่อเวลาผ่านไปจากการศึกษาของสุกัญญาและในการศึกษาของสุจิตราที่แรงงานมอญยังคงรับรู้อัตลักษณ์เหมือนกัน เมื่อเวลาจะเปลี่ยนไปคือ มอญคือมอญ มอญไม่ใช่พม่า (สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง, 2561)

นอกจากนี้ยังพบว่า อัตลักษณ์ประการหนึ่งที่สำคัญของคนมอญคือการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่สำคัญของชาวมอญ โดยมีสื่อออนไลน์เป็นช่องทางหรือพื้นที่เสมือนที่เข้ามาเชื่อมความสัมพันธ์ของคนพลัดถิ่นเข้าด้วยกัน เป็นพื้นที่ที่สามารถแสดงอัตลักษณ์ตัวเองได้อย่างเปิดเผยทั้งรูปและภาษามอญ อีกทั้งเป็นช่องทางในการติดต่อ ติดตามข่าวสารของชุมชนได้อย่างเป็นปัจจุบัน (สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง, 2561) ลักษณะการอยู่กันเป็นกลุ่มและสังคมของคนมอญยังได้รับการยืนยันโดยการศึกษาของภณิการ์ เพชรเขียว เกี่ยวกับการปรับตัวของแรงงานเชื้อสายมอญในบริบทสวนยาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าแรงงานข้ามชาติมอญมีลักษณะพิเศษคือ มักอยู่เป็นครอบครัว และพยายามสร้างสังคมที่พยายามจำลองชีวิตความเป็นอยู่ของตนมากที่สุด นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าแรงงานข้ามชาติมอญแทบไม่ต้องปรับตัวทางสังคมมากนักเพราะมีการปฏิสังสรรค์กับคนไทยน้อยมาก (ภณิการ์ เพชรเขียว, 2549)

อีกลักษณะสำคัญที่พบจากการศึกษาของเกศสิรินทร์ แพทอง ที่พบข้อค้นพบที่เหมือนกันของชาวมอญพระประแดงและแรงงานข้ามชาติชาวมอญในการศึกษาของปิยะธิดา นาคะเกษียรและฤดี ปุ่บบางกะดี คือ การยึดหลักของพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตซึ่งทำให้อัตลักษณ์ด้านประเพณีโดยเฉพาะประเพณีด้านศาสนาเป็นอัตลักษณ์เดียวของชาวมอญพระประแดงที่มีความเข้มแข็งไม่ได้ปรับเปลี่ยนไป (เกศสิรินทร์ แพทอง, 2546) ในขณะที่ในการศึกษาของปิยะธิดา นาคะเกษียรและฤดี ปุ่บบางกะดีแม้จะศึกษาด้านการพัฒนาสวัสดิการชุมชนของแรงงานข้ามชาติมอญ แต่ค้นพบด้วยเช่นกันว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานข้ามชาติมอญมีวัฒนธรรมและศาสนาพุทธแบบธรรมยุติกเป็นที่ยึดหลักของการดำรงชีวิตและเป็นที่เชื่อมนร้อยคนเข้าด้วยกัน (ปิยะธิดา นาคะเกษียรและฤดี ปุ่บบางกะดี, 2556b)

แม้ชนชาติพันธุ์มอญจะยึดแนวทางพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตและเป็นอัตลักษณ์ด้านประเพณีที่สำคัญ แต่ในขณะเดียวกันก็มีความเชื่อเรื่องผี อำนาจนอกเหนือธรรมชาติในความเชื่อของคนมอญด้วยเช่นกัน ดังพบว่า ความเชื่อของแรงงานข้ามชาติชาวมอญส่งผลต่อการรักษาสุขภาพปรากฏให้เห็นในการศึกษาของปิยะธิดา นาคะเกษียรและ ฤดี ปุ่บบางกะดีได้ศึกษาสถานการณ์การพัฒนาสวัสดิการชุมชนให้แก่แรงงานข้ามชาติชนชาติพันธุ์มอญผ่านกลุ่มมิตรมอญ ซึ่งเป็นกลุ่มเครือข่ายคนไทยเชื้อสายมอญและมอญพลัดถิ่นเพื่อเชื่อมประสานทางสังคมในลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน จากการศึกษาพบว่า แรงงานชาติพันธุ์มอญยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านสิทธิต่างๆ รวมถึงการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ (ปิยะธิดา นาคะเกษียรและฤดี ปุ่บบางกะดี, 2556a) การศึกษาของทีมผู้วิจัยยังได้สะท้อนให้เห็นภาพความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญที่ส่งผลต่อสุขภาพ เช่น วัฒนธรรมการบริโภค เช่น การบริโภคยาสมุนไพรพื้นบ้านที่ซื้อได้จากตลาดนัดมอญ รวมถึงวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพซึ่งมีความเชื่อเรื่องโชคชะตา บุญกรรม ของโรค ที่มีสาเหตุมาจากอำนาจนอกเหนือธรรมชาติ จึงทำให้ร่างกาย และหมอพระมอญ เป็นที่ยึดด้านสุขภาพอีกทางหนึ่ง ในส่วนของรูปแบบวิถีชีวิตนั้นพบว่า แรงงานข้ามชาติมอญจะทำทุกอย่างที่ทำได้โดยมีเป้าหมายหลักเพื่องานและเงิน (ปิยะธิดา นาคะเกษียรและฤดี ปุ่บบางกะดี, 2556b) ในขณะเดียวกันการศึกษาของจิราวรรณ คล้ายหิรัญและคณะ ที่แม้จะศึกษาการคุมกำเนิดของแรงงานหญิงข้ามชาติเชื้อสายมอญก็มีผลการวิจัยที่สะท้อนความเชื่อของชาวมอญและมุมมองของเพศสภาวะและการวางแผนครอบครัวที่ว่า การมีลูกสำหรับหญิงแรงงานข้ามชาติเชื้อสายมอญมิใช่เพียงแค่การดำรงเผ่าพันธุ์หากแต่ยังมีสถานะการเป็นส่วนเติมเต็มคุณค่าความเป็นผู้หญิง ซึ่งความเชื่อดังกล่าวยังเชื่อว่าการมีลูกหลายคนแสดงว่าแม่แข็งแรงและมีบุญวาสนา ดังนั้นการคุมกำเนิดจึงต้องพิจารณาประเด็นความเชื่อดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาที่ชี้ให้เห็นผลจากมุมมองเพศสภาวะกับการวางแผนครอบครัวคือ การไม่รู้ว่าคุณชายสามารถคุมกำเนิดได้ หรือแม้ว่าคุณชายทำได้แต่เชื่อว่าคุณชายไม่ยอมทำ และแม้ว่าคุณชายคุมกำเนิดได้แต่ก็ไม่สามารถต่อรองให้คุณชายทำได้ (จิราวรรณ คล้ายหิรัญ จิราภรณ์ อนุชา และอัญญา ปลดเปลื้อง, 2560)

นอกจากนี้การแสดงอัตลักษณ์ผ่านอาหารยังเป็นการศึกษาที่ปรากฏด้วยเช่นกัน ดังการศึกษาของ จตุพร เพชรบุรณ ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบอาหารในงานบุญของแรงงานชาวมอญและชาวไทยเชื้อสายมอญ พบว่า อาหารกับคนมอญมีความสัมพันธ์กันโดยเฉพาะอาหารในงานบุญอาสาพหุบูชาของ

แรงงานชาวมอญที่ได้สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการบริโภคที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษโดยมีรสชาติดั้งเดิมที่มีรสจัด เปรี้ยว เค็ม ไม่นิยมใส่น้ำตาลในอาหาร ในขณะที่เมื่อเปรียบเทียบกับอาหารของชาวไทยเชื้อสายมอญพบว่ามีกรรมผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทยภาคกลาง (จตุพร เพชรบุรณ, 2561) การแสดงอัตลักษณ์ความเป็นมอญผ่านศิลปกรรมทางศาสนา ยังเป็นการศึกษาที่พบได้เช่นกันจากการศึกษาของวารดา พุ่มผกาและคณะพบว่ารูปปั้นหงส์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของคณมอญและนิยมนำหงส์มาประดับบนเสาในวัด จึงเรียกว่าเสาหงส์ เป็นลักษณะเฉพาะในศิลปกรรมทางศาสนาของชาวมอญ ในขณะเดียวกันศิลปกรรมแบบมอญยังสะท้อนในรูปแบบของเจดีย์ที่เป็นรูปทรงแบบมอญ หรือเจดีย์แบบมอญ ซึ่งมักเป็นการจำลองเจดีย์ขเวดากองและเจดีย์มูตาวในเมืองมอญ ในขณะที่ทางศิลปกรรมนิยมใช้สีที่สำคัญ คือ สีแดงซึ่งหมายถึงสีของธงชาติ ชุดประจำชาติ สีเหลืองหรือสีทองหมายถึงความรุ่งเรืองของศาสนา สีฟ้าหมายถึงชาวมอญที่มีอาศัยอยู่ริมน้ำ (วารดา พุ่มผกา เกรียงศักดิ์ เขียวมิ่ง และบุญเดิม พันรอบ, 2559)

นอกจากนี้การรักษาอัตลักษณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณีของมอญยังมีความสำคัญในแง่ของการมีลักษณะเฉพาะที่นำไปสู่ประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะการท่องเที่ยว การศึกษาของ ภควดี ทองชมพูและ พชรินทร์ ลาภานันท์ได้แสดงให้เห็นว่า คุณค่าและการรักษาอัตลักษณ์ ประเพณีของมอญบ้านวังกะ อำเภอสงขลาบุรี ได้ทำให้ชุมชนมอญบ้านวังกะประสบความสำเร็จด้านการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ (ภควดี ทองชมพูและพชรินทร์ ลาภานันท์, 2561)

2.2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับแรงงานในภาคธุรกิจก่อสร้าง

งานวิจัยที่ศึกษาแรงงานข้ามชาติในบริบทของอาชีพเป็นอีกกรณีที่พบเห็นในการศึกษาแรงงานข้ามชาติในไทย งานในลักษณะนี้มุ่งศึกษาไปที่อาชีพสำคัญที่แรงงานข้ามชาติเข้ามาทำในประเทศโดยสามารถแบ่งได้เป็นกลุ่มคือ กลุ่มแรงงานประมงและอุตสาหกรรมประมงต่อเนื่อง กลุ่มแรงงานในภาคบริการการท่องเที่ยว กลุ่มแรงงานเกษตรกรรม และกลุ่มแรงงานก่อสร้าง พบว่า การศึกษาแรงงานข้ามชาติในกลุ่มประมงและอุตสาหกรรมประมงต่อเนื่องจะมีจำนวนการศึกษาที่มากที่สุด ในส่วนของแรงงานข้ามชาติในธุรกิจก่อสร้างแม้จะมีการศึกษาที่ไม่มากเหมือนกลุ่มประมงและอุตสาหกรรมประมงต่อเนื่องหรือเกษตรกรรม แต่ก็พบว่ายังมีผู้ศึกษาอยู่จำนวนหนึ่ง อาทิ การศึกษาค่าจ้างแรงงานก่อสร้างของแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสงขลาของ เจษฎา นกน้อยและคณะ ที่พบว่า ค่าจ้างของแรงงานข้ามชาติในอุตสาหกรรมก่อสร้างในจังหวัดสงขลาโดยเฉลี่ยคือ 9796.97 ซึ่งสัมพันธ์กับอายุของแรงงานจำนวนวันทำงาน สถานภาพการสมรส ตำแหน่งงานและประสบการณ์การทำงาน การทำงาน 5 วันต่อสัปดาห์ และจำนวนครั้งที่ออกจากงาน (เจษฎา นกน้อยและคณะ, 2559) ในขณะเดียวกันการศึกษาของ ญัฐชานันท์ วงศ์มูลิทธิกรณ์ ในเรื่องการใช้แรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในจังหวัดเชียงใหม่ มีผลการศึกษาที่สอดคล้องกันในลักษณะของความพึงพอใจในระดับมากของนายจ้างด้านการทำงานเต็มเวลา การศึกษาของญัฐชานันท์มีข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ ไม่พบปัญหาการอยู่ร่วมกันกับชุมชนใกล้เคียงของแรงงานต่างด้าวและปัญหาอาชญากรรม ในขณะเดียวกันปัญหาด้านอื่นๆเช่น ปัญหาการสื่อสาร ปัญหาความชำนาญของการทำงาน และปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานก็เป็นปัญหาและอุปสรรคที่น้อย (ญัฐชานันท์ วงศ์มูลิทธิกรณ์, 2552) เมื่อพิจารณาจากการศึกษาด้านการสื่อสารของแรงงานข้าม

ชาติในธุรกิจก่อสร้างของณัฐกานต์ สุรพงษ์พิทักษ์ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ แรงงานข้ามชาติในไซต์ก่อสร้างมีมากกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนคนงานทั้งหมด และมีการใช้การสื่อสารในลักษณะต่างๆ คือ การใช้แบบก่อสร้างภาษาอังกฤษ การให้หัวหน้าคนงานเป็นล่าม การสาธิต การใช้คู่มือภาษาพม่า เป็นต้น (ณัฐกานต์ สุรพงษ์พิทักษ์, 2560) อย่างไรก็ตามก็ดีจะพบว่าการมีเอกสาร คู่มือ หรือคำแนะนำต่างๆ โดยใช้ภาษาพม่านั้นแสดงให้เห็นว่าแรงงานข้ามชาติจากเมียนมามีจำนวนมากแต่ไม่ได้จำแนกไปตามชาติพันธุ์ และภาษาของชาติพันธุ์ ดังจะพบได้จากข้อเสนอประการหนึ่งจากงานวิจัยของ ปิยะธิดา นาคะเกษียร และฤดี ปุงบางกะดี ที่ค้นพบว่าการสื่อสารด้านสุขภาพกับแรงงานข้ามชาติกลุ่มชาติพันธุ์มอญโดยรัฐไทยที่ใช้ภาษาพม่า ซึ่งทำให้แรงงานข้ามชาติมอญบางส่วนไม่สนใจข้อมูลในแผ่นพับหรือการประกาศที่เป็นภาษาพม่า (ปิยะธิดา นาคะเกษียรและฤดี ปุงบางกะดี, 2556a) อย่างไรก็ตามก็ดีพบว่ามีการศึกษาของ รัชตนิย ลิทธิศาสตร์ที่ศึกษาวิถีชีวิตแรงงานก่อสร้างชาวอีสานในปี พ.ศ. 2540 พบว่าช่วงอายุของแรงงานก่อสร้างใกล้เคียงกันคือ 28-32 ปี แต่ค่อนข้างมีความแตกต่างในด้านค่าแรงคือ ค่าแรงกึ่งฝีมือ 120-220 บาท ในขณะที่หากเป็นแรงงานไร้ฝีมือจะมีค่าแรง 85-90 บาท และมีที่พักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่การก่อสร้างในลักษณะเป็นเรือนแถวยาวห้องติดๆ กันขนาดความกว้างยาว 2-2.5 เมตร ความสูงพอดีกับการยกมือขึ้นเหนือศีรษะ (รัชตนิย ลิทธิศาสตร์, 2540)

2.2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัว

การศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของแรงงานข้ามชาติมีหลากหลายมิติ หากพิจารณาการปรับตัวทางสังคมของแรงงานข้ามชาติจะพบว่าปัจจัยที่ช่วยในการปรับตัวทางสังคมของแรงงานข้ามชาติคือ การมีเครือข่ายทางสังคมของญาติและเพื่อนที่จะทำให้แรงงานข้ามชาติปรับตัวได้ดีขึ้น ดังเช่นผลการศึกษาของวัชร ศรีคำ เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการปรับตัวของแรงงานเวียดนามในไทยและลาวที่พบว่าสถานะของแรงงานเวียดนามในไทยมีสถานภาพการทำงานที่ผิดกฎหมายทั้งหมด การปรับตัวจึงอาศัยแรงงานเวียดนามที่อยู่มาก่อนซึ่งเป็นเครือข่ายทางสังคมของญาติและเพื่อน (วัชร ศรีคำ, 2557) และนายจ้างชาวไทยที่มีเชื้อสายเวียดนามช่วยเหลือในการปรับตัวมากกว่าแรงงานเวียดนามในลาว ในขณะที่แรงงานเวียดนามในลาวใช้อัตลักษณ์ความเป็นเวียดนามช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ รวมถึงอาศัยเครือข่ายทางสังคมของญาติพี่น้องและเพื่อนเข้าสู่งาน (วัชร ศรีคำ, 2556b) ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวพันกับการปรับตัวทางสังคม นอกจากนี้การศึกษาของงามพิศ ศิริเวชดำรงและวรวิระ ลูวีระ ยังแสดงภาพความสำคัญของการมีเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยบรรเทาปัญหาความเครียดและเหงาของแรงงานต่างด้าวได้เป็นอย่างดี ซึ่งพบว่า แรงงานวัยรุ่นจะมีปัญหาความเครียดและเหงาเพราะถูกจำกัดบริเวณในขณะที่แรงงานผู้ใหญ่มีการปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเนื่องจากอาศัยในกลุ่มญาติ คนบ้านเดียวกันจึงมีปัญหาน้อยกว่า (งามพิศ ศิริเวชดำรงและวรวิระ ลูวีระ, 2559)

นอกจากนี้ปัจจัยการเรียนรู้การพูดภาษาไทยได้อย่างรวดเร็วมีส่วนช่วยในการปรับตัวทางสังคมได้อีกประการหนึ่ง ดังงานของวัชร ศรีคำเช่นเดียวกันที่กล่าวถึงการแสดงอัตลักษณ์และความพยายามในการพูดภาษาไทยที่แรงงานเวียดนามในลาวสามารถแสดงอัตลักษณ์เวียดนามทั้งการพูดและการแต่งกายในที่สาธารณะได้อย่างเสรี ซึ่งตรงข้ามกับแรงงานเวียดนามในไทยที่ต้องปกปิดอัตลักษณ์จึงทำให้แรงงานเวียดนามในไทยเรียนรู้ในการพูดภาษาไทยได้ในเวลาที่รวดเร็วแตกต่างจากแรงงาน

เวียดนามในลาวที่มีได้สนใจเรียนรู้ภาษาลาว (วัชร ศรีคำ, 2556a) นอกจากนี้ยังพบอีกว่าปัจจัยด้านความสามารถพูดภาษายังทำให้เกิดการปรับตัวด้านอื่นๆได้ขึ้นดังการศึกษาของสุวิมล แสนเวียงจันทร์ และ ยุพา โพบา ที่พบว่า การปรับตัวของทนายทนายแรงงานข้ามชาติที่เข้าเรียนในโรงเรียนไทยมีการปรับตัวได้ดีทั้งทางด้านสังคม และวัฒนธรรม สามารถใช้ภาษาไทยได้ดี และมีทัศนคติที่ดีต่อการปรับตัวสามารถรับแบบแผนการปฏิบัติทางวัฒนธรรมได้มาก ในขณะเดียวกันก็มีเครือข่ายทางสังคมกับทั้งแรงงานข้ามชาติและคนไทย และมีพื้นที่ทางสังคม โดยมีความสัมพันธ์กับคนไทยพื้นถิ่นในลักษณะความสัมพันธ์แบบทางการ เช่น กิจกรรมในโรงเรียน (สุวิมล แสนเวียงจันทร์และยุพา โพบา, 2560) นอกจากนี้ความสามารถด้านภาษายังช่วยในการปรับตัวในสังคมที่ทำงานได้เป็นอย่างดีดังผลการศึกษาที่สะท้อนในงานของ เปรมวดี กิรวาทิ และคณะ

อย่างไรก็ดีพบว่า การปรับตัวของแรงงานนั้นมีปัจจัยบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อหรือค่านิยมดั้งเดิมของแรงงานข้ามชาติดังการศึกษาของเปรมวดี กิรวาทิและคณะที่ศึกษาแรงงานหญิงข้ามชาติเมียนมาในเชียงใหม่ที่พบว่า แรงงานหญิงเมียนมาต้องปรับตัวในหลายระดับและหลายบริบทภายใต้นโยบายความมั่นคงของไทย คือ ทั้งในระดับครัวเรือน และพื้นที่การทำงาน การมองสถานะทางสังคมของแรงงานหญิงเมียนมาที่มองว่าตนเองด้อยกว่าผู้หญิงไทยส่งผลต่อการปรับตัวในการดำเนินชีวิตในสังคมไทยโดยส่งผลให้ขาดความเชื่อมั่นในการต่อรองกับนายจ้างและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานในขณะเดียวกันเมื่อแรงงานหญิงถูกละเมิดทางเพศจากนายจ้างการมีความเชื่อว่าผู้หญิงเป็นสมบัติของสามีทำให้แรงงานหญิงถูกขูดรีดแรงงานไม่มีความเท่าเทียมในสถานภาพการสมรส (เปรมวดี กิรวาทิ จุไรพร จิตต์พิทักษ์และสุวิชา พักกระสา,) หรือแม้กระทั่งในการศึกษาเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์ของแรงงานข้ามชาติที่พบว่า ความเชื่อและค่านิยมบางประการของหญิงแรงงานข้ามชาติยังทำให้ผู้หญิงไม่สามารถต่อรองหรือมีบทบาทในการวางแผนครอบครัวอย่างการคุมกำเนิดได้ (จิรวรรณ คล้ายหิรัญ จิราภรณ์ อนุชา และอัญญา ปลดเปลื้อง, 2560)

นอกจากนี้จะพบว่ากระบวนการปรับตัวของแรงงานข้ามชาติหรือคนพลัดถิ่นยังมีปัจจัยของการต่อรองและต่อสู้กับอัตลักษณ์ของตนเองเช่นกัน ดังกรณีการศึกษาการปรับตัวของคนพลัดถิ่นอย่างไทใหญ่ ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการแสดงอัตลักษณ์ของตนเองผ่านการศึกษาของ ปานแพร เชาวน์ ประยูร ที่พบว่า ชาวไทใหญ่ซึ่งได้หลบหนีสงครามในประเทศพม่ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ต้องเผชิญกับความพยายามและการต่อสู้ในการแสดงทิวทัศน์อัตลักษณ์ของตนเองคือ ส่วนหนึ่งคือ อัตลักษณ์ความเป็นไทยและอีกด้านคือการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของความเป็นไทใหญ่ที่ต้องพยายามไม่ให้กระทบกับความมั่นคงที่รัฐไทยนิยามอัตลักษณ์ว่าเป็นกลุ่มคนที่สร้างปัญหาให้กับประเทศไทย โดยปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยและแสดงออกซึ่งความเป็นไทย ที่มีความรักและจงรักภักดีต่อ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ (ปานแพร เชาวน์ประยูร, 2553) ในขณะที่การศึกษาของวิลาสินี โสภภาพ ที่ศึกษาชุมชนข้ามถิ่นของแรงงานชาติพันธุ์พม่าในจังหวัดขอนแก่นพบว่าแรงงานพม่าได้นำพาความทรงจำความสำนึกทางอัตลักษณ์ของตนเองมาประกอบสร้างใหม่ในพื้นที่ใหม่โดยพยายามขยายพื้นที่วัฒนธรรมผ่านพุทธศาสนาซึ่งเป็นทั้งการแสดงอัตลักษณ์ตัวตนใหม่และการสร้างความสัมพันธ์กับคนท้องถิ่นด้วยงานบุญนำเสนอตัวตนในฐานะศาสนิกที่เคร่งครัดมีวัฒนธรรม (วิลาสินี โสภภาพ, 2559)

ในขณะที่งานของปาวตี สือหาราช ที่ศึกษาถึงชีวิตของแรงงานต่างด้าวที่เชียงกงบางนา ได้ข้อค้นพบที่ยืนยันผลการศึกษาบางส่วนของการศึกษาวิถีชีวิตแรงงานข้ามชาติที่ค้นพบว่า แรงงานข้ามชาติมักถูกเอารัดเอาเปรียบ โดยเฉพาะหากเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยไม่ถูกกฎหมาย ยิ่งเมื่องานของปาวตีใช้แนวทางการมองผ่านแนวคิดชีวิตที่เปลี่ยนแปลงของนักปรัชญาการเมืองอิตาลี จิออร์จิโอ อเกมเบน ยังทำให้เห็นความเจ็บปวดและการไม่มีคุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติ เมื่อการมีฐานะยากจนและสถานะเข้าเมืองผิดกฎหมายของแรงงานต่างด้าวยิ่งทำให้ชีวิตของพวกเขาเป็นชีวิตที่เปลี่ยนแปลงเป็นได้เพียงแค่แรงงานไร้ฝีมือราคาถูก (ปาวตี สือหาราช, 2560) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Elaine Pearson และคณะ ที่ได้เสนอภาพสะท้อนแรงงานข้ามชาติในไทยใน 4 กลุ่มงาน คือ ประมง งานบ้านงานในโรงงานและงานในภาคเกษตรกรรม ที่นอกจากต้องทำงานหนัก และบางครั้งมีอันตรายแล้ว แต่รายได้ที่ได้รับกลับน้อย และยังมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่ามาตรฐานอีกด้วย (Elaine Pearson et.al., 2006)

หากพิจารณาการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะแสดงให้เห็นว่า การศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการปรับตัวของแรงงานก่อสร้างชาติพันธุ์มอญ ยังไม่เคยมีใครศึกษาและเมื่อกำหนดพื้นที่ศึกษาเป็นในจังหวัดปัตตานีแล้วก็ยังไม่พบการศึกษาข้างต้น ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาเรื่องแรงงานก่อสร้างมอญในจังหวัดปัตตานีในครั้งนี้ นอกจากเป็นการเติมเต็มช่องว่างทางงานวิจัยแล้วยังสามารถเติมเต็มช่องว่างงานวิชาการด้านชาติพันธุ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อีกทางหนึ่ง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในบทนี้จะเป็นการแสดงระเบียบวิธีวิจัยที่สำคัญที่ใช้ศึกษาแรงงานมอญก่อสร้างในจังหวัดปัตตานี โดยการศึกษาเป็นการศึกษาแบบการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (documentary research) จากแหล่งเอกสารต่างๆ ได้แก่ บทความ รายงานการวิจัย ข่าว สารคดี รายงานต่างๆ เป็นต้น รวมถึงการใช้วิธีการสังเกต (observation) แบบไม่มีส่วนร่วมและมีส่วนร่วม รวมถึงการใช้การสัมภาษณ์ (interview) และการใช้แผนที่เดินดินเพื่อสำรวจกลุ่มประชากรและพื้นที่

เครื่องมือการสัมภาษณ์จะดำเนินการในผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม คือ 1) ในกลุ่มแรงงานข้ามชาติชาติพันธุ์มอญที่เป็นแรงงานก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีโดยอาศัยเทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบการสะสมของก้อนหิมะ (Snowball sampling) จากการที่คนหนึ่งแนะนำไปยังอีกคนหนึ่งสะสมจนได้จำนวนที่ต้องการคือ 12 ราย ใน 3 พื้นที่ศึกษา ร่วมกับการสุ่มข้อมูลจากนายจ้าง 2) การสัมภาษณ์นายจ้างกลุ่มแรงงานต่างด้าวดังกล่าวอีกจำนวน 3 ราย ซึ่งดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบการสะสมของก้อนหิมะ 3) การสัมภาษณ์คนที่มีปฏิสัมพันธ์กับแรงงานต่างด้าวชาติพันธุ์มอญ เช่น คนขับรถรับจ้าง คนขายของ เจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น

3.1 การกำหนดพื้นที่การวิจัย

พื้นที่การวิจัยที่ศึกษาวิถีชีวิตและการปรับตัวของแรงงานมอญก่อสร้างคือ บริเวณอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของการก่อสร้างสูงที่สุดในจังหวัดปัตตานี เพื่อให้การศึกษาคครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างชาติพันธุ์มอญมากที่สุดจึงกระจายการเก็บตัวอย่างในชุมชนที่แรงงานมอญไปอาศัยแตกต่างกันใน 3 พื้นที่ คือ พื้นที่ที่มีลักษณะวัฒนธรรมมลายูโดดเด่น, พื้นที่ที่มีความเป็นเมืองและการผสมผสานกันของวัฒนธรรมหลากหลาย, พื้นที่ที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์

- 1) พื้นที่ชุมชนรูสะมิแล ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมืองปัตตานี เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะวัฒนธรรมมลายูโดดเด่น ลักษณะพื้นที่เป็นหมู่บ้านมลายูที่ตั้งอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ประชากรดั้งเดิมเป็นชาวมลายูมุสลิมประกอบอาชีพประมงและอาชีพที่เกี่ยวข้องกับประมง เช่น ต่อเรือ ซ่อมเรือ แกะเนื้อปู เป็นต้น บางส่วนประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีศาสนสถานที่สำคัญทางศาสนาอิสลามและพุทธจำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วยมัสยิดจำนวน 3 แห่ง โรงเรียนตาดีกาประจำหมู่บ้านจำนวน 1 แห่ง และ วัดจำนวน 1 แห่ง ทั้งนี้ชุมชนรูสะมิแลอยู่ภายใต้พื้นที่การให้บริการสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลรูสะมิแล มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาคือ โรงเรียนบ้านรูสะมิแล และโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาคือ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 40 ซึ่งมีลักษณะเป็นโรงเรียนประจำ ทุกวันเสาร์เย็น มีตลาดนัดขายอาหารสดและแห้ง รวมถึงขนม อาหารสำเร็จรูป เสื้อผ้ามือสอง บริเวณถนนเลียบคลองชลประทานข้างโรงแรมเขาเทิร์น และวันอาทิตย์เช้า มีตลาดนัดขายอาหารสด แห้ง เสื้อผ้ามือสองและของใช้มือสองบริเวณถนนเจริญประดิษฐ์ และถนนรูสะมิแล

- 2) พื้นที่ชุมชนจะบังติกอ ตำบลจะบังติกอ อำเภอเมืองปัตตานี เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะความเป็นเมืองและมีการผสมผสานของวัฒนธรรมที่หลากหลาย เนื่องจากอยู่ในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี เป็นศูนย์กลางการค้า ธุรกิจ หน่วยงานราชการ โรงเรียน และสถานที่สำคัญต่างๆ เช่น มัสยิดกลางปัตตานี มัสยิดรายอ ตลาดเทศบาล พื้นที่ชุมชนจะบังติกอเป็นชุมชนเก่า มีเขตเมืองเก่า วังเก่าจะบังติกอ มัสยิดรายอ ชุมชนจะบังติกอจะมีลักษณะผสมผสานทั้งความเป็นชุมชนดั้งเดิม และชุมชนใหม่มีสภาพชุมชนเป็นบ้านมลายูแบบดั้งเดิมที่เป็นไม้หลังคากระเบื้องดินเผา อาคารก่ออิฐฉาบปูนสมัยใหม่ ร้านค้า บ้านเช่าที่รองรับการเคลื่อนย้ายของผู้คนเข้ามาทำงานและประกอบอาชีพ ทำให้พบเห็นการอาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนทั้งมลายูมุสลิม มุสลิมจากภาคใต้ ตอนบน มุสลิมที่มีเชื้อสายปาตานรวมถึง ชาวไทยพุทธที่อยู่รอบนอกเมืองปัตตานี และจังหวัดอื่นๆ รวมถึงชาวไทยเชื้อสายจีน พื้นที่ชุมชนจะบังติกออยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลเมืองปัตตานี
- 3) พื้นที่บ้านแหลมบก ตำบลบานา อำเภอเมืองปัตตานี เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลบานา ด้านการให้บริการสาธารณสุขอยู่ภายใต้การดูแลของโรงพยาบาลส่งเสริมตำบลบานา พื้นที่บ้านแหลมบกมีลักษณะพิเศษเนื่องจากมีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่จำนวนมาก โดยส่วนใหญ่เป็นชาวเมียนมาชาติพันธุ์พม่า อย่างไรก็ตามพบชาติพันธุ์มอญ และยะไข่ร่วมด้วย อย่างไรก็ตามแรงงานข้ามชาติมิได้อาศัยอยู่ปะปนกันระหว่างชาติพันธุ์แต่ละชาติพันธุ์อาศัยอยู่ในบ้านเช่าเรือนแถวที่อยู่ละแวกซอยเดียวกัน นอกจากนี้ในชุมชนแหลมบกยังมีชาวมลายูมุสลิม มุสลิมจากภาคใต้ และชาวไทยพุทธ อีกจำนวนหนึ่ง มีศาสนสถานที่สำคัญคือ มัสยิดแหลมบก และสำนักสงฆ์แหลมบกซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนและแรงงานข้ามชาติ ภายในสำนักสงฆ์แหลมบกแรงงานข้ามชาติเมียนมาร่วมกับมูลนิธิรักไทยได้ร่วมกันสร้างอาคารอเนกประสงค์เพื่อใช้ในการดูแลและสอนเด็กเล็กของแรงงานข้ามชาติเมียนมาชาติพันธุ์ต่างๆ นอกจากนี้ในสำนักสงฆ์แหลมบกแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาชาติพันธุ์ต่างๆยังได้ร่วมกันบริจาคสร้างเจดีย์เขตกองจำลอง มีเสาหงส์ล้อมทั้ง 4 ด้าน ด้านหลังเป็นเทพทันใจขึ้นนิ้ว ประชากรในชุมชนแหลมบกประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและอาชีพประมงและอาชีพที่เกี่ยวข้องกับประมง เช่น ทำปลาหมึกตากแห้ง กุ้งแห้ง ปลาแห้ง เป็นต้น แรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่นิยมซื้ออาหารที่ตลาดนัดวันพุธ (ตลาดนานาชาติ) ถนนด้านข้างสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบานา

อย่างไรก็ดีหลังจากดำเนินการศึกษามาได้ระยะหนึ่ง ได้เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ขึ้น เมื่อมีการแพร่ระบาดและมีการติดเชื้อในพื้นที่นักวิจัยได้ประเมินสถานการณ์และดำเนินการปรับลดพื้นที่การศึกษา จึงได้ตัดพื้นที่ชุมชนบ้านแหลมบก ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ มีแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่จำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานประมงออก ด้วยเหตุผลความปลอดภัย อย่างไรก็ตามหมู่บ้านคือราเฮ หมู่ 8 ตำบลตะลุโบะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จะถูกใช้มาตรการปิดเมือง เนื่องจากคณะกรรมการควบคุมโรคได้ยืนยันมีการพบผู้ติดเชื้อโควิด-19 จำนวน 1 ราย ในวันที่ 21

มีนาคม 2563 (สำนักข่าวอิสรา, 2563) ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีจึงใช้อำนาจประกาศปิด 23 หมู่บ้าน 9 อำเภอของปัตตานีตามคำสั่งจังหวัดปัตตานีที่ พิเศษ 14 / 2563 ลงวันที่ 1 เมษายน 2563 (สำนักงานจังหวัดปัตตานี, 2563) ซึ่งรวมหมู่บ้านคือราแสดด้วย ส่งผลให้คนในหมู่บ้านที่ถูกปิดไม่สามารถเดินทางออกนอกหมู่บ้าน และคนจากภายนอกหมู่บ้านไม่สามารถเข้าไปในหมู่บ้านได้ ตามมาตรการคนในไม่ออก คนนอกไม่เข้า ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2563 ถึง วันที่ 30 เมษายน 2563 แต่เมื่อพิจารณาพื้นที่และความเสี่ยงแล้วพบว่าพื้นที่ที่แรงงานมอญก่อสร้างอยู่นั้นห่างจากหมู่ 8 ซึ่งเป็นพื้นที่ควบคุมโรค ความเสี่ยงจากการสัมผัสผู้ติดเชื้อน้อยหรือไม่มี ประกอบกับระยะเวลาการยืนยันการพบเชื้อรวมการประกาศปิดหมู่บ้านมีเวลามากกว่า 40 วัน ทำให้หมู่บ้านคือราแสด มีความปลอดภัยในระดับหนึ่ง ผู้วิจัยจึงไม่ตัดพื้นที่คือราแสด ออกจากการศึกษา

3.2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาใช้เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อพิจารณา ดังนี้ 1) เป็นแรงงานข้ามชาติอาชีพก่อสร้างชาติพันธุ์มอญ 2) ไม่จำกัดเพศและการศึกษา 3) อายุ 18 ปีขึ้นไปแต่ไม่เกิน 60 ปี 4) เป็นแรงงานข้ามชาติที่ขึ้นทะเบียนแรงงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย 5) มีประสบการณ์การทำงานในจังหวัดปัตตานีน้อยกว่า 1 ปี 6) สมจริตใจและเต็มใจจะให้ข้อมูล 7) สื่อสารภาษาไทยได้บ้าง ในกรณีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้หรือสื่อสารได้น้อยหรือไม่สามารถพูดคุยได้ตอบกับผู้วิจัยได้ ผู้วิจัยจะใช้ล่ามชาวมอญทำหน้าที่แปลและสื่อสารภาษาไทยและมอญให้ 8) เป็นแรงงานก่อสร้างที่มีระยะเวลาก่อสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือ ไม่มีการวางแผนจะเคลื่อนย้ายออกจากพื้นที่ภายใน 1 ปี

3.2.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ คือ แรงงานข้ามชาติก่อสร้างชาติพันธุ์มอญ จำนวน 12 คนจากพื้นที่เป้าหมาย พื้นที่ละ 4 คน จำนวน 3 พื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่ที่มีลักษณะวัฒนธรรมลายูโดดเด่น คือ รุสะมิแล พื้นที่ที่มีความเป็นเมืองและการผสมผสานกันของวัฒนธรรมหลากหลายคือ จะบังติกอ และพื้นที่ที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์คือ บ้านแหลมนก

อย่างไรก็ดีเมื่อดำเนินการศึกษาไปได้ระยะหนึ่ง ได้เกิดปรากฏการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงได้ปรับลดพื้นที่การศึกษาที่อาจมีความเสี่ยงลงให้เหลือเพียง 2 พื้นที่ คือ พื้นที่รุสะมิแล ซึ่งมีความโดดเด่นของการเป็นชุมชนวัฒนธรรมลายูโดดเด่น และพื้นที่คือราแสด จะบังติกอ ซึ่งมีความโดดเด่นของการเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองและชุมชนที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรม และผู้คน นอกจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จะส่งผลกระทบในด้านความเสี่ยงของพื้นที่แล้ว แรงงานข้ามชาติบางส่วนได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจเช่นกัน มีการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติออกจากพื้นที่ปัตตานี บางส่วนเคลื่อนย้ายกลับพม่าอันเนื่องจากการเลิกจ้างงาน ส่งผลให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้อย่างที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการศึกษามีกลุ่มตัวอย่างเหลืออยู่จำนวน 6 คน

3.3 การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้การสำรวจพื้นที่ที่มีการก่อสร้างในอำเภอเมืองปัตตานี พบว่ามี ประมาณ 9 แห่ง มีจำนวนแรงงานก่อสร้างชาติพันธุ์มอญรวมกันราว 160 คน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่มูลนิธิรักษไทยซึ่งทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เมื่อได้ข้อมูลที่ตั้งที่พักและไต่ถามของแรงงานมอญก่อสร้างแล้ว ผู้วิจัยจะเข้าไปยังไต่ถามและที่พักที่กำหนดไว้ และดำเนินการพูดคุยกับแรงงานก่อสร้างหรือหัวหน้างาน

การพูดคุยกับแรงงานก่อสร้างเพื่อขอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนายจ้าง และบริษัทเพื่อใช้ในการติดต่อประสานงานบริษัทก่อสร้างและขออนุญาตสัมภาษณ์พูดคุยแนวทางการทำงานและการเก็บข้อมูล นอกจากการเข้าถึงแรงงานโดยการผ่านนายจ้างแล้ว ผู้วิจัยยังใช้วิธีการบอกต่อของแรงงานมอญก่อสร้าง โดยขอให้กลุ่มตัวอย่างแนะนำบอกต่อแรงงานมอญก่อสร้างที่รู้จักเพื่อเก็บข้อมูลนายจ้างและติดต่อสัมภาษณ์ เมื่อได้จำนวนนายจ้างระดับหนึ่งแล้วจึงพิจารณาสุ่มเลือกนายจ้างแบบการสุ่มแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากจำนวนการจ้างแรงงานที่มีขนาดไม่ใหญ่ มีการจ้างแรงงานชาติพันธุ์มอญ ไซต์ก่อสร้าง และที่พักอาศัยไม่ไกล มีความสามารถในการรักษาแรงงานให้ทำงานได้เป็นเวลานาน เมื่อคัดเลือกนายจ้างได้จึงติดต่อขออนุญาตเข้าทำการสังเกตการทำงานและพูดคุยกับแรงงานมอญนอกเวลาทำงาน

แรงงานมอญก่อสร้างส่วนใหญ่เริ่มงานในเวลาเช้าตรู่ 07.00 หรือ 07.30 พักกลางวัน 1 ชั่วโมง และเริ่มทำงานเวลา 13.00 น.เลิกงานในเวลา 17.00 น. หลังเวลาเลิกงานจะปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน หรือพักผ่อน การเข้าไปพูดคุยสัมภาษณ์จะทำระหว่าง 17.30-18.30 น. โดยในช่วงแรกจะเข้าไปทุกวัน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างรู้จักคุ้นเคย เมื่อคุ้นเคยแล้วจึงนัดหมายเพื่อขอสัมภาษณ์ต่อไป หากกลุ่มตัวอย่างไม่พร้อมสัมภาษณ์ก็ไม่บีบบังคับ

เมื่อกลุ่มตัวอย่างรู้จักในระดับหนึ่งจะให้กลุ่มตัวอย่างแนะนำเพื่อนกลุ่มตัวอย่างคนต่อไป ในระยะแรกจะชักชวนกลุ่มตัวอย่างที่รู้จักแล้วไปพูดคุยกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการแนะนำแต่เมื่อมีการรู้จักคุ้นเคยแล้วนักวิจัยจึงดำเนินการได้เอง อย่างไรก็ตามหากกลุ่มตัวอย่างรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่พร้อมให้ข้อมูล หรือนำนักวิจัยไปหาเพื่อนแรงงานมอญก่อสร้างต่อไป นักวิจัยก็ไม่ขู่ขู่ขู่หรือพยายาม จึงทำให้สามารถพูดคุยกับกลุ่มตัวอย่างได้ในขณะเดียวกันในวันหยุดของกลุ่มตัวอย่างจะนัดหมายทำกิจกรรมร่วมกันในกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างสนใจ เช่น ไปตลาด ดูกลุ่มตัวอย่างทำกับข้าว เป็นต้น

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

นักวิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก การค้นคว้าเอกสาร วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อนำไปเขียนรายงานการวิจัยในลักษณะเชิงพรรณนาต่อไป

บทที่ 4

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

บทนี้เป็นการอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงการอธิบายสภาพแวดล้อมและบริบทของพื้นที่ที่แรงงานมอญก่อสร้างอาศัยอยู่ เพื่อนำไปสู่การสร้างความรู้เข้าใจบริบทของวิถีชีวิตและการปรับตัวของแรงงานมอญก่อสร้าง ทั้งนี้ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นสองส่วนคือ พื้นที่อยู่อาศัยของแรงงานมอญก่อสร้าง และส่วนที่สองคือ ลักษณะของแรงงานมอญก่อสร้าง

4.1 พื้นที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้าง

จากการสำรวจแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานีโดยสังเขปประกอบกับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิรักษไทยประจําจังหวัดปัตตานีซึ่งเป็นมูลนิธิที่ทำงานกับแรงงานต่างด้าวในการส่งเสริมเรื่องสิทธิและพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวในจังหวัดปัตตานีพบว่า ในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีมีแรงงานก่อสร้างที่เป็นชาติพันธุ์มอญประมาณ 160 คน (สัมภาษณ์, กุมภาพันธ์ 2562) การศึกษานี้ดำเนินการศึกษากลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างในสองกลุ่มคือ มอญก่อสร้างในไซต์ก่อสร้างตำบลรูสะมิแลบริเวณหลังค่ายทหารบางปลาหมอก และ มอญก่อสร้างในบ้านเช่าชุมชนดือราแอ ซอย 2 ตำบลจะบังติกอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีสภาพทั่วไปและบริบทแวดล้อมดังนี้

4.1.1 บ้านพักไซต์ก่อสร้างรูสะมิแล

กลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างในพื้นที่ชุมชนรูสะมิแล อาศัยอยู่ในบ้านพักคนงานในไซต์ก่อสร้างบริเวณหลังค่ายทหารสามแยกบางปลาหมอก ถนนเลียบบคลองชลประทาน ไซต์ก่อสร้างอยู่กลางทุ่งนามีน้ำล้อมรอบทำให้มีลักษณะคล้ายเกาะมีเนื้อที่ประมาณ 40 ไร่ เป็นไซต์ก่อสร้างที่อยู่ระหว่างชุมชนรูสะมิแล ชุมชนบางปลาหมอกและชุมชนหลังโรงแรมเซาท์เทิร์นประมาณ 500 เมตร โดยห่างจากชุมชนรูสะมิแลประมาณ 1.5 กิโลเมตร ห่างจากชุมชนบางปลาหมอกประมาณ 600 เมตร และชุมชนหลังโรงแรมเซาท์เทิร์นประมาณ 500 เมตร กลางไซต์ก่อสร้างมีการขุดทะเลสาบขนาด 5 ไร่มีการปลูกบ้านเดี่ยวสองชั้นแบบต่างรูปรอบทะเลสาบ บ้านที่สร้างเสร็จแล้วมีจำนวน 4 หลัง มีเจ้าของบ้านเข้าพักอาศัยแล้วจำนวน 3 หลัง และอยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้างจำนวน 9 หลัง

ภายในไซต์ก่อสร้างมีการสร้างบ้านพักคนงานทั้งหมด 3 จุด จำนวน 3 หลัง และห้องแถว 4 ห้อง จำนวน 1 ห้องแถว มีไฟฟ้าและน้ำประปาที่นายจ้างชาวไทยขออนุญาตใช้โดยมิเตอร์ชั่วคราวให้แรงงานใช้โดยไม่คิดค่าบริการ ในไซต์ก่อสร้างรูสะมิแลมีแรงงานก่อสร้างพร้อมครอบครัว ทั้งสิ้นจำนวน 11 คน โดยเป็นแรงงานชาติพันธุ์มอญ 7 คน แรงงานชาติพันธุ์พม่าที่แต่งงานกับชาติพันธุ์มอญจำนวน 1 คน ภรรยาและลูกของแรงงานชาติพันธุ์มอญจำนวน 3 คน ในจำนวนนี้มีแรงงานชาติพันธุ์มอญเพียง 1 คนที่ยังคงโสดซึ่งมีอายุน้อยที่สุด คือ 18 ปี แรงงานทั้งหมดจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวภายใต้บริษัทก่อสร้างซึ่งมีนายจ้างเป็นคนไทย คือบริษัทเอส (นามสมมุติ)

แรงงานและครอบครัวทั้ง 11 คน อาศัยในบ้านพักคนงานกระจายออกไป 3 จุดในไซต์ก่อสร้าง จุดที่หนึ่ง เป็นจุดแรกที่พบเห็นได้ห่างจากประตูทางเข้าโครงการก่อสร้างประมาณ 100 เมตร เป็นที่อยู่

ของครอบครัวแรงงานชาติพันธุ์มอญผู้หญิงที่แต่งงานกับแรงงานชาติพันธุ์พม่าผู้ชายมีสมาชิกจำนวน 2 คน สิ่งปลูกสร้างเป็นสิ่งปลูกสร้างชั่วคราว อยู่ติดถนนและหันหน้าบ้านสู่ถนน ยกพื้นสูงครึ่งเมตร มีความกว้าง 4 เมตร ยาว 6 เมตร ฝาผนังและหลังคาเป็นสังกะสี พื้นเป็นไม้อัด บ้านมีลักษณะไม้กั้นห้อง ไม่มีหน้าต่าง มีประตูด้านหน้าและด้านหลังทำจากไม้อัด ด้านหลังมีชานไม้เพื่อเป็นที่ซักล้างและอาบน้ำมีขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว 1.5 เมตร มีห้องน้ำเป็นส้วมซึมสร้างห่างออกไปราว 20 เมตร ระหว่างห้องน้ำกับชานหลังห้องเป็นแปลงผักที่แรงงานมอญคนก่อนปลูกไว้ มีกระเจี๊ยบแดง อ้อย พัก เป็นต้น ติดกับที่พักของครอบครัวแรงงานมอญที่แต่งงานกับแรงงานพม่ามีบ้านพักอีกหลังซึ่งปัจจุบันไม่มีใครอาศัยแต่เคยเป็นที่อยู่ของแรงงานมอญอีกคน โดยตั้งอยู่ริมถนนแต่หันหน้าบ้านเข้าหาด้านข้างของบ้านหลังแรก มีขนาดใกล้เคียงกับหลังแรกโดยเป็นบ้านพักชั่วคราวยกพื้นสูงครึ่งเมตร มีความกว้างและยาวใกล้เคียงกัน วัสดุการก่อสร้างเหมือนกันคือ สังกะสีและไม้อัด มีความแตกต่างเพียงมีประตูทางเข้าเพียงบานเดียวและมีหน้าต่างเพื่อเปิดรับลมอีกหนึ่งบาน

รูปที่ 4.1 บ้านพักแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มรัฐสมิแลจุดที่ 1

จุดที่สอง เป็นที่พักของแรงงานชาติพันธุ์มอญและครอบครัวจำนวน 8 คน มีลักษณะห้องแถว ติดกัน 4 ห้องยกพื้นสูงประมาณครึ่งเมตรห่างจากจุดที่หนึ่งประมาณ 700 เมตร มีขนาดกว้าง 6 เมตร ยาว 16 เมตร ซึ่งแบ่งห้องด้วยไม้อัดเป็น 4 ห้อง แต่ละห้องกว้างประมาณ 4 เมตร ยาวประมาณ 6 เมตร สร้างขนานไปกับถนน เนื่องจากสร้างติดกับถนนส่วนที่ติดกับถนนจึงเป็นหลังบ้าน ส่วนหน้าบ้านหันหน้าทางทิศตะวันตก บ้านพักที่สร้างเป็นเรือนแถว ติดกัน 4 ห้อง กันระหว่างห้องด้วยไม้อัด ส่วนหลังคา และ ฝาผนังเป็นสังกะสี เสาของที่พักคือไม้เสม็ดกลมยาวที่มักใช้เป็นไม้นั่งร้าน วางไม้แบบรองก่อนใช้ไม้อัด

เป็นพื้นอีกครั้ง ประตูเข้าออกบางห้องใช้ไม้อัด บางห้องใช้สังกะสี บางห้องมีประตูทั้งด้านหน้าและด้านหลัง บางห้องมีประตูด้านหน้าด้านเดียว มีหลังคาเป็นสังกะสี ฝากั้นระหว่างห้องใช้ไม้อัด ด้านหน้าบ้านซึ่งเป็นทิศตะวันตกต่อยื่นเปิดเป็นส่วนครัวและกินข้าว ติดกับบ้านคือลานซักล้างและอาบน้ำโดยมีถังน้ำ 200 ลิตรรองน้ำไว้ใช้ซึ่งต่อมาจากประปาของสำนักงานบริษัทก่อสร้าง ห้องน้ำเป็นส้วมซึมสร้างห่างจากห้องแถวไปประมาณ 10 เมตร มี 1 ห้อง ด้านข้างห้องพักสุดท้ายต่อหลังคาและกั้นฝาผนังด้วยสังกะสีปิดบางส่วนทั้งสามด้านกว้างประมาณ 4 เมตร ยาวประมาณ 4 เมตร เปิดด้านข้างหนึ่งด้านโดยใช้วนเก่าชิงกันเป็นประตู ภายในส่วนที่ต่อเติมใช้เลื่อยโกะชน สามารถวางสุมไม้ได้ประมาณ 4 สุ่ม นอกจากนี้ใกล้ส่วนซักล้างยังมีเล้าเป็ด 2 เล้า และแปลงผัก ประกอบด้วยกระเจี๊ยบแดง กระเพรา อ้อย ผักบุ้ง เป็นต้น ห้องแถวของแรงงานมอญก่อสร้างจุดที่ 2 นี้ เพิ่งสร้างเนื่องจากนายจ้างต้องการปรับที่ดินให้ลูกค้าจึงให้ย้ายที่ตั้งออกจากที่เดิมแล้วรื้อห้องแถวมาสร้างใหม่ซึ่งที่ใหม่ห่างจากที่แรกประมาณ 300 เมตร

รูปที่ 4.2 บ้านพักแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มระยะที่ 2

จุดที่สาม เป็นบ้านยกพื้นสูงครึ่งเมตรกว้าง 4 เมตร ยาว 6 เมตร หลังคาและฝาบ้านเป็นสังกะสี มีพื้นเป็นไม้อัด มีประตูเข้าออกบานเดียวเป็นสังกะสี ไม่มีหน้าต่าง หันด้านข้างเข้าถนน หน้าบ้านมีชานขนาด 1 เมตร ยาว 1.50 เมตร ห้องน้ำเป็นส้วมซึมห่างจากบ้านประมาณ 3 เมตร มีแรงงานก่อสร้างชาติพันธุ์มอญอาศัยอยู่ 1 คน

รูปที่ 4.3 บ้านพักแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มระยะที่ 3

4.1.2 บ้านเช่าชุมชนตือราแอ (จะบังติกอ)

กลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างอีกกลุ่มอาศัยอยู่ในบ้านห้องแถวชั้นเดียวที่นายจ้างเช่าให้ตรงข้ามกุโบร์ (สุสานฝังศพมุสลิม) ชอยตือราแอ 2 ตำบลตะลุโบะ เมืองปัตตานี ซึ่งเป็นถนนขนาดเล็กตรงข้ามตลาดจะบังติกอ ห่างจากตลาดเทศบาลปัตตานีและมัสยิดกลางปัตตานีประมาณ 4 กิโลเมตร โดยอาศัยในบ้านเช่าที่นายจ้างบริษัทก่อสร้างเอ็น (นามสมมุติ) เช่าไว้จำนวน 2 ห้อง สำหรับแรงงานมอญก่อสร้างจำนวน 7 คน ตัวบ้านเช่ามีลักษณะเป็นเรือนแถวไม้ ชั้นเดียวหลังคากระเบื้องลอนคู่มีหน้ากว้างประมาณ 4 เมตร ยาวประมาณ 18 เมตร กั้นเป็นห้องนอน 1 ห้อง มีห้องน้ำอยู่ในตัวเรือน บ้านเช่าตั้งอยู่ในชุมชนโดยอยู่สุดซอย ตรงข้ามบ้านเช่าเป็นบ้านเดี่ยวสองชั้นมีรั้วปูนและอัลลอยสูงประมาณ 180 เซนติเมตรของครอบครว้มลายมุสลิม ด้านขวามือของบ้านเช่าเป็นบ้านเช่าปูนประมาณ 4 ห้อง ถัดไปเป็นบ้านเดี่ยวที่มีกำแพงรั้วโดยรอบ ในชอยตือราแอ 2 นี้สามารถทะลุออกไปยังซอยถนนยะรังซอย 5 ได้ ทำให้ช่วงที่ชุมชนตือราแอโดนปิดหมู่บ้านเมื่อมีผู้ติดเชื้อโควิด-19 ในหมู่บ้าน ได้กลายเป็นเส้นทางให้คนในชุมชนบางส่วนรวมทั้งแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มบ้านเช่าตือราแอใช้เป็นเส้นทางออกมาได้

รูปที่ 4.4 บ้านพักแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มบ้านเช่าดีอราเฮ

4.2 ภูมิหลังแรงงานมอญก่อสร้าง

แรงงานมอญก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีทั้งสิ้น 6 คน มีภูมิหลังที่แตกต่างกัน ดังนี้

4.2.1 พินันท์

พินันท์ อายุ 51 ปี เพศชาย สถานภาพสมรสแล้ว แต่ไม่ได้อยู่ด้วยกันกับภรรยา เพราะภรรยาต้องอยู่ดูแลลูกสาวคนเล็กที่เรียนชั้นประถมที่ประเทศเมียนมา พินันท์มีลูก 5 คน ลูกชาย 3 คน ลูกสาว 2 คนโดยลูก 4 คนเป็นแรงงานก่อสร้างในจังหวัดต่างๆในประเทศไทย คือ กรุงเทพฯ ยะลา และปัตตานี พินันท์เป็นผู้รับเหมาช่วงจากผู้รับเหมาคนไทย มีคนงานในการดูแล 7 คน มาจากเมืองพะอาน ในเขตปกครองของรัฐกะเหรี่ยงพินันท์อาศัยอยู่ที่พักในไซต์งานรัฐสมิแลกับลูกชายลูกสะใภ้ หลายชายและหลานสาว แม้พินันท์จะแยกห้องแหวอยู่โดยอยู่ลำพังคนเดียวแต่ลูกสะใภ้ยังทำหน้าที่หุงข้าวทำกับข้าวให้พินันท์ทำงานในประเทศไทยมากกว่า 30 ปี เข้ามาประเทศไทยตอนอายุราว 20 ปีโดยเริ่มต้นเป็นลูกเรือในเรือประมงที่สมุทรสงครามโดยการแนะนำของญาติ แต่ทำได้ไม่นานเพราะไม่ชอบประกอบกับเมาเรือจึงออกมาเป็นแรงงานก่อสร้างแถมหาซัก่อนย้ายมาเป็นแรงงานก่อสร้างในภาคใต้จังหวัดภูเก็ต สงขลา นราธิวาส ยะลาและปัตตานี พินันท์เคยเป็นแรงงานก่อสร้างในปัตตานีเมื่อ 20 ปีที่แล้ว เคยแต่งงานกับผู้หญิงไทยและอาศัยอยู่บ้านเช่าบริเวณชุมชนโรงอ่าง เขตเทศบาลเมืองปัตตานี มีความคุ้นเคยกับปัตตานีในระดับหนึ่ง เมื่อเลิกกับภรรยาคนไทยก็ย้ายไปทำงานก่อสร้างในจังหวัดอื่นอีกหลายสิบปี ก่อนที่จะกลับมาใหม่ในปัจจุบันและทำงานที่ไซต์รัฐสมิแลได้ราว 3 ปี มีรถยนต์กระบะ 1 คัน เส้นทางการทำงานรับเหมาช่วงของพินันท์เริ่มเมื่อ 10 ปีที่แล้ว โดยเริ่มจากการที่เริ่มได้รับความไว้วางใจให้ดูแลคนงานมอญ หรือเป็นหัวหน้างานแต่ยังรับเงินรายวันจากนายจ้างชาวไทย ต่อมามีความกล้าและรู้งานทุกอย่างในการก่อสร้าง สามารถอ่านแบบก่อสร้างได้ ประกอบกับคู่เขยของภรรยาชวนให้ไปร่วมกันรับช่วงจากผู้รับเหมาชาวไทย ทำงานร่วมกับคู่เขยได้ราว 2-3 ปีจึงแยกออกมา

4.2.2 ประยุทธ์

ประยุทธ์ อายุ 18 ปี เพศชาย มาจากเมืองพะอาน ยังไม่แต่งงาน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประยุทธ์ไม่เคยมีทักษะด้านการก่อสร้าง พอเรียนจบช่วยพ่อและแม่ขายผ้าบ้านไม้ไผ่สาน ก่อนมาเป็นแรงงานก่อสร้างในไทยตั้งแต่อายุ 14 ปี โดยติดตามญาติซึ่งเป็นแรงงานก่อสร้างในหาดใหญ่ เข้ามา ในระยะแรกเป็นลูกมือให้ช่างก่อสร้าง ทดลองและฝึกงานช่างจนมีทักษะงานช่าง โดยเฉพาะงานฉาบปูนซึ่งเป็นงานที่ชอบและถนัด มีมอเตอร์ไซด์ 1 คัน

4.2.3 เซน

เซน อายุ 23 ปี เพศหญิง แต่งงานกับศักดิ์ ซึ่งเป็นช่างก่อสร้าง เซนยังไม่มีลูก บ้านเกิดคือเมืองพะอาน ตอนที่ยังเป็นเด็กอาศัยอยู่กับยาย เพราะพ่อ แม่ พี่สาว และพี่ชายเข้ามาทำงานในประเทศไทย จบการศึกษาระดับประถมศึกษา พออายุได้ 14 ปี จึงเข้ามาประเทศไทย แต่ก็ไม่ได้พบกับพ่อและแม่ เพราะพ่อและแม่กลับประเทศพม่า เซนเข้ามาอยู่เมืองไทยโดยไปอยู่กับครอบครัวพี่สาวที่อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา และทำงานเป็นแม่บ้านโรงแรมในอำเภอนาทวี ทำงานแม่บ้านได้ประมาณ 4 ปี จึงแต่งงานและย้ายไปอยู่กับสามีที่ไซต์ก่อสร้างในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา หลังแต่งงานก็เป็นแรงงานก่อสร้าง ทำหน้าที่ผูกเหล็ก ตัดเหล็ก ทำงานอำนวยความสะดวกให้ช่างแรงงานก่อสร้างผู้ชาย เช่น กวนปูน ขนอิฐ ทำอยู่ที่ไซต์ก่อสร้างในหาดใหญ่ได้ราว 2 ปี จึงย้ายมาที่ไซต์ก่อสร้างรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ได้ราว 3 ปี มีมอเตอร์ไซด์ 1 คัน

4.2.4 พ่อเลี้ยง

พ่อเลี้ยง อายุ 44 ปี เพศชาย แต่งงานแล้วแต่แยกกันอยู่กับภรรยา โดยภรรยาคูแ่แม่ที่พม่า พ่อเลี้ยงมีพื้นเพมาจากเมืองมอญใกล้เย่ รัฐมอญ เข้ามาอยู่ในไทยตั้งแต่อายุได้ 5 ขวบ โดยตามพ่อแม่ซึ่งเป็นแรงงานก่อสร้างมาทำงานที่มหาชัย พออายุได้ 12 ปี เริ่มเป็นลูกมือก่อสร้างในไซต์งานเดียวกับพ่อแม่ เริ่มต้นการเป็นแรงงานก่อสร้างได้ค่าแรงวันละ 60-70 บาท เป็นแรงงานก่อสร้างเรื่อยมาจนอายุ 15 ปี พ่อตายเพราะตกจากที่สูง พออายุ 19 ปี แต่งงานกับแม่หม้ายลูกสองที่อายุมากกว่าประมาณ 5 ปี แต่งงานได้ราว 2 ปีจึง เข้าไปทำงานในมาเลเซียทางเรือ โดยไปขึ้นที่ Port Klang ทำเรือขนส่งสินค้าใกล้กรุงกัวลาลัมเปอร์ ไปเป็นแรงงานก่อสร้างในรัฐสลังงอใกล้ Komta ที่พี่ชายทำอยู่ ที่มาเลเซียรายได้ดีกว่า โดยได้ค่าแรงวันละ 27 ริงกิต ในขณะที่หากทำที่ไทยได้ประมาณร้อยละกว่าบาท ทำได้ประมาณ 3 ปีกว่าโดนจับและถูกผลักดันกลับทางจังหวัดสตูล ในขณะนั้นอายุ 23 ปี เดินทางจากสตูลมาหาดใหญ่เพราะมีญาติอยู่ที่หาดใหญ่ ทำงานกับญาติได้ระยะหนึ่งจึงกลับไปมหาชัย ทำงานที่มหาชัยได้ไม่นานก็กลับมาหาดใหญ่อีกครั้ง ได้ค่าแรงประมาณ 350 บาท ตอนอายุ 33 ปี ตัดสินใจไปเลี้ยงกุ้งที่กระบี่เพราะครอบครัวน้องสาวเลี้ยงกุ้งอยู่ที่กระบี่และรายได้ดีกว่า โดยได้รับค่าแรงวันละ 450 บาททำอยู่ได้นาน 3-4 ปี ต้องหางานใหม่ เพราะเจอวิกฤติกุ้งติดโรค เจ้าของบ่อเลิกกิจการ จึงกลับมาหาดใหญ่อีกครั้งตอนอายุประมาณ 37 ปี ทำทุกอย่างแต่ส่วนใหญ่เป็นช่างก่อสร้าง ได้ค่าแรงประมาณวันละ 450 บาท ทำได้ประมาณ 4 ปี ก็ย้ายมาปัตตานีกับญาติห่างๆของแฟน ทำได้ปีกว่าๆ จึงย้ายมาเป็นช่างก่อสร้างที่รูสะมิแล และอยู่ที่รูสะมิแลได้ประมาณเกือบปีแฟนต้องกลับพม่าไปดูแลแม่ จึงอยู่คนเดียวเรื่อยมา พ่อเลี้ยงอยู่บ้านคนเดียวกับลูกเลี้ยงซึ่งเป็นช่างก่อสร้างในไซต์เดียวกัน อยู่ไปอีกราวปีกว่าๆลูกเลี้ยงย้ายกลับไปทำงานที่หาดใหญ่จึงเหลือพ่อเลี้ยงคนเดียวในบ้านพักคนงาน

4.2.5 คิง

คิง อายุ 18 ปี เพศชาย อยู่บ้านเช่าในซอยตือราแอ ที่นายจ้างชาวไทยเช่าไว้ให้ โดยในห้องเช่าอาศัยอยู่กับแรงงานมอญก่อสร้างอีก 6 คน โดยแบ่งซอยเป็นห้องเล็ก ๆ คิงพูดภาษาไทยได้น้อย บุคลิก ร่าเริงแจ่มใส ยิ้มง่าย จบการศึกษาระดับประถมศึกษา โสด มีภูมิลำเนาจากเมืองเมะล่าย ในรัฐมอญ เข้ามายังประเทศไทย ตั้งแต่อายุ 14 ปี โดยไปทำงานที่ไซต์ก่อสร้างเดียวกับพี่สาวที่หาใหญ่ประมาณปีกว่าๆ ต่อมาพี่สาวอีกคนที่แต่งงาน และย้ายมาทำงานก่อสร้างกับพี่เขยที่ยะลาได้ชักชวนให้มาทำงานก่อสร้างที่ยะลา อยู่ที่ยะลาได้ครึ่งปี นายจ้างรับงานสร้างบ้านที่ปัตตานี คิง และทีมก่อสร้างชาวมอญ จึงมาทำก่อสร้างที่ปัตตานี อยู่ปัตตานีได้ประมาณ 2 ปี คิงมีงานอดิเรกและความชอบในการแสดง เช่น แสดงละคร ร้องเพลง เล่นประกอบเพลง ในเวลาว่าง เช่น วันหยุด และช่วงพักกลางวันระหว่างทำงาน คิงจะเปลี่ยนเสื้อผ้า และหาสถานที่เพื่ออัดคลิปเพื่ออัปโหลดในติ๊กต็อก (Tiktok) และเฟสบุ๊ก คิงมีความฝันอยากเป็นนักแสดง

4.2.6 ดา

ดา อายุ 30 ปี เพศหญิง จบการศึกษาระดับประถมศึกษา แต่งงานแล้ว 5 ปี แต่ยังไม่มีลูก มีภูมิลำเนาจากเมืองเย่ รัฐมอญ เป็นภรรยาของหัวหน้าแรงงานมอญก่อสร้างที่ตือราแอ ซึ่งรับเหมาช่วงงานก่อสร้างโครงสร้างต่อจากนายจ้างชาวไทย โดยคิดอัตราค่าจ้างเป็นค่าแรงแบบเหมาตามลักษณะงานต่อตารางเมตร ดาและสามีอาวุโสที่สุดในกลุ่มแรงงานมอญตือราแอ สามีของดาดูแลแรงงานมอญอีก 7 คน ดาเข้ามาทำงานในไทยได้กว่า 15 ปี เข้ามาไทยทางทวาย ข้ามเรือมาทางฝั่งระนอง เพื่อมาทำงานกับพี่สาวเป็นคนงานก่อสร้างที่หาใหญ่ เริ่มต้นทำงานโดยมีหัวหน้างานสอนงานให้ เริ่มทำผูกเหล็ก ผสมปูน ได้รับค่าแรง 150 บาท ทำอยู่ราวสิบปี เพื่อนคนมอญที่ขายของ มาชวนไปเป็นคนขายของที่ร้านขายอุปกรณ์ตักปลา จึงเปลี่ยนไปขายของ ทำงานได้เกือบปี แต่งงานกับแฟน ตามแฟนทำงานก่อสร้างที่ภูเก็ต ประมาณ 2 ปี ญาติรู้จักกับนายจ้างคนปัจจุบันบริษัทเอ็น (นามสมมติ) ชวนไปทำงานด้วย จึงมาปัตตานี ในระยะแรกไปทำงานไซต์งานที่นาประคูปประมาณ 7 เดือน แล้วจึงย้ายมาอยู่ที่ตือราแอ สามีทำงานให้กับนายจ้าง นายจ้างรับงานก่อสร้างในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานีและนราธิวาส โดยสามีทำงานกับบริษัทเอ็นมานานกว่า 5 ปี แต่ทำงานในปัตตานีได้กว่า 3 ปี โดยนายจ้างเช่าบ้านห้องแถวให้อยู่ที่ตือราแอ ซอย 2 เพราะนายจ้างได้งานสร้างบ้านในซอยตือราแอ 2 เมื่อสร้างบ้านในซอยจนเสร็จ นายจ้างได้งานสร้างบ้านที่กรือเซะต่อ แต่ยังคงให้อยู่ที่บ้านเช่าหลังเดิมมาโดยตลอด บ้านเช่าที่นายจ้างเช่าให้อยู่มี 2 ห้อง ดากับสามีอยู่ 1 ห้อง ส่วนอีกห้องกันซอยเป็นห้องเล็กๆเพื่อเป็นห้องพักให้แรงงานมอญอีก 5 คน แม้ดาจะเป็นภรรยาของหัวหน้าคนงานแต่ดาก็ทำงานเช่นเดียวกับแรงงานก่อสร้างผู้หญิงคนอื่นๆ โดยดาได้รับค่าแรงวันละ 300 บาท ดามีหน้าที่ผูกเหล็ก ตัดเหล็ก กวนปูน และทำหน้าที่ช่วยงานอื่นๆในไซต์ก่อสร้าง หากวันไหนไม่ทำงานดาก็จะไม่ได้ค่าแรงเช่นเดียวกัน ดาและสามีมีรถยนต์กระบะ 1 คัน

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้าง

ชื่อสมมุติ	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	ระยะเวลา ที่ทำงานใน ไทย (ปี)	ระยะเวลา ที่ทำงานใน ปัตตานี (ปี)	ที่อยู่ ปัตตานี	ความสามารถ ในการพูด ภาษาไทย
พินันท์	ชาย	51	พะอาน	แยกกันอยู่	40	20	รูสะมิแล	ดี
ประยุทธ์	ชาย	18	พะอาน	โสด	4	2	รูสะมิแล	น้อยมาก
เชน	หญิง	23	พะอาน	แต่งงาน	10	3	รูสะมิแล	ดี
พ่อเลี้ยง	ชาย	44	อมนัน	แยกกันอยู่	39	5	รูสะมิแล	ดี
คิง	ชาย	18	เกาะลันตา	โสด	4	2	ดีอราแฮ	น้อย
ดา	หญิง	30	เยะ	แต่งงาน	15	3	ดีอราแฮ	ดี

ข้อมูลทั่วไปของแรงงานมอญก่อสร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แม้จะมีความแตกต่างกันแต่มีบางอย่างที่มีความเหมือนและคล้ายคลึง คือ แรงงานมอญก่อสร้างทั้งสองใช้เครือข่ายทางสังคม คือ เครือญาติและการมีถิ่นฐานเดียวกัน รวมถึงการมีชาติพันธุ์เดียวกัน ในการเข้ามาทำงานในไทยรวมถึงการเข้ามาทำงานในปัตตานีและอยู่ในปัตตานีเหมือนกัน ดังจะเห็นว่า กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างที่บ้านเข้าดีอราแฮ มีการจับกลุ่มทำงานด้วยกันจากเครือญาติ หรือถิ่นฐานเดียวกัน คือ เกาะลันตา ในขณะที่บางคนอาจมาจากต่างเมือง แต่เมื่อสอบถามคือการใช้เครือข่ายญาติ การแต่งงานและการแนะนำกันของญาติ ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างรูสะมิแลที่ส่วนใหญ่มาจากเมืองเดียวกันคือ พะอาน และมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของการเป็นเครือญาติกัน แต่จุดแตกต่างบางอย่างของกลุ่มมอญก่อสร้างรูสะมิแลคือ มีแรงงานมอญก่อสร้างบางคนที่ไม่ได้เป็นญาติ และได้มาจากเมืองเดียวกันและไม่เคยรู้จักกันมาก่อน แต่เข้าทำงานได้เพราะการเป็นชาติพันธุ์เดียวกันเช่นกรณีของแรงงานหญิงชาวมอญที่แต่งงานกับแรงงานชายชาวมอญ ประการต่อมาช่วงอายุของแรงงานก่อสร้างทั้งสองกลุ่มมีความเหมือนกัน คือ ส่วนใหญ่มักอยู่ในช่วงวัยหนุ่มสาวหรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (young adult) คือ 18-35 ปี ซึ่งทางจิตวิทยามองว่าช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นนี้เป็นช่วงเวลาที่ที่ดีที่สุดช่วงหนึ่งของชีวิต เพราะแม้จะเริ่มเป็นช่วงที่มีภาระรับผิดชอบแต่ก็ไม่มากเท่ากับวัยกลางคน และยังเป็นช่วงเวลาที่มีความฝัน ความทะเยอทะยาน และสร้างจุดมุ่งหมายให้ชีวิต (ศรีประภา ชัยสินธพ, สภาพจิตใจวัยผู้ใหญ่, 2563) ความเหมือนกันประการหนึ่งของแรงงานก่อสร้างทั้งสองกลุ่มคือ แทบจะไม่พบแรงงานในช่วงอายุวัยกลางคน คือ 40 ปีขึ้นไป ซึ่งหากมีมักเป็นหัวหน้าคนงาน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่พบว่า จะทำงานเก็บเงินพออายุ 40-50 ปีจะกลับไปอยู่ที่บ้านที่พม่า หรือความฝันที่พออายุมากขึ้นจะเป็นผู้รับเหมาช่วงจากผู้รับเหมาไทย

บทที่ 5

วิถีชีวิตมอญก่อสร้างปัตตานี

ในบทนี้ให้ความสำคัญกับการแสดงวิถีชีวิตของแรงงานมอญก่อสร้าง ซึ่งเมื่อพิจารณากิจกรรมประจำวันจะพบว่า มีลักษณะเป็นรูปแบบและช่วงเวลาที่ถูกกำหนดจากลักษณะงานที่ทำคือ การก่อสร้าง ซึ่งมักจะเริ่มงานก่อสร้างในเวลาเช้าตรู่ราวเจ็ดโมงหรือเจ็ดโมงครึ่ง เรื่อยไปจนพักเที่ยงและกลับมาทำงานในเวลาบ่ายโมงและเลิกงานในเวลาห้าโมงเย็น ดำเนินหมุนเวียนเป็นกิจวัตรประจำวัน แต่สำหรับวิถีชีวิตที่สะท้อนภาพความเป็นชาติพันธุ์มอญมักสะท้อนผ่านมิติต่าง ๆ ทั้ง ความเชื่อ ความกลัว ประเพณีที่สำคัญ ในรูปแบบต่างๆของการใช้ชีวิตตั้งแต่ตื่นนอน จนถึงการเข้านอนของแรงงานมอญก่อสร้าง

5.1 ความเชื่อ

แม้การศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์มอญจะพบว่า มอญผูกพันกับพุทธศาสนาและมีวัฒนธรรมประเพณีที่สัมพันธ์กับศาสนาพุทธเป็นอย่างมาก ดังนั้นวิถีชีวิตของแรงงานก่อสร้างมอญจึงสัมพันธ์กับการไหว้พระและวิถีแบบพุทธ แต่อย่างไรก็ดีพบว่า ในความผูกพันและประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนาก็มีความเชื่อเกี่ยวกับผี หรือวิญญาณอยู่เช่นกัน โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีบ้าน ซึ่งเป็นความเชื่อซึ่งสัมพันธ์กับวิถีชีวิตตั้งแต่ การเกิด การเจ็บไข้ไม่สบาย ไปจนถึงการตาย ซึ่งส่งผลให้แรงงานมอญก่อสร้างมีพฤติกรรมหรือไม่ทำพฤติกรรมบางอย่าง

5.1.1 ที่พัก หิ้งพระ ห้วนอน

การเคลื่อนย้ายบ่อยไปตามงานของสถานที่ก่อสร้างดูเหมือนเป็นเรื่องปกติธรรมดาของแรงงานมอญก่อสร้าง ที่บางครั้งอาจเคลื่อนย้ายข้ามจังหวัด หรือบางครั้งภายในจังหวัดเดียวกัน ส่วนใหญ่การเคลื่อนย้ายเกิดขึ้นเมื่องานก่อสร้างแล้วเสร็จ และนายจ้างหรือผู้รับเหมาให้อยู่ แต่บางครั้งการก่อสร้างยังไม่แล้วเสร็จก็อาจมีเหตุให้มีการเคลื่อนย้าย เช่น การออกจากไซต์ก่อสร้างก่อนงานเสร็จ หรือการถูกขอให้ย้ายที่พัก ดังนั้นจึงอาจเป็นสาเหตุทำให้แรงงานมอญก่อสร้างมักไม่มีข้าวของเครื่องใช้มากมาย เช่น บอกว่า ถ้าเก็บของไว้เยอะๆ เวลาต้องย้ายจะลำบาก เก็บไว้เฉพาะที่จำเป็น

การสร้างที่พักในไซต์ก่อสร้างของแรงงานมอญก่อสร้างมักจะอยู่ที่อื่น ที่มีชาวบ้านเกิดเมืองนอนในพม่า แรงงานก่อสร้างชาติพันธุ์มอญก็ยังคงมีความเชื่อและปฏิบัติตามความเชื่ออยู่อย่างเหนียวแน่น โดยการยึดถือเรื่องทิศ ทั้งการวางตำแหน่งที่พัก หิ้งพระ และห้วนอน โดยมีความเชื่อคือ การสร้างที่พักนั้นจะให้ผู้ใหญ่หรืออาวุโสอยู่ทางทิศเหนือแล้วจึงเรียงลำดับถัดไปตามอายุ ในขณะที่ทิศใต้จะถือว่าเป็นทิศที่ดีจะตั้งหิ้งพระและเป็นทิศห้วนอน ในขณะที่หากไม่สามารถตั้งหิ้งพระที่ทิศใต้ได้ก็อนุโลมให้ใช้ทิศตะวันออกได้เช่นเดียวกับทิศห้วนอนคือ หากไม่ใช่ทิศใต้ก็เป็นทิศตะวันออก

เหมือนกับเหตุการณ์ของมอญก่อสร้างที่รัฐสมิเลที่เชนกับพินันท์ต้องย้ายที่พักจากที่เดิมไปที่ใหม่ซึ่งห่างออกมาอีกราว 200 เมตร แต่ยังคงอยู่ในไซต์ก่อสร้างเดียวกันเพราะผู้รับเหมาต้องการปรับพื้นที่ให้ลูกค้าเจ้าของบ้านซึ่งบ้านใกล้เสร็จ พินันท์บอกใช้เวลาสองวันสำหรับการรื้อถอนที่พักเดิมและสร้างที่อยู่ใหม่ คนงานบางส่วนและครอบครัวหยุดทำงานที่รับเหมามาช่วยกันสร้างที่พักใหม่ ผู้รับเหมา

กำหนดบริเวณว่าให้สร้างได้ตรงไหน ส่วนรูปแบบจะสร้างอย่างไร ขนาดเท่าไรใช้วัสดุอะไร มิได้กำหนด อีกทั้งไม่ได้กำหนดเรื่องการสร้างห้องน้ำ ว่าต้องจำกัดแค่กี่ห้อง ที่พักที่ใหม่มี 4 ห้อง ส่วนคนงานที่เหลือกระจายไปอีก 3 หลัง ห่างกันราว 300 เมตร กับ 700 เมตร ในบริเวณใกล้เคียงกันและแต่ละแห่งก็มีห้องน้ำแยกกัน

พินันท์ใช้เวลาตอนเช้าครึ่งเช้าย้ายข้าวของเครื่องใช้ รวมทั้งรถยนต์ที่พกเก่าเพื่อเอาวัสดุไปใช้สร้างที่ใหม่ เสาไม้ ไม้อัด สังกะสีถูกรื้อ ย้ายไปที่ใหม่ ผู้ชายทำหน้าที่รื้อถอน สร้างที่พักใหม่ ผู้หญิงจัดเก็บของ ทั้งเสื้อผ้า อาหาร เตาแก๊ส ข้าวของที่เป็นชิ้นใหญ่ๆมีแค่ตู้เย็น กับทีวี เป็นของพินันท์ ส่วนของเขนเป็นเสื้อผ้า ถ้วยชาม เตาแก๊ส เครื่องครัว หมอน หิ้งพระ เขนบอกว่า หิ้งพระทำไว้สวายเป็นไหนๆ เอาไปด้วย ไม่ทิ้ง รูปวาดพระพุทธรูปก็เอาไป แต่บางคนก็ทิ้งพระไว้ถ้าทำชั่วคราว เหมือนเมื่อตอนครอบครัวยอดขายลูกเลี้ยงของพ่อเลี้ยง คนงานมอญก่อสร้างในไซต์เดียวกันย้ายออกไปหาใหญ่ ยอดทิ้งหิ้งพระไว้ หิ้งพระบ้านยอดทำจากไม้อัดตัดเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีฐานรองด้วยไม้ตอกติดฝาผนังไว้ แต่ยอดเอารูปถ่ายหลวงพ่อดุตตะมะที่เคยตั้งไว้บนหิ้งไปด้วย ทิ้งไม้อัดที่เคยเป็นหิ้งพระไว้ที่บ้านพักในไซต์ก่อสร้าง

การสร้างบ้านพักของพินันท์ครั้งนี้หน้าบ้านหันหน้าทางทิศตะวันตก หลังบ้านเป็นถนนบ้านพักที่สร้างเป็นเรือนแถว ติดกัน 4 ห้อง กันระหว่างห้องด้วยไม้อัด ส่วนหลังคา และฝาเป็นสังกะสี กันห้องแห่งเป็นสี่ห้องด้วยไม้อัด เสาของที่พักคือไม้เสม็ดกลมยาวที่มักใช้เป็นไม้นั่งร้าน วางไม้แบบรองก่อนใช้ไม้อัดเป็นพื้นอีกครั้ง ประตูเข้าออกบางห้องใช้ไม้อัด บางห้องใช้สังกะสี บางห้องมีประตูทั้งด้านหน้าและด้านหลัง บางห้องมีประตูด้านหน้าด้านเดียว ห้องของพินันท์จะต่อเป็นครัวด้านหน้าบ้านเพราะห้องครัวต้องใหญ่เป็นครัวกลางที่รวมครอบครัวพินันท์และครอบครัวลูกชายคนที่สองไว้ด้วย และยังเป็นครัวกลางที่เมื่อลูกชายคนโตที่ทำงานอยู่ยะลาหรือญาติๆมาเยี่ยมใช้นั่งพูดคุยและกินข้าวร่วมกัน ส่วนเขนยืนครัวออกมาด้านหน้าไม่มากให้พอทำกับข้าวได้

ความเชื่อของคนมอญเกี่ยวกับที่อยู่ พินันท์เล่าว่าคนมอญจะให้ผู้ใหญ่อยู่ทางเหนือแล้วไล่ไปตามอาวุธซึ่งในกรณีบ้านพักแบบห้องแถวที่สร้างใหม่ 4 ห้องนั้น พินันท์ซึ่งเป็นคนที่อาวุธที่สุดจะอยู่ห้องแรก ถัดมาเป็นลูกชายพินันท์ที่อาวุธรองลงมา เขนอยู่ห้องที่สามเพราะสามมีเขนอาวุธน้อยกว่าแต่ในขณะที่เดียวกันก็อาวุธมากกว่าประตูที่อยู่ห้องสุดท้ายซึ่งมีอายุน้อยที่สุดในไซต์งานก่อสร้างนี้ การจัดลำดับห้องพักดังกล่าวก็เป็นแบบเดียวกับที่พักก่อนที่จะย้ายมาสร้างที่ใหม่ เพราะความเชื่อเรื่องการจัดลำดับที่อยู่อาศัยตามหลักอาวุธทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องทะเล เพราะบางครั้งที่พักบางห้องอาจโดนแดดมากกว่าหรือน้อยกว่าบางห้อง เมื่อพินันท์ปฏิบัติตามความเชื่อของมอญจึงทำให้ไม่มีปัญหา

นอกจากนี้ตำแหน่งของหิ้งพระตามความเชื่อของมอญก็ยังคงได้รับการปฏิบัติไม่ว่าจะมีการย้ายไปที่ไหนก็ตาม โดยหิ้งพระจะอยู่ทางทิศใต้ หรือทิศตะวันออก ในขณะเดียวกันทิศหัวนอนของคนมอญคือทิศใต้หรือตะวันออก คนมอญในเมืองไทยพูดถึงความเชื่อเรื่องทิศการนอนว่า “คนมอญจึงนิยมนอนหันหัวไปทางทิศใต้ ได้ อันเป็นทิศมงคลตามพุทธประวัติ ถ้าจัดที่ทางไม่ได้จริงๆ ก็อนุโลมเป็นทิศตะวันออก” (อาได้ต, รามัญคดี) ซึ่งเหมือนกันกับทิศนอนของแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานี

รูปที่ 5.1 หิ้งพระและหั่นอนแรงงานมอญก่อสร้าง

แรงงานมอญก่อสร้างที่ชอยดีอราแธ จะบังติกอซึ่งอาศัยในบ้านเช่าที่ตัวบ้านได้ถูกกำหนดทิศของห้องและลักษณะของบ้านแล้วนั้นก็ยังคงยึดถือความเชื่อเรื่องทิศหั่นอน และทิศสำหรับวางหิ้งพระเช่นเดียวกัน ในขณะที่ประตูบ้านและประตูห้องนอนอยู่ทางทิศตะวันตกเพราะโดนบังคับด้วยลักษณะถนน การจัดที่นอนและการวางหิ้งพระก็เป็นไปตามความเชื่อ คือ หิ้งพระอยู่ทางทิศใต้และหั่นอนก็เป็นทิศใต้ เมื่อสอบถามพบว่าการจัดหิ้งพระและหั่นอนจะมีลักษณะตามความเชื่อเช่นนี้เสมอตั้งแต่เด็กๆ พ่อแม่สอนมา คนมอญก็เชื่อแบบนี้ (สัมภาษณ์, ดา)

นอกจากนี้บริเวณหิ้งพระของแรงงานมอญก่อสร้างจะปรากฏสิ่งๆ ที่เหมือนกันคือ การมีดอกไม้หรือกิ่งไผ่กวณอิมใส่แจกันสำหรับไหว้พระไว้เสมอไม่ว่าจะเป็นแรงงานผู้ชายหรือผู้หญิง ในกรณีที่ไม่มีดอกไม้สดก็จะมีกิ่งไผ่กวณอิมสำรองไว้ หรือบางครั้งหากไม่ได้ไปตลาดด้วยตนเองก็มักมีการฝากเพื่อนแรงงานซื้อดอกไม้เพื่อบูชาพระเป็นเรื่องปกติทั้งในฐานะคนรับฝากและคนที่ไหว้วานฝากซื้อ (สัมภาษณ์, เซน) นอกจากมีดอกไม้และกิ่งไม้เพื่อบูชาพระแล้ว มักพบเห็นรูปพระศิลปะพม่าสำหรับบูชาด้วยเช่นกัน เมื่อสอบถามพบว่าแรงงานมอญทั้งชายและหญิงมักไหว้พระในเวลาเช้าตรู่และก่อนนอน ในแรงงานวัยหนุ่มสาวส่วนใหญ่ถัดจากหิ้งพระซึ่งมีรูปพระพุทธรูปหรือรูปพระศิลปะพม่าแล้วมักเป็นรูปถ่ายของพ่อแม่แรงงาน

5.1.2 ฝึบ้าน ฝึเรือน ฝึบรรพบุรุษ

ความเชื่อเรื่อง ฝึบ้าน ฝึเรือน ฝึบรรพบุรุษ เป็นความเชื่อของชาวมอญ ที่เชื่อว่า บ้านที่อยู่อาศัยของคนมอญมีฝึบ้านฝึเรือน ฝึบรรพบุรุษ เป็นฝึที่คอยปกป้องรักษา คุ่มครองคนในบ้าน ลูกหลาน โดยอยู่

เป็นคู่คือผู้หญิงและผู้ชาย (สัมภาษณ์, เซน) ฝึบ้านฝึเรือน หรือฝึบรรพบุรุษนี้ จะมีทุกตระกูล ชาวมอญจะระมัดระวังไม่ทำอะไรที่เป็นการผิดธรรมเนียมหรือผิดผี หรือประเพณีผิดเกี่ยวกับความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับฝึบ้านฝึเรือนเพราะเกรงว่าฝึบ้านจะโกรธ แล้วลงโทษตัวเองหรือลูกหลาน อาจทำให้เจ็บป่วย มีสิ่งไม่ดีเข้ามาในชีวิต เจอคนไม่ดี เจอนายจ้างไม่ดี ทำงานแล้วมีอุปสรรค ไม่เจริญรุ่งเรือง เป็นต้น ดาบอกเล่าเรื่องที่คนมอญเล่าต่อกันมาว่า บางคนไม่สบาย แต่ไปหาหมอที่โรงพยาบาลก็ไม่พบอะไร หากที่หมอก็ไม่หาย ไม่สบาย เพราะฝึบ้านโกรธ ทำให้อยู่ไม่สบาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบที่ฝึบ้านไม่พอใจ (สัมภาษณ์ , ดา)

ความเชื่อเกี่ยวกับฝึบ้าน สัมพันธ์กับเพศสภาพของชาวมอญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสถานะการเป็นผู้หญิง หรือผู้ชาย แต่งงานหรือโสด ดังจะพบว่าหากลูกหญิงในครอบครัวแต่งงานแล้วสถานะของลูกหญิงที่แต่งงานแล้วจะไม่ถือว่าเป็นคนในตระกูลของฝึบ้านเดิมของตัวเอง แต่ลูกหญิงที่แต่งงานแล้วจะนับถือหรือโอนย้ายการไปเป็นคนที่ได้รับการคุ้มครองดูแลจากฝึบ้านของสามีไม่ใช่ฝึบ้านเดิมของตัวเอง ความเชื่อเช่นนี้ส่งผลนำไปสู่วิถีปฏิบัติที่ลูกสาวที่แต่งงานแล้วไม่สามารถที่จะนอนที่ฝึบ้านเดิมของตัวเองได้ หากกลับไปเยี่ยมพ่อแม่ที่บ้านจะต้องนอนด้านนอกที่ไม่ใช่ในห้องนอนของบ้าน เช่นอธิบายเพิ่มเติมว่า “พอแต่งงานแล้ว ฝึบ้านไม่รู้จักรักแล้ว ถ้าไปนอนที่บ้านแม่ต้องไปนอนในครัวที่แม่ต่อไว้ให้ไม่ใช่ในบ้าน” เมื่อถามว่าถ้าไปนอนในบ้านแล้วจะเกิดอะไร เช่นตอบว่า “ฝึบ้านจะโกรธ ไม่ดี หนูตอนแต่งงานแม่ก็เลยสร้างห้องออกมาให้เอาให้พ่อกลับไปก็จะได้นอน” ดังนั้นจึงพบว่าบ้านของชาวมอญส่วนใหญ่จึงได้สร้างพื้นที่บางส่วนไว้ให้ลูกสาวที่แต่งงานแล้วเมื่อกลับมาเยี่ยมบ้านมีที่นอน เช่นบางส่วนในครัวที่ไม่ใช่ในบ้าน (สัมภาษณ์, เซน) ข้อมูลความเชื่อเกี่ยวกับการแยกบ้านนั้น ส่วนคล้อยกับหลักความเชื่อซึ่งปรากฏในคัมภีร์โบลานโบราณของมอญที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยว่า “ลูกที่แยกออกจากบ้านพ่อแม่ไปแล้ว หวนกลับมาอยู่บ้านนั้นอีกก็ไม่ได้ ถ้าขึ้นอยู่ ทรัพย์สิน สิ่งของจะเสียหาย อายุไม่ยืนยาว” (จวน เครือวิชมยาจารย์, 2537, 184)

เพศสภาพการเป็นผู้ชาย หรือผู้หญิงยังสัมพันธ์กับการรักษาสิบทอดฝึบ้านหรือการล้มหายของฝึบ้านด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นว่าลูกสาวเมื่อแต่งงานก็จะถูกถือว่าเป็นคนนอกตระกูลของฝึบ้าน ไม่ใช่คนในฝึบ้านเดียวกัน แต่ไปอยู่กับฝึบ้านของสามี การสิบทอดฝึบ้านจึงเป็นการสิบทอดให้กับลูกชาย ในกรณีที่บ้านมอญคนใดไม่มีลูกชาย ฝึบ้านนั้นไม่มีการสิบทอดต่อ บ้านที่อยู่อาศัยก็ไม่มีฝึบ้าน ดังกรณีของดา ที่เล่าว่า ที่บ้านไม่มีพี่น้องผู้ชาย มีแต่ผู้หญิงหมดทั้งสี่คน บ่มีลูกเป็นผู้ชายคนเดียวคือ พ่อ พ่อพ่อตาย ที่บ้านก็ไม่มีฝึบ้านแล้ว บ้านก็รื้อลง (สัมภาษณ์, ดา)

นอกจากนี้ความเชื่อเรื่องฝึบ้านให้การคุ้มครอง ปกป้อง ดูแลคนในบ้านยังนำมาซึ่งความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อการมีสมาชิกใหม่ของตระกูล ทั้งที่มาจากการแต่งงานและการเกิดของเด็กทารก ในกรณีของการแต่งงานเมื่อลูกสาวแต่งงานไป เจ้าสาวจะได้รับการดูแล คุ้มครองจากฝึบ้านของเจ้าบ่าว จึงต้องมีการบอก แนะนำเจ้าสาวในฐานะสะใภ้ให้ฝึบ้านของเจ้าบ่าวรู้ ด้วยการพาไปไหว้ศาลฝึบ้าน ในกรณีของเซน พ่อสามีพาไปไหว้ และบอกแนะนำให้ฝึบ้านรู้จัก และฝากฝังเซนไว้กับฝึบ้านของตระกูล ในกรณีการเกิดของเด็กทารกเช่นกันที่ต้องมีการบอกกล่าว หากเด็กทารกคลอดในไทยเป็นหน้าที่ของคนที่อยู่ที่บ้านที่พม่าที่ต้องบอกกับฝึบ้าน หากเด็กที่คลอดเป็นเด็กผู้ชายมีความจำเป็นที่ต้องบอก ไม่บอกไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันหากเด็กที่คลอดเป็นผู้หญิงจะบอกก็ได้ไม่บอกก็ได้ (สัมภาษณ์, ดา) ในกรณี

ของพินันท์เมื่อลูกสะใภ้คลอดหลานสาว ภรรยาซึ่งอยู่ที่พะอานมาเยี่ยมพินันท์ที่รัฐสมิแล แล้วไม่สามารถกลับพม่าได้เพราะพรมแดนระหว่างประเทศปิดเนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ภรรยาของพินันท์เป็นคนในตระกูลคนเดียวที่อยู่ที่บ้าน ไม่ได้เป็นแรงงานข้ามชาติ เมื่อลูกสะใภ้คลอดผ่านมาได้สองเดือนก็ยังไม่ได้ออกที่ศาลผีบ้าน แต่เนื่องจากเป็นเด็กผู้หญิงจะบอกหรือไม่บอกผีบ้านก็ได้ (สัมภาษณ์, พินันท์)

นอกจากความเชื่อเรื่องผีบ้านจะสัมพันธ์กับสถานภาพและเพศสภาพของคนในครอบครัวแล้ว ความเชื่อเรื่องผีบ้านยังสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องการเจ็บป่วย และความโชคร้ายของคนในครอบครัวเช่นกัน โดยบางส่วนเชื่อว่าสาเหตุของความเจ็บป่วยบางอย่างมาจากการลงโทษของผีบ้าน รวมถึงเชื่อว่าผีบ้านช่วยรักษาให้หายจากการเจ็บป่วย เป็นต้น เช่น เมื่อพินันท์ไม่สบายมีอาการปวดท้อง มีปัญหาเกี่ยวกับกระเพาะอาหาร อาเจียนเป็นเลือด ต้องนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลปัตตานี เข้าออกโรงพยาบาลหลายครั้ง พินันท์และคนที่บ้านคือภรรยา ได้บ่นกับผีบ้านให้พินันท์หายป่วยด้วยการเดินแก้บน ในกรณีของพินันท์นั้น นอกจากการบนกับผีบ้านเพื่อให้หายเจ็บป่วยแล้ว ยังพบว่าเมื่อแรกรู้ข่าวการเจ็บป่วยของพินันท์ภรรยาของพินันท์ ต้องหาสาเหตุที่อาจทำให้ผีบ้านโกรธ โดยไปดูว่าผ้านุ่งที่นำไปให้ผีบ้านทั้งผีผู้ชายและผีผู้หญิงที่อยู่ในกล่องนั้นสีซีดไหม เพราะหากสีซีดต้องเปลี่ยนใหม่ทันที โดยพินันท์มองว่า ความเจ็บป่วยบางส่วนมาจากการทำอะไรผิดผี จึงทำให้ผีบ้านโกรธก็เป็นได้ เช่น ผ้านุ่งที่สีซีด ที่เป็นสาเหตุให้ผีบ้านโกรธ

ในขณะเดียวกันผีบ้านในความเชื่อของแรงงานมอญก่อสร้าง ยังมีส่วนในการให้ความเจริญรุ่งเรืองแก่คนในครอบครัวและลูกหลาน พินันท์เชื่อว่า การที่พินันท์ได้งานทำ ได้ทำงานรับเหมาจากผู้รับเหมาก่อสร้างดีๆ ไม่โกงค่าแรงมาจากการช่วยเหลือของผีบ้าน ในอีกนัยหนึ่งคือผีบ้านชอบที่พินันท์จัดเต็นท์หรือฟอนผีมอญทุกปี จึงทำให้พินันท์มีงานทำดีๆ เจอผู้รับเหมาดีๆ (สัมภาษณ์, พินันท์)

การเต้นหรือการฟอนผีมอญนั้นเป็นเรื่องเฉพาะของตระกูลไม่อนุญาตให้คนนอกครอบครัวเข้าไปยุ่งเกี่ยวในสถานที่ทำพิธี และยังพบบทบาทของลูกสะใภ้ที่ถือว่าเป็นคนในตระกูลที่ต้องเข้าร่วมกิจกรรมเพราะเป็นตัวแสดงที่ต้องเต้นในการเต้นผีมอญ ในขณะที่ลูกสาวที่แต่งงานแล้วไม่ถูกนับเป็นคนในตระกูลของผีจึงไม่ได้เข้าร่วมการเต้น

อย่างไรก็ดีพบว่า ความเชื่อเรื่องผีบ้านนั้น ไม่ได้นำมาใช้กับการอยู่ในบ้านพักคนงานในประเทศไทยเพราะไม่ถือว่าเป็นบ้าน บ้านพักคนงานจึงไม่มีผีบ้าน ผีบ้านหรือผีบรรพบุรุษเองก็ต้องการให้ลูกหลานมีงานทำ มีเงินทองใช้สอย ดังนั้นธรรมเนียมปฏิบัติของผีบ้านที่เกี่ยวกับการพักอาศัยอย่างเช่น ลูกสาวซึ่งแต่งงานไปเป็นสะใภ้บ้านอื่นแล้วจะกลับมาอนในตัวเรือนบ้านไม่ได้นั้นจึงไม่ได้ถูกนำมาปฏิบัติ ลูกสาวสามารถกลับมาอนและพักอาศัยอยู่ในที่พักของพ่อแม่ได้ เช่น กรณีลูกสาวพินันท์ซึ่งเป็นแรงงานก่อสร้างในกรุงเทพฯมาเยี่ยมพินันท์ที่ปัตตานีพร้อมหลานสาว ลูกสาวและหลานสาวของพินันท์ก็นอนรวมกันที่ห้องพักในไซต์ก่อสร้างของพินันท์ ซึ่งสอดคล้องกับการบอกเล่าของดา ที่เล่ากรณีที่เคยไปเยี่ยมพี่สาวซึ่งเป็นแรงงานก่อสร้างที่หาดใหญ่แล้วนอนค้างคืนกับพี่สาว ทุกคนก็นอนรวมเรียงกันในห้องพักห้องเดียว ซึ่งถ้าเป็นที่บ้านนั้น นอนด้วยกันแบบนี้ไม่ได้ แต่ที่นี่ไม่ใช่ที่บ้านไม่มีผีบ้านจึงนอนได้ (สัมภาษณ์, ดา)

อาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อเรื่องผีบ้านของแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานี ยังคงมีอยู่และประเพณีปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นแรงงานมอญวัยรุ่น วัยหนุ่มสาว หรือวัยผู้ใหญ่ ซึ่งการประเพณีปฏิบัติตาม

แบบแผนธรรมเนียมที่เกี่ยวกับผีบ้านนั้นจะเคร่งครัดเป็นอย่างมากหากอยู่ที่บ้านคือประเทศพม่า ในทางกลับกันแบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับผีบ้านจะผ่อนปรนมากเมื่อแรงงานมอญอาศัยอยู่ในที่พักคนงานหรือที่อื่นที่ไม่ใช่ที่บ้านที่พม่า โดยมักมีคำพูดที่ได้ยินบ่อยครั้ง คือ ไม่เป็นไรไม่ใช่ที่บ้าน ไม่เป็นไรไม่ใช่ที่พม่า หรือ ที่นี้ได้ ที่พม่าไม่ได้

5.2 ความกลัว

ความกลัวเป็นความรู้สึกที่มนุษย์ทุกคนมี สาเหตุของความกลัวอาจเหมือนหรือต่างกันได้ในกรณีของแรงงานมอญก่อสร้างนั้นพบว่า มีความกลัวบางอย่างที่พบได้ว่ามีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ซึ่งสัมพันธ์กับความเชื่อและบริบทสิ่งแวดล้อมแต่ละบุคคล รวมถึงอำนาจของรัฐ

5.2.1 กลัวสิ่งลึกลับ สิ่งเหนือธรรมชาติ

ความกลัวอาจมีสาเหตุหรือสิ่งที่ทำให้กลัวเหมือนกันหรือต่างกันอาจขึ้นกับภูมิหลัง เพศและช่วงวัย แต่อย่างไรก็ดีพบว่ากลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างมีความกลัวบางอย่างที่คล้ายกัน คือ ความกลัวสิ่งลึกลับหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่อาจตีความว่ากลัวผีหรือวิญญาณ หรือบางครั้งถูกเรียกว่าสิ่งไม่ดี

ความกลัวสิ่งลึกลับเป็นสิ่งที่พบในกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างทั้งที่มีอายุและวัยหนุ่มสาวและพบทั้งในไซ้ตู่สะมิแล และตือราแอ จะบังติกอ ความกลัวสิ่งลึกลับหรือสิ่งเหนือธรรมชาติปรากฏให้เห็นผ่านความเชื่อของการแขวนถุงที่ใส่ผลมะนาวบนกรอบประตูห้องพัก ซึ่งจะแขวนไว้จนกระทั่งเหี่ยวหรือเน่าแล้วจึงเปลี่ยนผลใหม่ ในขณะเดียวกันอาจพบเห็นบางคนแขวนกิ่งพุทราพร้อมกับถุงผลมะนาว เมื่อสอบถามพบว่า การแขวนผลมะนาวนั้นเพื่อป้องกันสิ่งไม่ดี ในขณะที่กิ่งพุทรานั้นมีไว้เพื่อป้องกันผีกระสือ โดยเฉพาะบ้านที่มีเด็กเล็กๆต้องมีกิ่งพุทราแขวนไว้ป้องกันกระสือเข้าไปทำร้ายเด็ก (สัมภาษณ์, เซน) การแขวนถุงมะนาวและกิ่งพุทราอาจไม่ปรากฏให้เห็นในบ้านเช่าซอยตือราแอ แต่เมื่อสอบถามพบว่าแรงงานมอญก่อสร้างที่บ้านเช่าซอยตือราแอก็ถือปฏิบัติเช่นกัน เพียงแต่ไม่ได้แขวนถุงผลมะนาวไว้ที่กรอบประตูหน้าบ้าน แต่กลับแขวนไว้ที่กรอบประตูด้านในบ้าน ด้วยความเชื่อเดียวกันคือ การแขวนผลมะนาวไว้ที่ประตูเพื่อป้องกันสิ่งไม่ดี (สัมภาษณ์, ดา) เมื่อถามเหตุผลของการแขวนในบ้าน คือ การไม่ต้องการเป็นจุดสนใจหรือแตกต่างจากบ้านเช่าหลังอื่นๆในซอยตือราแอ

รูปที่ 5.2 ผลมะนาวและกิ่งพุทราหน้าประตูบ้าน

5.2.2 กลัวการเป็นจุดสนใจ

ความกลัวเป็นจุดสนใจหรือแตกต่างแปลกแยกจากคนอื่น เป็นความกลัวอีกอย่างที่พบได้ทั้งในแรงงานมอญวัยหนุ่มสาว และผู้ใหญ่ ตัวอย่างของการหลบสายตาคือคนที่สัญจรผ่านบ้านเช่าด้วยการแขวนถุงผลไม้ที่กรอบประตูในบ้านของแรงงานมอญก่อสร้างที่บ้านเช่าซอยดิอราแฮเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน ดาให้เหตุผลของการไม่แขวนหน้าบ้านเพราะไม่อยากให้เป็นที่น่าสนใจและแตกต่างจากบ้านเช่าอื่นๆ ในขณะเดียวกันความกลัวการเป็นจุดสนใจหรือแตกต่างแปลกแยกจากคนอื่นยังปรากฏในลักษณะอื่นๆ เช่น การประแบ่งทานาคา จริงอยู่แม้มอญมักจะประแบ่งทานาคาทั้งผู้หญิงผู้ชาย และเด็ก จนดูเหมือนจะกลายเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ของมอญ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า แรงงานมอญก่อสร้างทั้งชายและหญิงหากต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคนไทย หรือต้องออกจากที่พักหรือที่ทำงานไปในสถานที่ที่มีแต่มีเพียงกลุ่มตน หรือแม้กระทั่งระหว่างการเดินทางที่อาจมีโอกาสมพบผู้อื่นๆ เช่น บนท้องถนน แรงงานมอญก่อสร้างจะไม่นิยมประแบ่งทานาคา เช่น ไปตลาด หรือเดินทาง หรือต้องพบคนไทย ซึ่งพฤติกรรมนี้ พบทั้งในกลุ่มผู้ชายและผู้หญิง และทั้งไซ้ตู่สะมิแลและบ้านเช่าซอยดิอราแฮ ตัวอย่างของประยุทธ์ซึ่งเป็นแรงงานมอญผู้ชายที่อายุน้อยที่สุดของไซ้ตู่สะมิแล เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัด โดยปกติเมื่ออยู่ในไซ้ตู่ก่อสร้างขณะทำงานประยุทธ์จะประแบ่งทานาคามาก แต่เมื่อประยุทธ์ต้องออกไปซื้อของที่ร้านค้าในหมู่บ้านรูสะมิแล ประยุทธ์จะล้างหน้า ลบลายของประแบ่งทานาคาบนหน้า เช่นเดียวกับในกรณีของเซนก็เช่นกัน เซนบอกว่าถ้ารู้ว่าจะต้องออกไปไหนจะไม่ประแบ่งทานาคา หรือแม้กระทั่งถ้าประแบ่งทานาคาแล้วและต้องออกไปก็จะไปล้างออก ด้วยเหตุผลเพราะไม่อยากแปลกกว่าคนอื่น

นอกจากนี้ยังพบว่า ประเด็นการแสดงอัตลักษณ์การประแบ่งทานาคาในที่สาธารณะที่ไม่ใช่เพียงในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ยังเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างชาติพันธุ์มอญและชาติพันธุ์พม่าด้วยเช่นกัน โดยในประเด็นนี้เซนเคยตอบเมื่อครั้งถามเซนว่า จะแยกได้อย่างไรระหว่างคนมอญกับคนพม่า เซนบอกดูลายผ้านุ่ง แต่เมื่อผู้วิจัยบอกเซนว่าดูลายผ้านุ่งก็ไม่ใช่ เซนจึงบอกว่าคนมอญเวลาออกไปไหนที่ไม่ได้เจอคนในกลุ่มมอญด้วยกัน มักจะไม่ประแบ่งทานาคา ถ้าหากจะหาบางๆจนเหมือนไม่ทา ซึ่งจะไม่เหมือนคนพม่า (ชาติพันธุ์พม่า) “ถ้าไปตลาดแล้วเจอทาประแบ่งทานาคาเต็มหน้านั้นคือพม่า คนมอญไม่ทำแบบนั้น” (สัมภาษณ์, เซน) ในกรณีนี้เมื่อสังเกตแขกหรือเพื่อนแรงงานมอญที่มาเยี่ยมพินันท์ เซน หรือประยุทธ์ที่ไซ้ตู่สะมิแล ก็ไม่พบว่ามีการประแบ่งทานาคาเป็นลายบนหน้า รวมถึงแรงงานมอญที่บ้านเช่าซอยดิอราแฮด้วยเช่นกัน

เช่นเดียวกับเมื่อคราวไปตลาด แรงงานผู้หญิงมอญก่อสร้างอีกคนที่ไปด้วยกัน ก็ไม่ได้ประแบ่งทานาคา แต่งตัวธรรมดาสวมเสื้อยืดกางเกงขาสั้นสามส่วน ดูเผินๆทั่วไปไม่รู้ว่าเป็นแรงงานต่างด้าว มอญ คล้ายคนไทยทั่วไปด้วยซ้ำ เรื่องความกลัวเป็นจุดสนใจและแปลกแยกแตกต่างจากคนอื่นในสังคมนั้น จะได้รับการสั่งสอน บอกกล่าวจากผู้ใหญ่เสมอ ดาเล่าถึงตอนมาถึงเมืองไทยใหม่ๆ พี่สาวและญาติๆจะห้ามไม่ให้ทาประแบ่งทานาคาที่หน้า เพราะกลัวว่าคนอื่นจะรู้ว่าเป็นแรงงานมอญ “ตอนแรกๆก็ไม่เคยชิน แต่เมื่ออยู่ไปนานๆก็จะชิน ไม่ทา ก็ไม่เป็นไร เมื่อก่อนไม่ทาไม่ได้ รู้สึกแปลก” (สัมภาษณ์, ดา)

ในขณะที่ความกลัวการเป็นจุดสนใจของแรงงานวัยหนุ่มสาวอาจเกี่ยวเนื่องกับภาพลักษณ์และความแตกต่างจากกลุ่มชนในสังคม แต่ความกลัวการเป็นจุดสนใจในวัยผู้ใหญ่อย่างเช่นพินันท์ อาจมีปัจจัยอื่นๆที่มากขึ้นอันเกี่ยวเนื่องกับประสบการณ์ในอดีต เช่น การลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย การถูกข่มขู่หรือขู่ตีด การแสดงการแบ่งแยกเหยียดเชื้อชาติ หรือการแสดงความกลัวจากคนไทย เป็นต้น ตัวอย่างประสบการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นกับพินันท์ คือ เมื่อครั้งทำงานที่ภูเก็ตมีคนไทยที่มาคุยกับพินันท์ โดยคิดว่าพินันท์เป็นแรงงานก่อสร้างชาวไทยและไม่คิดว่าพินันท์เป็นแรงงานต่างด้าว แต่เมื่อบอกว่าพินันท์มาจากพม่า คนนั้นก็ไม่ว่ายกเลย (สัมภาษณ์, พินันท์) หรือตัวอย่าง ทศนคติของพินันท์ตอนที่ลูกชายคนโต ซื้อรถยนต์กระบะโตโยต้าป้ายแดง พินันท์ไม่เห็นด้วยและคุยกับลูกแต่ลูกมีความเห็นที่แตกต่างจากพินันท์ สำหรับพินันท์การซื้อข้าวของใหม่เช่นรถป้ายแดงย่อมทำให้เป็นที่สนใจและโดดเด่น ซึ่งพินันท์จะพยายามไม่ให้เหตุการณ์ลักษณะนี้เกิดขึ้นแม้ว่าตนเองจะมีกำลังและความสามารถก็ตาม

5.2.3 กลัวผู้มีอำนาจ

นอกจากความกลัวในสิ่งลึกลับ เหนือธรรมชาติ การเป็นจุดเด่นและแตกต่างในสังคมแล้ว แรงงานมอญก่อสร้างส่วนหนึ่งยังมีความกลัวคนที่มียอำนาจ เช่น เจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ ตรวจคนเข้าเมือง พินันท์สะท้อนความกลัวเจ้าหน้าที่ให้ฟัง เมื่อคราวภรรยาของพินันท์มาเยี่ยมพินันท์แล้วโควิดแพร่ระบาด ด้านชายแดนปิด และวีซ่าเข้าประเทศไทยของภรรยากำลังหมดอายุลง พินันท์มีความกังวลและพยายามสอบถามเสมียนของบริษัทนายจ้างถึงแนวทาง เพราะกลัวว่าจะมีความผิด เมื่อราชการเปิดให้ด้านชายแดนเปิดและเดินทางได้ พินันท์รีบนำภรรยาไปติดต่อเรื่องวีซ่า หลังจากที่ถูกกลับมาจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องไม่นาน เจ้าหน้าที่ก็มาหาในไซท์ก่อสร้าง ทั้งๆที่พินันท์บอกว่าไม่ได้ทำอะไรผิด พินันท์บอกว่า “เป็นอย่างนี้ ไม่ได้ทำอะไรผิด นายก็มา มาหาเหมือนทำผิด” เหตุการณ์นี้เมื่อสอบถามเสมียนของบริษัท คาดว่าน่าจะเป็นกรณีของการมาตรวจว่ามีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายคนอื่นๆอีกหรือไม่

ความกลัวผู้มีอำนาจของรัฐของพินันท์น่าจะสัมพันธ์กับประสบการณ์ในอดีตของพินันท์ที่เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย และเคยโดนจับ “เคยโดนจับ ต้องจ่าย 3,500 ก็บอกเพื่อน ให้เพื่อนหาเงินมาให้ก่อน พอออกมาได้ก็มาทำงานใช้เงินคืน” ประสบการณ์ของพินันท์มีผลพฤติกรรมของพินันท์ในปัจจุบัน แม้พินันท์จะมีใบอนุญาตทำงานอย่างถูกกฎหมายก็ตาม เมื่อพิจารณาคำตอบจากเหตุการณ์ที่พินันท์ไม่ยอมให้ลูกซื้อรถใหม่ป้ายแดงคือ ความกลัวคนอื่นจะรู้ว่ามียเงิน พินันท์บอกว่ากลัวคนอื่นรู้ “ทำตัวเด่นเดียวจะมีปัญหา คนโน้นก็มา คนนี้ก็มา” ซึ่งพินันท์หมายถึงตำรวจหรือใคร พินันท์บอกว่าทั้งคนไทยทั้งคนพม่า “เราไม่รู้ว่เค้าคิดอะไร ทำตัวเด่น อย่างตำรวจถ้ารู้ว่าเรามี (เงิน) เดียวก็มาแล้ว” เมื่อถามว่าแล้วตอนนี้ยังกลัวไหม พินันท์บอกก็กลัวแต่ไม่เหมือนเมื่อก่อน “เมื่อก่อนเราอยู่ไม่ถูกกฎหมาย เวลานั้นมาเราถูกหรือผิดก็กลัวก่อน แต่เดี๋ยวนี้เรามาถูกกฎหมายก็ไม่กลัวมากเหมือนเมื่อก่อน ก็ยังกลัวแต่ก็ระวัง” (สัมภาษณ์, พินันท์)

ในขณะที่ทัศนคติและความกลัวคนมีอำนาจของพินันท์มีความแตกต่างจากแรงงานมอญก่อสร้างวัยหนุ่มสาว ที่มิได้มีความหวาดกลัวผู้มีอำนาจเหมือนพินันท์ เช่น ลูกชายพินันท์ปฏิเสธที่จะซื้อรถยนต์ของนายจ้างที่เสนอขาย เพราะมีเหตุผลว่ารถรุ่นดังกล่าวไม่ประหยัดน้ำมัน ซึ่งนัยหนึ่งแสดงให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างผู้รับเหมาชาวไทยและแรงงานมอญก่อสร้างที่มีความสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงนายจ้างมีความไว้วางใจว่าแรงงานมอญก่อสร้างมีความสามารถซื้อรถยนต์ได้จึงเสนอขายรถ

ของตัวเอง ในขณะที่ความสัมพันธ์ในมุมมองของแรงงานมอญก่อสร้างที่มีต่อนายจ้างก็ทำให้เห็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้มีลักษณะการใช้อำนาจ ที่ทำให้แรงงานมอญก่อสร้างหวาดกลัวหากมีการปฏิเสธประเด็นเรื่องการใช้อำนาจกดทับในแรงงานมอญก่อสร้างรุ่นลูกและแรงงานมอญก่อสร้างรุ่นผู้ใหญ่จึงไม่เหมือนกัน

นอกจากนี้แรงงานมอญก่อสร้างรุ่นใหม่ก็ยังเข้าใจบริบทของตนเองในแง่การเป็นกำลังสำคัญของนายจ้างชาวไทยในการทำงาน หลายครั้งที่นายจ้างให้สิทธิ ดัดสินใจแก้ปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้างกับหัวหน้าแรงงานอย่างพินันท์ หรือแรงงานมอญก่อสร้างที่ไซต์ดือราแฮ ที่นายจ้าง ให้สิทธิตัดสินแก้ไขปัญหาการก่อสร้าง รวมถึงการมอบหมายงานให้กับหัวหน้าแรงงานก่อสร้างมอญ โดยสะท้อนจากการเข้ามากำกับ และควบคุมงานก่อสร้าง ที่มีได้เข้ามาทุกวัน บางครั้งเข้ามาสองถึงสามอาทิตย์ครั้ง หรือบางครั้งเดือนหรือเดือนครึ่งเข้ามาหนึ่งครั้งก็มี ซึ่งประเด็นดังกล่าวได้สอบถามนายจ้างพบว่า นายจ้างมิได้ปฏิบัติเช่นนี้กับทุกกลุ่มแรงงานก่อสร้าง สำหรับกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างนั้นนายจ้างไว้วางใจประกอบกับทำงานด้วยกันมาหลายปี ที่สำคัญคือลักษณะการจ่ายเงินที่เกิดขึ้นจะพิจารณาจากปริมาณและคุณภาพของงานเป็นสำคัญ แรงงานมอญก่อสร้างมิใช่แรงงานรายวันที่รับเงินจากนายจ้างเป็นรายวัน แต่มีลักษณะของการรับจ้างเหมาเป็นตารางเมตร เช่น เหมาค่าแรงโครงสร้าง เหมาค่าแรงก่อฉาบ เป็นต้น หากงานทำช้า หรือไม่มีคุณภาพก็จะได้ค่าแรง นายจ้างไซต์ดือราแฮกล่าวถึงกลุ่มแรงงานชาติพันธุ์อื่นๆว่า บางกลุ่มก็ไม่สามารถไว้วางใจได้ ต้องมีคนคอยคุมงานอีกที ไม่สามารถปล่อยได้เหมือนแรงงานกลุ่มดือราแฮที่ไม่ต้องคุมเลย สามารถตัดสินใจต่างๆได้ดี อาจมีบ้างที่มีปัญหาก็จะโทรศัพท์สอบถาม (สัมภาษณ์, นายจ้างซี)

หากมองในอีกด้านหนึ่งพฤติกรรมความกลัวของแรงงานมอญก่อสร้างที่เกิดขึ้นอาจเกี่ยวพันกับมิติทัศนคติ การมองสถานะของตัวเอง ซึ่งสะท้อนนโยบายของรัฐในยุคนั้นๆ ในขณะที่พินันท์ซึ่งเป็นตัวแทนของแรงงานก่อสร้างมอญรุ่นผู้ใหญ่พยายามทำอะไรไม่ให้โดดเด่น เป็นที่จับตามอง มีความกลัวจะมีภัยมาถึงตนเอง ในขณะที่หากเปรียบเทียบกับรุ่นลูกพินันท์ที่เติบโตและใช้ชีวิตในประเทศไทยในยุคที่รัฐไทยให้สิทธิและทำให้การทำงานเป็นเรื่องที่ถูกกฎหมาย การใช้ชีวิตของแรงงานก่อสร้างมอญรุ่นลูกจึงไม่มีความกลัวและระวังตัวมากเหมือนรุ่นพ่อแม่ และแรงงานมอญในรุ่นลูกนี้มีความมั่นใจในตนเองที่จะต่อรอง เสนอความต้องการรวมถึงปฏิเสธข้อเสนอที่ตนเองชอบหรือไม่ชอบ ดังนั้นความกลัวในรุ่นพินันท์และความกลัวในรุ่นแรงงานก่อสร้างมอญรุ่นหลังอาจไม่เหมือนกัน ชีวิตที่อิสระและการได้รับความเคารพในการตัดสินใจของมอญรุ่นใหม่อาจเป็นสิ่งที่ทำให้แรงงานมอญก่อสร้างรุ่นใหม่ไม่กลัวคนไทยหรือนาย (เจ้าหน้าที่รัฐ) และนายจ้างของตัวเอง เพราะรู้ว่าต่างฝ่ายต่างต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าทัศนคติ และการใช้ชีวิตส่วนหนึ่ง รวมถึงความกลัวของแรงงานข้ามชาติมอญก่อสร้างจึงมีผลมาจากบริบทของนโยบายและกฎหมายในแต่ละยุคสมัยที่ประกอบสร้างให้แรงงานมอญบางส่วนคิด ผัน กลัวและมีลักษณะพฤติกรรมเช่นไร

5.3 ประเพณี

แรงงานมอญก่อสร้างนั้น มีความคล้ายคลึงกับแรงงานชาติพันธุ์มอญอาชีพอื่นๆในด้านการรักษาวัฒนธรรมประเพณี โดยจะเห็นว่ามีการเข้าร่วมกิจกรรมและเข้าร่วมในการจัดงานประเพณีที่

สำคัญของคนมอญทั้งประเพณีที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา คือ วันเข้าพรรษา และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชาติพันธุ์มอญคือ วันชาติมอญ และวันสงกรานต์

5.3.1 วันเข้าพรรษา

วันเข้าพรรษาหรือวันพระใหญ่ของชาวมอญ เป็นวันที่แรงงานมอญก่อสร้างทั้งไช้ตรูสะมิแล และบ้านเช่าคือราเฮ้ ขอหยุดงานจากนายจ้างเพื่อไปทำบุญ ไหว้พระและเยี่ยมญาติ บางส่วนของแรงงานมอญก่อสร้างเดินทางไปหาตใหญ่โดยวัดที่แรงงานเข้าไปทำบุญคือ วัดคลองแห และวัดถ้ำเขารูปช้าง อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา แต่บางส่วนยังคงอยู่ที่ปัตตานี พิธีกรรมที่ทำที่แรงงานมอญก่อสร้างทำในวันเข้าพรรษา คือ การไหว้พระ และถวายปัจจัย โดยการแต่งกายมักใส่เสื้อขาว ผ้าถุงสีแดง (สัมภากัน, คิง) หลังจากไหว้พระเสร็จ จึงเยี่ยมญาติ และเดินทางท่องเที่ยวภายในจังหวัดสงขลา วันเข้าพรรษาของแรงงานมอญก่อสร้างในไทยมีความแตกต่างจากวิถีปฏิบัติที่บ้านที่พม่า กล่าวคือ ในไทยนั้น เพียงแค่ไปวัดไปไหว้พระ และถวายปัจจัยแล้วก็กลับ แต่หากเป็นในพม่า จะไปแต่เช้าตรู่เพื่อถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุ ซึ่งเป็นอาหารที่แต่ละบ้านทำไป เมื่อพระฉันเรียบร้อยแล้ว จึงนำอาหารมานั่งล้อมวงกินด้วยกัน แล้วจึงแยกย้ายกลับ ส่วนบ้านไหนที่มีผู้เฒ่าผู้แก่ มานอนค้างที่วัด ตอนเย็นอาจนำน้ำมาให้ผู้เฒ่าผู้แก่ที่นอนวัด (สัมภากัน, เซน)

5.3.2 วันชาติมอญ

วันชาติมอญ จัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 3 โดยมีความสำคัญคือ เป็นวันที่รำลึกถึงบรรพชนและการสร้างกรุงหงสาวดีซึ่งเป็นอาณาจักรของชาวมอญ ซึ่งได้จัดเรื่อยมาจำนวน 73 ครั้ง ในปีพ.ศ. 2563 นี้ตรงกับวันที่ 9 กุมภาพันธ์ และเป็นครั้งที่ 2 ที่ได้ดำเนินการจัดในจังหวัดปัตตานีในบริเวณสำนักสงฆ์แหลมบก ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผู้จัดงานหลักคือ สมาคมชาวมอญจังหวัดปัตตานี การจัดงานได้มีการแสดงการเล่นของชาวมอญ เช่น การป็นเสาน้ำมัน การฟ้อนหงส์ การสาธิตทำอาหารมอญคือ ข้าวทะมะเน (ข้าวยาสุหรือข้าวมาชะ) ซึ่งเป็นอาหารโบราณของชนชาติมอญที่กินในวันสำคัญคือ วันชาติมอญ มีวัตถุดิบที่สำคัญประกอบด้วย ข้าวเหนียว งาดำ ชিং ถั่วลิสง พริกไทย มะพร้าวขูด น้ำมัน เกลือ ซึ่งต้องใช้การร่วมแรงร่วมใจกันกวนในกระทะ เมื่อแล้วเสร็จเป็นข้าวเหนียวกวนที่มีรสชาติเค็มๆมันๆ

รูปที่ 5.3 วัตถุดิบของข้าวทะมะเน (ข้าวยาสุ หรือข้าวมาชะ)

รูปที่ 5.4 การร่วมแรงร่วมใจกวนข้าวหะมะเนของแรงงานชาติพันธุ์มอญ

บรรยากาศในงานวันชาติมอญเต็มไปด้วยความสนุกสนาน ชนชาติพันธุ์มอญแต่งกายด้วยชุดวัฒนธรรมของมอญ โดยนุ่งผ้าถุงแดงลายตารางและสวมเสื้อขาวทั้งชายและหญิง เป็นงานประเพณีที่นอกจากจะทำให้แรงงานชาติพันธุ์มอญได้มาพบปะกันแล้ว ยังเป็นเวทีที่ทำให้แรงงานชาติพันธุ์มอญได้แสดงออกทางวัฒนธรรมของตนเองอย่างเต็มที่ ทั้งการร้องเพลงชาติมอญ การฟ้อนหงส์ซึ่งเป็นการแสดงที่หาชมได้ยาก แรงงานข้ามชาติมอญได้รับความบันเทิงและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสนุกสนาน ทั้งแรงงานในวัยหนุ่มสาวและแรงงานในวัยผู้ใหญ่โดยเฉพาะในช่วงของการเปิดเวทีให้มีการร้องเพลงมอญนั้น มีการเปิดเพลงจากโทรศัพท์มือถือซึ่งหาจากยูทูปส่งให้เจ้าหน้าที่ควบคุมเครื่องเสียงซึ่งเป็นคนไทย มีทั้งเพลงมอญที่อยู่ในสมัยนิยม และเพลงชาติมอญ ในขณะที่เมื่อเป็นเพลงมอญตามสมัยนิยมอาจดึงดูดผู้เข้าร่วมชาวมอญได้เพียงบางกลุ่ม แต่เมื่อเพลงชาติมอญที่มีจังหวะปลุกใจถูกเปิดขึ้น มีปฏิกิริยาจากผู้เข้าร่วมชาวมอญทั้งชายและหญิงทั้งวัยรุ่นหนุ่มสาวและวัยผู้ใหญ่เข้าร่วมร้องเพลงด้วยเสียงดังอย่างพร้อมเพรียงกัน

บรรยากาศของงานวันชาติมอญที่ปัตตานี มีความสนุกสนาน เป็นเวทีที่ทำให้อัตลักษณ์ของมอญ ทั้งการแต่งกายแบบมอญ ภาษามอญ อาหารและขนมของมอญ รวมทั้งการฟ้อนรำแบบมอญได้แสดงออก ผู้คนที่เข้าร่วมมีท่าทีผ่อนคลาย ร้องเพลง และเต้นร่าอย่างสนุกสนาน เช่น ป่าจิ้น ซึ่งเป็นแรงงานก่อสร้างชาวมอญที่ชุมชนแหลมบก อายุราว 50 ปี ที่ปกติมักเป็นคนเงียบๆ เรียบร้อย คุณไม่เยอะ แม้เข้าใจภาษาไทย แต่เมื่อเปิดเพลงชาติมอญ ป่าจิ้นลุกยืนขึ้นร้องเพลง เมื่อถึงเพลงที่มีจังหวัดสนุกสนานป่าจิ้นก็เข้าร่วมเต้นร่าอย่างสนุกสนานหน้าเวที

รูปที่ 5.5 ภาพการจัดงานวันชาติมอญประจำปี 2563 ณ สำนักสงฆ์แหลมบก จังหวัดปัตตานี

รูปที่ 5.6 บรรยากาศหน้าเวทีเมื่อร้องเพลงชาติมอญ

อย่างไรก็ดียังมีอีกเทศกาลงานประเพณีหนึ่งที่แรงงานมอญก่อสร้างให้ความสำคัญ นั่นคือ ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งส่วนใหญ่ แรงงานมอญก่อสร้างที่เป็นระดับหัวหน้างานมักจะขออนายจ้างกลับบ้านที่ประเทศพม่า เพื่อไปร่วมงานสงกรานต์และพบปะญาติพี่น้องที่พม่า แต่ในปีนี้มีเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จึงทำให้แรงงานมอญก่อสร้างไม่เพียงไม่ได้กลับบ้านที่พม่าเท่านั้น แต่ไม่สามารถจัดงานใดๆได้อีกด้วย อีกทั้งแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มบ้านเช่าตึกอราแฮ ยังต้องถูกปิดการเข้าออกหมู่บ้าน เพราะคำสั่งปิดหมู่บ้านอันเนื่องจากการติดเชื้อในหมู่บ้านอีกด้วย จึงทำให้ประเพณีสงกรานต์ในปี 2563 เจียบเหงา

การดำรงชีวิตของแรงงานมอญก่อสร้าง แม้จะมีข้อจำกัดจากลักษณะอาชีพ แต่การดำเนินชีวิตก็มีส่วนที่ทำให้แรงงานข้ามชาติดำรงวิถีชีวิตของตนเองได้ ผ่านการสะท้อนในลักษณะต่างๆ ทั้งความเชื่อ การเข้าร่วมในกิจกรรมประเพณี

บทที่ 6

การปรับตัว

เมื่อแรงงานข้ามชาติมาอยู่ในบริบทพื้นที่สิ่งแวดล้อมใหม่ การปรับตัวในมิติต่างๆจะสามารถช่วยให้แรงงานข้ามชาติใช้ชีวิตในสังคมและสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ดีขึ้น ในกรณีของแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานีก็เช่นเดียวกัน การศึกษาการปรับตัวของแรงงานมอญก่อสร้างเพื่อดูการดำรงอยู่ของความเป็นมอญกับการปรับตัวกับสังคมใหม่ โดยมุ่งเน้นการพิจารณาการปรับตัวใน 3 มิติที่สำคัญ คือ การปรับตัวทางสังคม ซึ่งเป็นการปรับตัวเพื่อปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผู้คนที่เกี่ยวข้องคือ ครอบครัวหรือชุมชนถิ่นฐานเดิม ในที่นี้คือ บ้านเกิดของแรงงานมอญก่อสร้างในประเทศเมียนมา การปฏิสัมพันธ์กับชุมชนถิ่นฐานใหม่คือ ชุมชนในปัตตานีที่แรงงานมอญก่อสร้างมาทำงาน และการรวมกลุ่มของแรงงานมอญก่อสร้างในที่ใหม่คือปัตตานี นอกจากนี้ยังพิจารณาการปรับตัวทางวัฒนธรรม และการปรับตัวทางเศรษฐกิจ โดยพิจารณาวัฒนธรรมในด้านการแต่งกาย อาหาร และภาษา ในขณะที่การปรับตัวทางเศรษฐกิจจะพิจารณาการเข้าสู่อาชีพก่อสร้าง รายได้ และค่าใช้จ่าย

6.1 การปรับตัวทางสังคม

การปรับตัวทางสังคมเป็นพื้นฐานที่จะดูความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานมอญก่อสร้างและกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับแรงงานมอญก่อสร้าง โดยดูความสัมพันธ์ทั้งกับครอบครัวที่ยังคงอยู่ที่ประเทศเมียนมา รวมถึงดูความสัมพันธ์กับชุมชนที่มอญก่อสร้างมาทำงานในที่นี้คือ ชุมชนรูสะมิแล และชุมชนดีอราแสะ และกลุ่มสุดท้ายคือ การดูปฏิสัมพันธ์ของแรงงานมอญก่อสร้างกับมอญด้วยกันทั้งที่ทำงานและที่พัก

6.1.1 ปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว

แรงงานมอญก่อสร้างมีการปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวที่เมียนมาอย่างสม่ำเสมอ ส่วนใหญ่ในปัจจุบันใช้สื่อสังคมออนไลน์เช่นเฟซบุ๊กในการเป็นแพลตฟอร์มการติดต่อ รวมถึงแจ้งข่าวสารต่างๆ ซึ่งแพลตฟอร์มดังกล่าวมีการใช้ที่แตกต่างกันโดยมีปัจจัยที่สำคัญคือ วัยและอายุ โดยพบว่าแรงงานมอญก่อสร้างวัยผู้ใหญ่บางคนไม่ได้ใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊ก เมื่อต้องการติดต่อกับคนในครอบครัวที่เมียนมาแต่ยังคงใช้วิธีการโทรศัพท์เป็นช่องทางหลักเหมือนเมื่อครั้งไม่มีแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ แต่อย่างไรก็ดียังมีแรงงานมอญก่อสร้างวัยผู้ใหญ่บางส่วนที่ใช้ช่องทางการติดต่อพูดคุยผ่านเฟซบุ๊กสลับกับการโทรศัพท์ (สัมภาษณ์, พ่อเลี้ยง พินันท์)

ในกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างวัยผู้ใหญ่ที่ปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวที่เมียนมาจะใช้เฟซบุ๊กไปเพื่อการติดต่อและพูดคุย กรณีของพินันท์ซึ่งอาวุโสที่สุดในกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้าง จะพบว่าปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวที่ยังคงอยู่ที่พม่าคือ ภรรยาและลูกสาว ส่วนพ่อและแม่ที่เสียชีวิตแล้ว ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการใช้การติดต่อพูดคุยผ่านทางเฟซบุ๊ก ซึ่งได้เห็นทั้งหน้าและได้ยินทั้งเสียง คลายความคิดถึงครอบครัวและบ้านได้มาก ซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐาน เช่นเดียวกับแรงงานมอญก่อสร้างคนอื่นๆ ที่นิยมใช้การพูดคุยผ่านเฟซบุ๊กกับคนที่บ้านและญาติในเมียนมาเป็นช่องทางหลัก ในกรณีของเซน ซึ่งเป็นหนุ่มสาวแรงงานมอญที่มีพ่อและแม่ รวมถึงยายอยู่ที่บ้านที่เมียนมานั้น แม้ว่าผู้ใหญ่ที่บ้านที่เมียนมาในระยะแรกจะไม่รู้จักเฟซบุ๊กและปฏิเสธที่จะใช้ แต่เมื่อเซนสมัครเฟซบุ๊กและสอนให้ ก็กลายเป็นช่องทาง

ในการพูดคุยผ่านเฟสบุ๊คมาโดยตลอด (สัมภาษณ์, เซน) นอกจากนี้การใช้เฟสบุ๊คติดต่อกับครอบครัวที่เมียนมายังทำได้บ่อยเพราะไม่มีค่าใช้จ่าย นอกจากค่าอินเทอร์เน็ตที่อยู่ในแพคเกจที่ใช้อยู่แล้ว (สัมภาษณ์, เซน)

นอกจากเทคโนโลยีที่เข้ามาทำให้การติดต่อสะดวก คลายความคิดถึงไปได้ ยังช่วยขจัดข้อสงสัยหรือความกังวลใจได้ด้วย เช่น เมื่อก่อนเมื่อได้ยินข่าวญาติหรือคนรู้จักเสียชีวิต ก็ไม่รู้ว่าเสียชีวิตจริงไหม จัดงานศพแบบไหน เดียวนี้ก็ถ่ายทอดสดให้เพื่อนให้ญาติดูก็คลายความกังวลใจหรือข้อสงสัยได้เลย หรือบางครั้งทำอะไรไม่ได้ เช่นกับข้าวแบบมอญ ก็ถามแม่ที่เมียนมาได้เลย (สัมภาษณ์, เซน)

แต่อย่างไรก็ดี เทคโนโลยีด้านการติดต่อทั้งภาพและเสียงเองเพิ่งเริ่มมีและได้รับความนิยมไม่นานประมาณ 5 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะเฟสบุ๊ค ก่อนหน้านั้น แรงงานมอญก่อสร้างใช้วิธีโทรศัพท์กลับบ้าน เช่นเล่าว่า ก่อนหน้าที่จะใช้เฟสบุ๊คเวลาโทรกลับบ้านจะใช้ไวโบ (Weibo) แต่พอมีเฟสบุ๊คก็ไม่ใช่แล้ว และถ้านานกว่านั้นตอนมาเมืองไทยใหม่ๆ ถ้าต้องการคุยกับแม่ ต้องโทรไปที่บ้านของคนในหมู่บ้านที่มีโทรศัพท์แล้วให้เค้าไปตามแม่แล้วนัดเวลากัน จึงโทรศัพท์ไปใหม่อีกครั้ง เมื่อคุยเสร็จแล้วแม่ที่อยู่ที่เมียนมาต้องจ่ายค่าโทรศัพท์ด้วยเช่นเดียวกัน (สัมภาษณ์, เซน)

แม้พบว่าปฏิสัมพันธ์ของแรงงานมอญก่อสร้างกับครอบครัวถิ่นฐานเดิมในเมียนมาจะใช้ช่องทางการพูดคุยผ่านเฟสบุ๊คเป็นหลัก แต่หากแบ่งประเภทการใช้แอปพลิเคชันเฟสบุ๊คอาจพบว่า แรงงานมอญก่อสร้างวัยหนุ่มสาว และวัยผู้ใหญ่จะมีการใช้ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ แรงงานมอญก่อสร้างวัยผู้ใหญ่ใช้เฟสบุ๊คในระดับพื้นฐานคือ เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสาร แจ้งข่าวสารเป็นหลักในการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนในเมียนมา ในขณะที่แรงงานมอญก่อสร้างวัยหนุ่มสาวอาจใช้แอปพลิเคชันอื่นๆ ด้วย เช่น ดิกต็อก (Tiktok) แต่เฟสบุ๊คยังคงเป็นแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์หลักของแรงงานมอญก่อสร้าง นอกจากนี้การใช้เฟสบุ๊คของวัยหนุ่มสาวแรงงานมอญก่อสร้างยังใช้แตกต่างจากวัยผู้ใหญ่ที่มีได้มีเพื่อการติดต่อกับครอบครัวหรือเพื่อนเท่านั้น แต่ในวัยหนุ่มสาวเฟสบุ๊คยังเป็นช่องทางในการแสดงตัวตน ความสนใจ งานอดิเรกและความชอบของตนเอง ดังเช่นกรณีของคิง ที่เฟสบุ๊คจะเปรียบเสมือนเป็นเวทีหรือแฟ้มสะสมผลงานการแสดง (port folio) ของคิง เพราะคิงมักอัปโหลดการแสดง หรือการเต้นประกอบเพลงในแอปพลิเคชันดิกต็อก (Tiktok) หรือตัดต่อการแสดงของตนเองด้วยแอปพลิเคชันต่างๆ ในโทรศัพท์มือถือ เช่น Kinemaster แล้วอัปโหลดลงในเฟสบุ๊คของตนเอง เมื่อดูโปรไฟล์ของคิง ก็จะทำให้เห็นถึงความสนใจ ความพยายามของคิง รวมถึงความฝัน คิงคาดหวังว่า วันหนึ่งอาจมีแมวมองมาเห็นผลงานของคิง แล้วชวนคิงเข้าสู่วงการบันเทิง หรือคลิปของคิงได้รับความนิยมจนมีแมวมองมาชักชวนคิงเข้าสู่วงการบันเทิง ซึ่งจะทำให้ความฝันของคิงในการเป็นดาราเป็นจริงได้ (สัมภาษณ์, คิง)

นอกจากนี้ยังพบว่า แรงงานมอญก่อสร้างวัยหนุ่มสาวยังใช้เฟสบุ๊คเป็นสื่อในการพูดคุย รวมถึงการหาคู่ชีวิต กลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างวัยหนุ่มสาว 3 ใน 4 คนที่ใช้เฟสบุ๊คในการแนะนำ พูดคุยศึกษาก่อนจะแต่งงาน เช่น กรณีลูกชายคนที่สองของพินันท์ ที่แต่งงานกับลูกสะใภ้ที่ติดต่อกันผ่านทางเฟสบุ๊คในขณะที่ลูกชายพินันท์ทำงานเป็นแรงงานก่อสร้างในไทยตลอด ส่วนลูกสะใภ้ก็เรียนหนังสือ พอฝ่ายหญิงเรียนจบจึงได้แต่งงานกัน หรือกรณีของเซนและดาที่พบและพูดคุยกับสามีในเฟสบุ๊คก่อนจะนัดดูตัวและแต่งงานกันที่สุดในที่สุด หรือประยูรที่กำลังพูดคุยกับผู้หญิงคนหนึ่งคนหนึ่งในเฟสบุ๊ค

6.1.2 ปฏิสัมพันธ์กับชุมชนถิ่นฐานใหม่

ปฏิสัมพันธ์กับชุมชนถิ่นฐานใหม่นั้น พิจารณาผ่านกลุ่มที่สำคัญคือ ชุมชนรอบข้างที่พักอาศัยของแรงงานมอญ และ นายจ้าง

6.1.2.1 ชุมชนรอบข้างที่พักอาศัยแรงงานมอญ

ปฏิสัมพันธ์ที่พบระหว่างแรงงานมอญก่อสร้างและชุมชนรอบข้างที่พักอาศัยพบว่า มีลักษณะที่สำคัญ คือ การติดต่อ-ซื้อขายสินค้า การดื่มสังสรรค์ และการตอบสนองต่อบทสนทนา

6.1.2.1.1 การติดต่อ-ซื้อขายสินค้า

แรงงานมอญก่อสร้างที่เป็นผู้ใหญ่หรือมีความอาวุโสมากกว่าจะมีการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนถิ่นฐานใหม่มากกว่าแรงงานในวัยหนุ่มสาว ในกรณีของแรงงานมอญก่อสร้างที่รัฐสะมิแลพบว่า พินันท์จะเป็นคนที่มีปฏิสัมพันธ์กับคนนอกไซต์ก่อสร้างมากที่สุด รองลงมาคือ พ่อเลี้ยง ในขณะที่คนอื่นๆ แทบไม่มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนรอบข้างเลย การปฏิสัมพันธ์ของพินันท์ผ่านการติดต่อซื้อขายของจากชาวบ้านทั้งเปิด กล้วย และสินค้าอื่นๆรอบๆในชุมชนรัฐสะมิแล เมื่อครั้งพินันท์ซื้อเปิดจากชาวบ้านในรัฐสะมิแลมาเพื่อแกงเมื่อลูกชายจากยะลามาเยี่ยมทำให้ทราบว่า พินันท์ไปขอซื้อเปิดของชาวบ้านเลี้ยงไว้เพื่อมาเชือดมิได้ซื้อเปิดในตลาด เมื่อถามพินันท์ว่ารู้ได้อย่างไรว่าบ้านไหนขายเปิด พินันท์บอกตอนแรกไม่รู้แค่เห็นว่าเขาเลี้ยงเปิด เลยไปเรียกขอซื้อเปิด หากเปรียบเทียบพินันท์กับแรงงานมอญก่อสร้างอื่นนับว่าพินันท์มีความกล้าในการพูดคุยเจรจากับคนอื่นที่ไม่ใช่ชาติพันธุ์เดียวกับตัวเอง ในขณะที่หากเป็นแรงงานมอญก่อสร้างคนอื่นที่ติดต้อมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน มักเป็นไปในลักษณะการไปซื้อของจากร้านค้า เช่น ประยุดที่มักซื้อยาเส้นและใบจากร้านขายของชำ หรือ เซนและสามีที่มักซื้อชาเขียวเย็นที่ขงขายในชุมชนน้ำ หรือพ่อเลี้ยง ซึ่งไปซื้อข้าวเหนียวไก่ทอดที่ชุมชนบางปลาหมอ

นอกจากพินันท์จะมีบทบาทเป็นคนซื้อแล้ว พินันท์ยังมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกในฐานะคนขายไก่ชนด้วย เมื่อวัยรุ่นผู้ขายมลายู 2 คน ซีมอเตอร์ไซด์ตรงเข้ามาที่พักคนงานก่อสร้าง และเจรจาซื้อไก่ชนของพินันท์ด้วยภาษาไทย พินันท์สามารถขายไก่ชนของตัวเองได้ตัวละ 1700 บาท เมื่อถามพินันท์ว่าไปรู้จักได้อย่างไร พินันท์บอกว่า “เวลาไปชนไก่ เขาเห็น แล้วได้คุยเขาสนใจก็มาซื้อ” พินันท์และแรงงานมอญก่อสร้างผู้ขายส่วนใหญ่มักชนไก่ และมักติดตามรู้ว่ามีที่ไหนที่เป็นสนามชนไก่บ้าง พินันท์บอกว่าที่ใกล้ไซต์รัฐสะมิแลคือ ที่ดอนรัก เด็กวัยรุ่น 2 คนที่มาซื้อไก่ชนจากพินันท์ก็มาจากดอนรัก (สัมภาษณ์, พินันท์)

นอกจากพินันท์ที่มีออกไปมีปฏิสัมพันธ์กับคนในหมู่บ้านผ่านการซื้อขายของแล้ว พ่อเลี้ยงยังเป็นอีกคนของไซต์ก่อสร้างรัฐสะมิแลที่มีออกไปหาซื้อข้าวของในหมู่บ้านและมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นมากกว่าแรงงานมอญก่อสร้างคนอื่นๆ นอกจากพ่อเลี้ยงจะเป็นแรงงานก่อสร้างแล้ว ยังพบว่าพ่อเลี้ยงรับอาสาเป็นคนดูแลต้นไม้ให้กับเจ้าของบ้านหลังหนึ่งในหมู่บ้านที่พักอยู่ซึ่งได้ค่าตอบแทนเป็นการแลกเปลี่ยน จากการที่ต้องเป็นคนดูแลต้นไม้พ่อเลี้ยงจึงขึ้นอาสาเจ้าของบ้านเพื่อหาปุ๋ยขี้วัวมาบำรุงดินทำให้พ่อเลี้ยงต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคนเลี้ยงวัวซึ่งมีคอกวัวใกล้ๆไซต์ก่อสร้าง เพื่อขอเข้าไปเก็บขี้วัวในคอกแล้วนำไปขายกระสอบละ 200 บาท (สัมภาษณ์, พ่อเลี้ยง)

โดยส่วนใหญ่ของแรงงานมอญก่อสร้างที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนหรือสังคมในปิตานันมักจะมีผ่านการซื้อ-ขายสินค้า แต่อย่างไรก็ดีพบว่าสำหรับสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะของชาติพันธุ์มอญและชาติ

พันธุ์อื่นๆของเมียนมาสามารถหาซื้อได้จากร้านค้าคนไทยที่มีเชื้อสายเมียนมาในปัตตานีน้อย 2 ร้าน ซึ่งตั้งอยู่ในตลาดเทศวิวัฒน์ (ตลาดหน้าไต่อาณา) ซึ่งมีสินค้าจากเมียนมาที่ต้องการเกือบทุกอย่างทั้งเครื่องใช้ เสื้อผ้า อาหาร ยา เครื่องสำอาง เช่น ทานาคา น้ำมันมะพร้าวใส่ผม อาหารเส้น เป็นต้น ในขณะที่บางส่วนภายในร้านก็มีสินค้าไทยวางจำหน่ายด้วยเช่นกันซึ่งอาจมีราคาแพงกว่าร้านค้าของคนไทย 2-3 บาท แต่แรงงานข้ามชาติบางส่วนก็ซื้อที่ร้านค้านี้ เนื่องจากสะดวกมีสินค้าที่ต้องการครบ (สัมภาษณ์, เซน) การมีสินค้าจากเมียนมาขายแม้จะทำให้แรงงานข้ามชาติรวมทั้งแรงงานมอญก่อสร้างลดความคิดถึงบ้านไปได้ แต่ก็ทำให้แรงงานข้ามชาติรวมทั้งแรงงานมอญก่อสร้างบางส่วนแทบไม่จำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับแม่ค้าชาวไทยเท่าใดนัก โดยเฉพาะแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มบ้านเช่าดีอราเฮ ที่นิยมซื้อสินค้าที่ร้านค้าเมียนมาในตลาดเทศวิวัฒน์เสมอ เพราะใกล้และได้ของครบ (สัมภาษณ์, ดา)

แต่อย่างไรก็ดีพบว่าแรงงานมอญก่อสร้างไซตรูสะมิแลก็ได้ซื้อสินค้าทุกอย่างจากร้านค้าที่ขายสินค้าจากเมียนมาทุกครั้ง แต่ได้ซื้อสินค้าจากร้านค้าใกล้ไซตรูสะมิแลด้วยเช่นกัน เมื่อสอบถามแม่ค้าชาวไทยที่มีร้านขายของขนาดใหญ่บนถนนเจริญประดิษฐ์ใกล้ไซตรูสะมิแลที่แรงงานมอญก่อสร้างไซตรูสะมิแลมาซื้อสินค้า ถึงทัศนคติที่มีต่อแรงงานมอญก่อสร้างพบว่า ในตอนแรกๆแม่ค้าจะแยกไม่ได้ว่าเป็นคนไทยหรือไม่ใช่คนไทย แต่เมื่อมีการพูดคุยทำให้ทราบว่าไม่ใช่คนไทย และแม่ค้าก็ไม่สามารถแยกชาติพันธุ์ของแรงงานข้ามชาติได้ แรงงานข้ามชาติชาติพันธุ์ใดๆก็คือแรงงานข้ามชาติทั้งสิ้น แต่แม่ค้าได้แสดงความคิดเห็นถึงแรงงานข้ามชาติว่า “อย่าดูถูกนะ ค่าซื้อของดีๆ ใช้ของดีๆ กินของดีๆ ไม่เหมือนที่เราคิดนะว่าเค้าต้องใช้ของถูกๆ กินของไม่ดี นี่มาซื้อแบรนด์ให้แม่กินนะ ค่ากินของดี ของแพง บางอย่างดีกว่าเราอีก” (สัมภาษณ์, แม่ค้า)

รูปที่ 6.1 ร้านค้าขายสินค้าจากเมียนมาในตลาดเทศวิวัฒน์

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การปฏิสังสรรค์ของแรงงานมอญก่อสร้างที่มีต่อชุมชนรอบข้าง มักปรากฏผ่านลักษณะสำคัญ คือ การซื้อ-ขายสินค้า โดยพบว่าแรงงานมอญก่อสร้างมีบทบาทความสัมพันธ์กับชุมชนรอบข้างในฐานะเป็นทั้งผู้ซื้อสินค้าและบริการ ในขณะเดียวกันก็มีสถานะเป็นผู้ขายสินค้าด้วย ในอีกด้านหนึ่งจากการปฏิสังสรรค์ผ่านการซื้อสินค้าได้ทำให้แม่ค้าชาวไทยเกิดการสร้างภาพจำอีกแบบต่อแรงงานมอญก่อสร้างในฐานะของลูกค้าที่ใช้สินค้าที่มีคุณภาพ มีราคา ใช้งานดี และบริโภคของดีซึ่งไม่เหมือนภาพจำแบบเดิมที่ใช้ของราคาถูก ไม่มีคุณภาพ

6.1.2.1.1 เพื่อนร่วมสังสรรค์

โดยปกติในการสังสรรค์ในกลุ่มแรงงานมอญจะพบว่ามีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บ้างแต่ไม่ปรากฏเปิดเผยอย่างโจ่งแจ้ง อาจเกี่ยวเนื่องกับการอาศัยในชุมชนมุสลิมหรือลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์มอญที่ไม่ปรากฏชัด ดังนั้นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สังสรรค์ระหว่างชาติพันธุ์จึงไม่ปรากฏให้เห็น พินันท์เล่าว่า ถ้าจะกินเหล้า มอญจะดื่มด้วยกันกับคนมอญ ไม่ดื่มกับคนไทย หรือพม่า เพราะอาจเมาและเกิดการทะเลาะวิวาทได้ “กินด้วยกันไม่ได้ เดียวตีกัน ก็เพราะมัน (พม่า-ผู้เขียน) ทำให้มอญไม่มีบ้าน (ประเทศ)” (สัมภาษณ์, พินันท์) แต่ในไฮด์ก่อสร้างที่รัฐสะมิแล กลับพบว่าพ่อเลี้ยงมีปฏิสังสรรค์ร่วมวงดื่มเหล้ากับช่างชาวไทยและช่างชาวพม่าที่แต่งงานกับคนมอญ หรือมีช่างมลายูพบพ่อเลี้ยงไปรวมวงน้ำกระท่อมในหมู่บ้านห่างจากไฮด์รัฐสะมิแลออกไปกว่า 20 กิโลเมตร

โดยปกติภาพลักษณ์ของพ่อเลี้ยงดูเหมือนจะเป็นคนที่มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนภายนอกมากกว่าแรงงานมอญก่อสร้างวัยหนุ่มสาว แต่ภายในไฮด์ก่อสร้างรัฐสะมิแลพ่อเลี้ยงมักอยู่คนเดียว ไม่ค่อยมีใครไปมาหาสู่ซึ่งต่างกับแรงงานมอญคนอื่นๆ ในไฮด์ก่อสร้างเดียวกัน ที่มักพบแรงงานมอญจากที่อื่น ที่รู้จักกันมาเที่ยวเล่น ดูไก่หรือชนไก่ ลักษณะความสัมพันธ์โดยทั่วไปกับแรงงานมอญก่อสร้างในไฮด์ก็มีได้สนิทสนม คั่นเคย พินันท์ซึ่งเปรียบได้กับหัวหน้าคนงานพูดถึงพ่อเลี้ยงในแง่ไม่ดีนัก เช่น ขี้เมา ขี้เกียจ นอนตื่นสาย เรื่องขี้เมาสอดคล้องกับที่เสมียนบริษัทเล่าว่า พ่อเลี้ยงไม่ค่อยได้ทำงาน เพราะชอบกินเหล้าแล้วนอนตื่นสาย พอนอนตื่นสายก็ไม่ทันเวลางานซึ่งเริ่มงานตั้งแต่เจ็ดโมงเช้า เสมียนของสำนักงานก่อสร้างก็บ่นพ่อเลี้ยงเรื่อง ไม่อาบน้ำ กลิ่นเหล้าเหม็นหึ่ง มักใช้รถมอเตอร์ไซด์พ่วงข้าง (รถโซลาร์) ของสำนักงานน้ำมันหมดบ่อย

ช่วงที่น่าจะเป็นปัญหาของพ่อเลี้ยงมากคือ ช่วงที่พ่อเลี้ยงเข้าร่วมการดื่มสังสรรค์กับช่างปูหินชาวไทยโดยช่วงที่มีช่างปูหินอ่อนชาวไทยจากชลบุรีของบริษัทหินอ่อนเข้ามาอยู่ในไฮด์ก่อสร้างเดียวกัน ช่างปูหินและลูกน้องมักจะนั่งดื่มเหล้าด้วยกันกับพ่อเลี้ยงทุกเย็น ทำให้ส่วนใหญ่พ่อเลี้ยงเข้าทำงาน 7 โมงเช้าไม่ทัน แต่ก็เหมือนไม่ได้เป็นปัญหาอะไรสำหรับพ่อเลี้ยง ช่วงที่ช่างปูหินยังคงอยู่ทำงานที่ไฮด์ก่อสร้าง พ่อเลี้ยงดูมีชีวิตชีวา คือ โดยปกติหลังเลิกงานก่อนจะมีทีมช่างปูหิน แรงงานมอญก่อสร้างคนอื่นๆ ในไฮด์จะกลับที่พัก บ้างพักผ่อน นอนคุยกับเพื่อนบ้านคนงาน แต่พ่อเลี้ยงมักออกมานั่งตรงชานประตูบ้านไม่พูดคุยกับใครและไม่ไปไหน จนค่ำจึงเข้าบ้านไป พอมีทีมช่างปูหินอ่อนมาอยู่ในไฮด์ก่อสร้างเวลาหลังเลิกงานจะเห็นพ่อเลี้ยงมีกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับช่างปูหิน บางครั้งหาปลา หรือเดินไปคุยกับทีมช่างปูหินที่บ้านพักช่างปูหินที่ห่างออกไป หรือบางครั้งออกไปซื้อของ เมื่อทีมช่างปูหินคนไทยกลับไป ไม่พบพ่อเลี้ยงนั่งกินเหล้ากับแรงงานชาวพม่าที่แต่งงานกับคนมอญเหมือนเมื่อตอนช่างปูหินอยู่ ดูเหมือนการสังสรรค์ดื่มแอลกอฮอล์ไม่มี แต่เวลาผ่านไปได้เกือบเดือนช่างมลายูมาคุยกับผู้รับเหมาว่าช่างไฟฟ้า

เห็นพ่อเลี้ยงซีโซ่เลยไปร่วมวงกินน้ำกระท่อมในหมู่บ้านที่ห่างไปจากไซตู่สะมิแลเกือบ 20 กิโลเมตร (สัมภาษณ์, เสมียน)

6.1.2.1.3 การตอบสนองต่อบทสนทนา

ในกรณีการมีปฏิสัมพันธ์ของมอญกับชุมชนใหม่ที่มาอยู่อาศัยทำงาน พบว่าแรงงานมอญก่อสร้างอาจไม่ใช่คนที่เริ่มต้นบทสนทนา แต่หากคนที่อยู่ในชุมชนเป็นฝ่ายเริ่มต้นการสนทนา ก่อน หรือทำลายกำแพงความไม่รู้จักกันก่อน แรงงานมอญก่อสร้างก็จะพูดคุยและมีปฏิสัมพันธ์ด้วย เหมือนกรณีของอาแบบ้านตรงข้ามแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มบ้านเช่าดือราแฮ ตำแหน่งที่อยู่ของแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มบ้านเช่าดือราแฮแม้จะอยู่ในชุมชนท่ามกลางเพื่อนบ้านคนไทยเชื้อสายมลายูก็ตาม กลุ่มบ้านเช่าดือราแฮก็มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนที่ตนอยู่น้อยมาก มีเพียงสามีของดา ซึ่งเป็นหัวหน้าแรงงานมอญที่มีปฏิสัมพันธ์พูดคุยกับเพื่อนบ้าน และมีปฏิสัมพันธ์โดยเฉพาะกับอาแบและก๊ะเจ้าของบ้านปูนสองชั้นตรงข้ามบ้านเช่า บางครั้งอาแบเพื่อนบ้านก็เอาขนมมาให้ ดาบอกว่า “แบ (พี่ชาย) ที่อยู่หน้าบ้านใจดีคุยกับแพนบ่อย บางครั้งเอาขนม เอากล้วยมาให้” (สัมภาษณ์, ดา) ดาและคนอื่นๆแทบไม่ได้พูดคุยกับเพื่อนบ้าน ได้แต่ส่งยิ้มให้ เมื่อถามสาเหตุทำไมไม่คุยกับเพื่อนบ้าน ดาตอบว่า “กลัวพูดภาษาไทยผิด ถ้าใช้คำผิดไม่รู้ เค้าอาจโกรธเอา แต่ถ้าเค้าถาม พูดด้วย หนูก็พูดนะ” (สัมภาษณ์, ดา) อาจกล่าวได้ว่าแรงงานมอญก่อสร้างอาจไม่ใช่กลุ่มที่กล้าที่จะเริ่มต้นบทสนทนากับชุมชนคนไทยที่อยู่ จึงอาจเป็นอีกเหตุผลที่ทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงงานมอญก่อสร้างกับชุมชนคนไทยน้อย

นอกจากนี้ทัศนคติและภูมิหลังเกี่ยวกับการไม่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องของผู้อื่นโดยเฉพาะคนไทยอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้แรงงานมอญก่อสร้างจำกัดการมีปฏิสัมพันธ์กับคนไทยและชุมชนโดยรอบ ในการสัมภาษณ์ดาและพินันท์ครั้งหนึ่ง ได้แสดงให้เห็นทัศนคติของการไม่ยุ่งเรื่องของคนอื่น แล้วเรื่องก็ไม่มาหาเรา ดังเช่นตัวอย่างเมื่อถามดาว่า กลัวไหมกับการมาอยู่ปัตตานีที่ผู้คนแตกต่างอย่างชัดเจน ใส่ผ้าคลุมผม มีหนวดมีเครา ดาตอบไม่กลัวผู้หญิงคนใส่ผ้าคลุมผม แต่กลัวผู้ชาย “ผู้ชายดูหน้าตาน่ากลัว ตอนมาปัตตานีใหม่ๆ ไม่ได้อยู่ในเมือง อยู่ในป่า ตรงนั้นมีหลังเดียวที่เราอยู่ เด็กติดยาก็เยอะ ตรงหน้าบ้านก็เป็นป่าก็มีวัยรุ่นเข้าออกตรงป่า ก็รู้ว่าวัยรุ่นเข้าป่าไปทำอะไร แพนก็ถามว่ากลัวไหม ดาว่าถ้าเราไม่ไปยุ่งกับเค้า เค้าก็ไม่ยุ่งกับเรา ก็อยู่ได้สามสี่เดือนก็ย้ายมาสร้างบ้านในเมือง (สัมภาษณ์, ดา) ในกรณีพินันท์บางครั้งเมื่อชวนคุยเกี่ยวกับช่างคนไทยอื่นๆในไซต์ก่อสร้าง พินันท์รู้เรื่องราวของช่างมาก โดยเฉพาะช่างบางคนที่มีปัญหาเช่น ไม่ทำงานแต่มาแอบนอนในไซต์ก่อสร้าง หรือช่างที่แอบขโมยน้ำมันรถยนต์และรถโซ่เลี้ยวของบริษัท เมื่อถามพินันท์ว่ารู้แล้ว ทำไมไม่บอกเจ้าของ พินันท์บอกว่า “ไม่บอกหรอก ถ้าบอกเรื่องมาถึงตัว เจ็บใจตัวเองก็รู้เอง ก็ไม่ยุ่ง จะหาเรื่องทำไม ถ้าไปมีปัญหากับเค้าเดี่ยวเค้าทำให้อยู่ไม่ได้ ใครจะช่วย” (สัมภาษณ์, พินันท์)

ปัจจัยของลักษณะที่พักอาศัยของแรงงานมอญก่อสร้างที่อยู่ใกล้หรือไกลจากชุมชนอาจไม่ใช่ปัจจัยสำคัญสำหรับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงงานมอญก่อสร้างและชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง ในกรณีของแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มบ้านเช่าซอยดือราแฮที่มีที่ตั้งของบ้านเช่าอยู่ในชุมชนมีเพื่อนบ้านล้อมรอบเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดที่สุดว่า ปัจจัยความใกล้หรือไกลของที่พักแรงงานมอญก่อสร้างไม่ใช่ปัจจัยของการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน เพราะแม้ว่าบ้านเช่าจะตั้งอยู่โดยไม่ได้มีรั้วล้อมหรือตั้งอย่างโดดเดี่ยวห่างไกล แต่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงงานมอญก่อสร้างกับชุมชนก็มีน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มแรงงาน

มอญก่อสร้างรูสะมิแลซึ่งมีลักษณะที่พักที่ไกลและตั้งโดดเดี่ยวในทุ่งนาห่างจากชุมชนรูสะมิแล เมื่อพิจารณาแรงงานมอญก่อสร้างทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า ทั้งสองกลุ่มแทบจะไม่ติดต่อหรือมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนถิ่นฐานใหม่สักเท่าใดนัก ในขณะที่หากมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันก็มักเป็นไปในรูปแบบของการติดต่อในวงที่จำกัดกับกลุ่มคนเดิมๆ และมีจุดมุ่งหมายสำคัญของปฏิสัมพันธ์คือการซื้อขายสินค้า หรือ การส่งสรค์กับบางกลุ่มบ้าง ในขณะที่หากมีการเริ่มต้นบทสนทนาโดยคนไทยแรงงานข้ามชาติมอญก็ยินดีที่จะสนทนาด้วยเพียงแต่อาจไม่สามารถเป็นผู้เริ่มต้นบทสนทนาได้ด้วยเหตุผลที่อาจพูดผิด สื่อสารผิดและทำให้เกิดความบาดหมางได้

6.1.2.2 นายจ้าง

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงงานมอญก่อสร้างและนายจ้างเป็นอีกความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทั้งสองซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวของแรงงานมอญ เป็นที่น่าสังเกตว่าความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างนั้นมีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ มีลักษณะที่เข้าข่ายการพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยนายจ้างต้องพึ่งพาแรงงานมอญในด้านการเป็นแรงงาน ที่มีวินัย ใ้วางใจได้ ในขณะที่แรงงานมอญก็พึ่งพานายจ้างในเรื่องการรับรองการเข้าทำงานตามกฎหมายไทย รวมถึงการให้งานและรายได้

จากการสัมภาษณ์นายจ้างที่จ้างแรงงานมอญก่อสร้างทั้งกลุ่มรูสะมิแล บ้านเช่าคือราแธและกลุ่มอื่นๆนั้นพบว่า นายจ้างทั้งหมดพอใจกับกลุ่มแรงงานมอญ และอาจกล่าวได้ว่ามากกว่าแรงงานก่อสร้างชาติพันธุ์อื่น แม้กระทั่งชาติพันธุ์มลายู ซึ่งหากเป็นงานก่อสร้างที่ใช้ทักษะและฝีมือ เช่น งานก่อสร้างชาติพันธุ์มลายูจะทำได้ดีกว่าชาติพันธุ์พม่า ถ้าเป็นพม่าจะเป็นงานที่ใช้แรงงานความอดทน เช่น ขุดต่อม่อ ทำถนน แต่หากเป็นงานที่เป็นงานฝีมือที่ต้องมีความประณีตประภาพช่างเช่นงานไม้ จะเป็นช่างมลายู (สัมภาษณ์, นายจ้างอี) นายจ้างจึงมีปฏิสัมพันธ์กับแรงงานมอญก่อสร้างในเรื่องของเนื้องานก่อสร้างเป็นสำคัญ

หากกล่าวเฉพาะกรณีของนายจ้างแรงงานกลุ่มรูสะมิแลและบ้านเช่าคือราแธนั้น นายจ้างทั้งสองกลุ่มมีประสบการณ์การจ้างแรงงานต่างด้าวที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือ มีได้จ้างเฉพาะแรงงานมอญ แต่มีประสบการณ์จ้างแรงงานชาติพันธุ์อื่นด้วยเช่นกัน เช่น พม่า คะฉิ่น กัมพูชา รวมถึงมลายู เป็นต้น นายจ้างของทั้งสองกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีกับแรงงานมอญโดยพบว่านายจ้างมีความพึงพอใจแรงงานก่อสร้างมอญ เพราะมอญขยัน มีวินัย ใ้วางใจได้ ทำงานเรียบร้อย นิยัยใจคอไม่เกรง จึงทำให้นายจ้างนิยมจ้างแรงงานมอญมากกว่าแรงงานชาติพันธุ์อื่นๆ

นายจ้างเอ็มซึ่งเป็นนายจ้างของพินันท์ เล่าถึงประสบการณ์กลุ่มคนงานก่อสร้างชาวมอญและพม่า ที่ให้รับเหมาช่วงค่าแรงทำโครงสร้างบ้านเหมือนกันโดยทำคนละหลัง แต่พบว่าแรงงานก่อสร้างชาติพันธุ์พม่ามีปัญหามากกว่า ทั้งในเรื่องคนงานที่มักเข้าๆออกๆ รวมถึงมีแรงงานที่ไม่มีหนังสือรับรองหรือเอกสารซึ่งผู้รับเหมาไม่รู้ และที่มีปัญหาอย่างมากคือ การใช้ยาเสพติด รวมถึงการทะเลาะวิวาทกันเอง ซึ่งนายจ้างเอ็มเคยอยู่ในเหตุการณ์ที่แรงงานชาติพันธุ์พม่าทะเลาะกันโดยต่างฝ่ายต่างใช้เครื่องมือก่อสร้างเป็นอาวุธเพื่อทำร้ายกัน เช่น ชะแลงเหล็ก ค้อน ซึ่งท้ายที่สุดต้องเรียกตำรวจเพื่อให้จับตัวแยก เพราะเกรงจะมีการฆ่ากันตายในไซต์ก่อสร้าง นายจ้างเอ็มพูดถึงแรงงานมอญก่อสร้างว่า

“ถ้าเทียบกับกลุ่มพม่า (ชาติพันธุ์พม่า) มอญดีกว่า มีมารยาทมากกว่า คล้ายคนไทยมากกว่า มอญอยู่เป็น ไม่รู้ว่ามอญทุกคนรีเปล่า แต่ที่เจอมาคือมอญมีความรับผิดชอบสูง ทำงานได้เร็ว แรงงานมอญเรื่องเมาน้อย เกเรก็น้อย ไม่มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้ง แต่พม่านี้นี้มี ส่วนมลายูไม่ค่อยมีระเบียบ การตรงต่อเวลาสู่มอญไม่ได้” (สัมภาษณ์, นายจ้างเอี่ยม)

นอกจากนี้ตัวอย่างของแรงงานมอญก่อสร้างที่บ้านเช่าคือราแหยยังสะท้อนภาพของความไว้วางใจระหว่างนายจ้างกับแรงงานก่อสร้างมอญได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ เส้นทางของการเป็นคนรับเหมาช่วงทำโครงสร้างของแพนดานั้นมาจากความไว้วางใจเดิมที่นายจ้างที่เป็นผู้รับเหมาติดต่อแพนของดาซึ่งเป็นคนงานดูแลแรงงานมอญ โดยเดิมแพนของดาเป็นช่างมอญที่ทำงานอยู่ภายใต้การดูแลของนายจ้างชื่อดี (นามสมมุติ) ซึ่งมีหุ้นส่วนอีกคนคือ นายจ้างซี (นามสมมุติ) ที่รับหน้าที่ดูแลเรื่องการออกแบบและดูแลลูกค้า แพนของดาอยู่กับนายจ้างดีโดยนายจ้างดีให้แพนของดาเป็นหัวหน้าช่างดูแลลูกน้องมอญในไซต์ก่อสร้างโดยนายจ้างดีจะมอบหมายและชี้แจงงานในตอนแรกและปล่อยให้แพนของดาทำงาน นานๆครั้งจึงเข้ามาติดตามดูความก้าวหน้าของงาน เมื่อนายจ้างซีแยกออกมาตั้งบริษัทก่อสร้างของตัวเองจึงชวนแพนของดาให้มารับเหมาช่วงโครงสร้าง และมอบอำนาจให้แพนของดาดูแลงานก่อสร้าง นานๆครั้งจึงเข้ามาติดตามบางครั้ง 15 วันบ้าง บางครั้งก็หนึ่งเดือน (สัมภาษณ์, ดา) หรือแม้กระทั่งเหตุการณ์การเสนอขายรถกระบะของนายจ้างให้กับลูกชายพินันท์ที่ยะลา ก็แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีและความเชื่อใจของนายจ้างที่มีต่อแรงงานมอญ

ในขณะที่เมื่อพิจารณาข้อมูลความสัมพันธ์กับนายจ้างจากฝั่งแรงงานมอญก็พบว่า แรงงานมอญเองก็มีทัศนคติและความสัมพันธ์ที่ดีกับนายจ้างเช่นกัน พินันท์กล่าวถึงนายจ้างว่า “เป็นคนดี ใจดี ชี้แจงใจ” ครั้งหนึ่งพินันท์กล่าวถึงอนาคตของตัวเองกับการเป็นแรงงานก่อสร้าง “ถ้าถ้าแก่อยู่ได้ เราก็อยู่ได้ มีงานจะได้ทำงานด้วยกันไปนานๆ”

อาจสรุปได้ว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและแรงงานมอญนั้นมีลักษณะที่เรียกว่าพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในลักษณะนายจ้างผู้รับเหมาชาวไทยต้องพึ่งพากำลังและทักษะแรงงานก่อสร้างจากแรงงานมอญ ในขณะเดียวกันแรงงานมอญก็ต้องพึ่งพาการได้รับใบอนุญาตและการได้มาซึ่งงานจากผู้รับเหมาชาวไทย โดยที่ในความเป็นจริงทางกฎหมายแล้วแรงงานต่างด้าวไม่สามารถรับเหมาช่วงก่อสร้างได้ เนื่องจากผิดกฎหมายหากแต่ในทางปฏิบัติทั้งแรงงานมอญและผู้รับเหมาต่างต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันเปรียบเหมือนน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า

6.1.3 การรวมกลุ่มกับชาติพันธุ์เดียวกัน

การพิจารณาการปรับตัวทางสังคมของแรงงานมอญก่อสร้างอีกประการที่ถูกนำมาพิจารณาคือ ความสามารถในการรวมกลุ่มของกลุ่มที่มาใหม่กับกลุ่มสังคมชาติพันธุ์เดียวกันในถิ่นฐานใหม่ ซึ่งในกรณีของแรงงานมอญก่อสร้างนี้ พบการรวมกลุ่มของแรงงานชาติพันธุ์มอญใน 2 พื้นที่ คือ วัด และที่พัก

6.1.3.1 วัด

แรงงานข้ามชาติมอญ มีความผูกพันกับพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก การทำบุญและประเพณีที่สำคัญเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง จึงพบเห็นแรงงานข้ามชาติมอญในวัด ในจังหวัดปัตตานี สำนักสงฆ์แหลมนก ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านแหลมนก ตำบลบานา นั้นเป็นที่รวมจิตใจของแรงงานข้ามชาติจาก

เมียนมาชาติพันธุ์ต่างๆรวมทั้งมอญ เนื่องจากแรงงานข้ามชาติต่างได้บริจาครวบรวมทุนทรัพย์ และกำลังกายในการร่วมกันก่อสร้างเจดีย์ชเวดากองจำลอง และพระพุทธรูปศิลปะพม่า รวมทั้งการสร้างอาคารอเนกประสงค์เพื่อเป็นสถานที่เรียนภาษาเมียนมาของลูกหลานแรงงานข้ามชาติ สำนักสงฆ์แหลมนก นอกจากทำหน้าที่เป็นศาสนสถานสำหรับแรงงานข้ามชาติจากประเทศเมียนมาชาติพันธุ์ต่างๆแล้ว ยังนับเป็นสถานที่พบปะเพื่อทำกิจกรรมสำหรับแรงงานข้ามชาติทั้งการพบปะ สอนหนังสือ แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างมอญก่อสร้างทั้งสองกลุ่มคือ กลุ่มรัฐยะมิแลและกลุ่มบ้านเช่าตือราเฮ พบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้ไปทำบุญไหว้พระที่สำนักสงฆ์แหลมนกแม้จะรู้ว่ามีการพระพุทธรูปศิลปะพม่า และมีเจดีย์ชเวดากองจำลองก็ตาม มีเพียงพินันท์ที่ไปทำบุญบ้างแต่ไม่บ่อย

รูปที่ 6.2 เจดีย์ชเวดากองจำลองที่สำนักสงฆ์แหลมนก ตำบลบานา จังหวัดปัตตานี

กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างทั้งสองกลุ่มนิยมไปวัดที่หาดใหญ่หรือสะเดา ส่วนหนึ่งเป็นเพราะกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างทั้งสองกลุ่ม มีญาติ คนรู้จักส่วนใหญ่ทำงานอยู่หาดใหญ่ และส่วนหนึ่งเคยทำงานที่หาดใหญ่มาก่อน ดังนั้นเมื่อถึงวันสำคัญทางศาสนาจึงนิยมไปทำบุญ ไหว้พระ และประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่วัดในหาดใหญ่หรือสะเดา

รูปที่ 6.3 วัดคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาที่มีเจดีย์จำลองและเสาหงส์มอญ

6.1.3.2 ที่พัก

ที่พักของแรงงานมอญก่อสร้างเป็นอีกสถานที่ที่มักเห็นการรวมตัวของแรงงานชาติพันธุ์มอญ โดยพบว่าการไปมาหาสู่ระหว่างแรงงานมอญก่อสร้างและคนที่รู้จักแรงงานมอญก่อสร้าง ซึ่งมีทั้งญาติ เพื่อน หรือคนรู้จักแวะเวียนมาเที่ยวหาเป็นระยะ ซึ่งกิจกรรมที่มักพบเห็นเมื่อมีการเยี่ยมเยือนแรงงานมอญก่อสร้างคือ การเยี่ยมเยือนและการเลี้ยงไก่ชน

6.1.3.2.1 การเยี่ยมเยือน

การพักผ่อนอีกรูปแบบของแรงงานมอญก่อสร้างคือ การเยี่ยมเพื่อน คนรู้จักหรือญาติพี่น้อง ไช่ธุระสะมีแลมีความพิเศษ ที่นอกจากแยกออกมาโดดเดี่ยว ไม่มีแรงงานชาติพันธุ์อื่นอาศัยด้วย (แม้ว่าก่อนหน้านี้จะมีแรงงานชาติพันธุ์พม่าบ้างแต่ก็เป็นแค่ช่วงระยะเวลาหนึ่งไม่นานนัก) อาจกล่าวได้ว่าเมื่อถึงเวลาเย็นหรือวันหยุดคงมีแค่กลุ่มแรงงานชาติพันธุ์มอญ นอกจากนี้พื้นที่ทำเลของที่พักของแรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มธุระสะมีแลมีน้ำล้อมรอบ มีสัตว์น้ำ ทั้งปู กุ้ง ปลา แรงงานมอญในไช่ธุระสะมีแล จึงมีอุปกรณ์หาปลาเพื่อนำมาประกอบอาหาร บางครั้งก็มีญาติพี่น้อง เพื่อน แวะมาเยี่ยม และทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ตกปลา ทอดแห อยู่บ่อยครั้ง ดังเช่น พี่ชายและกลุ่มญาติของลูกสะไภ้คนโตของพินันท์ที่เป็นแรงงานก่อสร้างอาคารอยู่ที่ศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี ก็มาเที่ยว เยี่ยมเยือนพินันท์ แม้ว่าลูกชายคนโตและลูกสะไภ้จะไม่ได้มาด้วยกันเพราะทำงานอยู่ละแวกที่ตาม แต่กลุ่มญาติก็มาเยี่ยมบ่อยครั้งโดยขับรถกระบะป้ายเขียนรายนั่งมาด้านท้ายกระบะ มาทดลองเหวี่ยงแหกับลูกชายพินันท์อย่างสนุกสนาน ได้ทั้งปลากระบอก ปลาเกด ปลาหมอเทศ แต่ช่วงที่ดูเหมือนจะมีแรงงานมอญแวะเวียนมาไช่ธุระสะมีแลบ่อยคือช่วงที่ลูกสะไภ้พินันท์ไม่สบาย แพ้ท้องลูกคนที่สอง ต้องนอนให้น้ำเกลือที่โรงพยาบาลหลายครั้ง ครึ่งละหลายวัน กลุ่มแรงงานมอญที่แวะมาเยี่ยมมีทั้งญาติของลูกสะไภ้คนโตที่ขับรถกระบะป้ายเขียนราย หรือคนรู้จักพินันท์ที่อยู่ไช่หน้าวัดธุระสะมีแลที่พินันท์บอกว่าเป็นคนบ้านเดียวกัน หรือกลุ่มแรงงานในรถโซเลย์ซึ่งเป็นคนที่พินันท์รู้จัก การไปมาหาสู่เยี่ยมเยือนระหว่างกันของแรงงานมอญก่อสร้างเป็นเรื่องปกติ นับว่าแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของเครือข่ายทางสังคมของแรงงานมอญก่อสร้าง

เมื่อซักถามเรื่องการนับญาติกับแรงงานมอญก่อสร้างพบว่า การนับญาติของมอญมีความพิเศษ มีได้นับเฉพาะสืบสายเลือด หากแต่นับข้างเขย สะไภ้ด้วย (สัมภาษณ์, ดา) ด้วยเหตุนี้จึงอาจทำให้เครือข่ายทางสังคมของแรงงานมอญก่อสร้างมีขยายออก ประกอบกับการที่แรงงานมอญก่อสร้างมักเข้าทำงานด้วยการใช้เครือข่ายทางสังคมในการบอกต่อและชักชวนกันต่อๆมา ดังนั้นการมาทำงานในปัตตานีของกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างจึงไม่ได้้อย่างโดดเดี่ยว

เมื่อมีเพื่อน ญาติพี่น้องหรือคนรู้จักมาเยี่ยมในวันหยุด จะเห็นการสังสรรค์ ผู้ชายจะแยกกลุ่มผู้หญิงก็จะแยกตัวนั่งคุยเฉพาะผู้หญิง ในขณะที่ผู้ชายก็จับกลุ่มกินเหล้าเจิบๆในห้องพักหรือหน้าห้องพัก ลักษณะการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในที่พักเจิบๆ หากไม่สังเกตจะไม่ทราบนับเป็นเรื่องปกติ พินันท์บอกว่า “กินเหล้าเป็นเรื่องปกติ กินพอให้คุยกันสนุก ไม่ได้เมา ไม่ได้ไวยวายเสียงดัง บางทีเวลาอยู่คนเดียวก็กินแต่ไม่ได้กินเยอะ” (สัมภาษณ์, พินันท์) ข้อสังเกตประการหนึ่งเกี่ยวกับวิถีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของแรงงานมอญก่อสร้างที่พบมีลักษณะแตกต่างจากสังคมไทยหรือแรงงานชาติพันธุ์พม่า ซึ่งเรื่องนี้ได้รับการบอกเล่าจากแฟนของดาแรงงานมอญที่บ้านเช่าดีอราเฮว่า “มอญก็กินเหล้าแต่กินใน

บ้าน กินเจียบๆกับเพื่อนๆ ไม่เสียงดังเลยไม่มีปัญหากับคนมลายูหน้าบ้าน พอเริ่มจะเมาแล้วส่งเสียงดังก็จะหยุดแล้วห้ามกัน” (สัมภาษณ์, แฟนดา) เมื่อถามถึงเรื่องข้อสังเกตการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของแรงงานมอญกับผู้รับเหมาเจ้าของบริษัทก่อสร้างกลุ่มบ้านเช่าดีอราแฮก็ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า บ้านเช่าที่ดีอราแฮเมื่อก่อนบริษัทเช่าแล้วให้แรงงานต่างด้าวที่เป็นชาติพันธุ์พม่าอยู่ แต่มีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนบ้าน จนเจ้าของบ้านจะไม่ให้เช่า จนต้องเปลี่ยนทีมให้ช่างมอญมาอยู่ “ปัญหา (แรงงานมอญก่อสร้าง) กินเหล้าอะอะเสียงดัง ทะเลาะกันจนเพื่อนบ้านมลายูรำคาญไม่มี เช่าอยู่จนเกือบสามปีแล้ว เพื่อนบ้านมลายูหน้าบ้านไม่เคยบ่นหรือมีปัญหาทะเลาะกับช่างมอญ เหมือนตอนมีกับช่างพม่า” (สัมภาษณ์, นายจ้างซี)

ในขณะที่แรงงานมอญก่อสร้างเมื่อไปเยี่ยมญาติพี่น้อง เพื่อน หรือคนรู้จัก ถ้าเป็นผู้ชายมักนั่งพูดคุยและดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในขณะที่ผู้หญิงก็จับกลุ่มพูดคุยกัน ทำอาหารร่วมกันโดยเฉพาะกับข้าวแบบมอญ หรือแกงยากๆ เช่นเลว่า แกงแบบมอญหรือแกงที่ยากๆ เช่น แกงไก่ แกงเป็ด แบบที่ทำไปวัดนั้น ก็มาหัดทำที่นี่ให้ญาติๆสอนให้เวลาเขามาหา “ตอนอยู่ที่บ้าน (เมียนมา) ไม่ได้ทำกับข้าวเอง ยายทำให้กินเพราะเป็นเด็ก แม่ก็ไม่อยู่ มาทำงานที่ไทย พอมายไทย แม่กลับไปพม่า ไม่ได้อยู่กับแม่ เลยทำกับข้าวไม่เป็น ตอนแต่งงานทะเลาะกับแฟนทุกวัน ทำกับข้าวไม่เป็น แต่ตอนนี้เป็นแล้ว หัดทำที่นี่” (สัมภาษณ์, ดา) การเยี่ยมเยียนใช้เวลาอยู่ด้วยกัน ทำกับข้าวกินร่วมกัน นอกจากทำให้ผ่อนคลายความคิดถึงบ้าน ได้แล้วอีกนัยหนึ่งยังเป็นการถ่ายทอดความรู้ ธรรมเนียมปฏิบัติของมอญจากแรงงานมอญผู้ใหญ่ให้แรงงานมอญรุ่นหนุ่มสาวได้อีกทางหนึ่ง

วิธีการพบปะเยี่ยมเยียนกันนี้ มิใช่มีเฉพาะแรงงานมอญก่อสร้างที่รู้สะมิและเท่านั้น แต่พบว่าแรงงานมอญก่อสร้างบ้านเช่าดีอราแฮก็นิยมไปเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง เช่นกัน ซึ่งเป็นทั้งฝ่ายที่ไปเยี่ยมเยียนและถูกเยี่ยมเยียน หากแต่อาจเป็นเพราะปัจจัยในด้านสถานที่ซึ่งเป็นบ้านเช่าในชุมชนเลยทำให้แรงงานมอญก่อสร้างบ้านเช่าดีอราแฮมีแขกมาเยี่ยมไม่บ่อยเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานมอญก่อสร้างที่รู้สะมิแล แต่พบว่าแรงงานมอญก่อสร้างที่บ้านเช่าดีอราแฮจะเป็นฝ่ายไปเยี่ยมญาติพี่น้องบ่อยกว่ากลุ่มที่รู้สะมิแล โดยส่วนใหญ่เมื่อมีเวลาว่าง รวมทั้งเมื่อมีเหตุจำเป็น มักไปเยี่ยมญาติที่หาดใหญ่ และไปเป็นเวลานาน 2-3 วันเป็นต้น ดังเช่นกรณีตัวอย่างของดาซึ่งมักจะอยู่ปัตตานีแต่ก็ไปเยี่ยมเฝ้าหลานลูกของพี่สาวซึ่งป่วยนอกพักในโรงพยาบาลหาดใหญ่กว่าอาทิตย์ หรือแม้แต่คิง หากมีเวลาพัก 1-2 วันก็จะไปหาดใหญ่เพื่อไปเยี่ยมญาติและเพื่อนๆ บางครั้งก็ไปเที่ยวไหว้พระกับญาติถึงจังหวัดนครศรีธรรมราช (สัมภาษณ์, คิง)

6.1.3.2.2 การเลี้ยงไก่ชน

กิจกรรมการเลี้ยงไก่ชน เป็นกิจกรรมที่พบได้ในกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างผู้ชายของทั้งรู้สะมิแลและบ้านเช่าดีอราแฮ และยังเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดแรงงานชาติพันธุ์มอญกลุ่มอื่นๆมาทำกิจกรรมร่วมกันอีกด้วย กิจกรรมเลี้ยงไก่ชน และฝึกซ้อมชนไก่ทำให้แรงงานมอญต้องเดินทางไปหาเจ้าของไก่ชนตัวอื่นๆ เพื่อฝึกซ้อม บางครั้งก็เดินทางไปที่พักแรงงานมอญที่อื่น เช่น ที่พักหน้าวัด ปากน้ำหน้าศาล บางครั้งก็มีกลุ่มแรงงานมอญจากที่อื่น เช่น ซอยภูเขาทอง หน้าวัด มาดูไก่ มาลองซ้อม (สัมภาษณ์, พินันท์) ทำให้เกิดการรวมกลุ่มและไปมาหาสู่กันระหว่างแรงงานผู้ชายชาติพันธุ์มอญ ในกรณีของพินันท์นั้น เนื่องจากพินันท์มีไก่ที่ชนแล้วชนะติดต่อกันมากกว่า 3 ครั้งจึงทำให้มีแรงงานมอญจาก

ที่อื่นมักมาหาและพูดคุยกับพินันท์หรือติดต่อหาบาทมขอซื้อไก่ของพินันท์ที่รูสะมิแลบ่อยครั้ง ซึ่งนอกจากเป็นแรงงานมอญด้วยกันแล้ว ยังมีวัยรุ่นมลายูในชุมชนดอนรักซึ่งอยู่ไม่ไกลจากรูสะมิแลได้ซื้อไก่ชนจากพินันท์ไปในราคา 1,700 บาท

เมื่อถึงวันหยุด แรงงานมอญก่อสร้างจะนัดกันมาชนไก่ เวทีชนไก่จะเปลี่ยนไปตามแต่ความสะดวก แต่ส่วนใหญ่มักจะเป็นที่ปากน้ำ เพราะมีบริเวณและรู้จักกันในหมู่แรงงานมอญมานาน นอกจากสนามไก่ชนที่จัดตั้งตามวันหยุดของแรงงานแล้ว ยังมีสนามไก่ชนของคนไทยที่เป็นสนามมาตรฐานมีที่นั่งดูและเก็บเงินค่าเข้าตามราคาที่นั่งในที่นั่งต่างๆ ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ แรงงานมอญจะจัดชนไก่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ไม่มีแรงงานชาติพันธุ์อื่น ซึ่งสอดคล้องกับที่นายจ้างเล่าว่า “พอรับจ้าง วันรุ่งขึ้นไปแล้ว ไปชนไก่ เหมารถกันไปถึงโคกโพธิ์ เพราะมอญกลุ่มใหญ่อยู่ที่นั่นสี่สิบกว่าคน แล้วชน (ไก่) กันเอง ไม่มีมอญชนกับพม่า ชน(ไก่)กันไม่ได้ (เจ้าของไก่)ตีกันตาย” (สัมภาษณ์, นายจ้างอี) นอกจากการชนไก่จะชนกันในกลุ่มแรงงานชาติพันธุ์มอญด้วยกันแล้ว ยังพบว่ากิจกรรมชนไก่รวมทั้งเลี้ยงไก่ ไม่ปรากฏแรงงานมอญผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมเลย เมื่อสอบถามแรงงานมอญทั้งสองกลุ่มพบว่า ผู้หญิงที่เข้าไปสนามชนไก่ไม่ได้ ไม่เหมาะสม พินันท์กล่าวว่า “ผู้หญิงเค้าไม่ไปกัน มันไม่ดี ไม่สวยงาม ไม่ใช่ที่ที่ผู้หญิงจะเข้าไป แต่สนามชนไก่ของคนไทยก็มีผู้หญิงเข้านะ ผู้หญิงคนไทยนี่ละตามแฟน(คนไทย)เข้าไป” เมื่อถามพินันท์ว่าแล้วถ้าลูกสาวของพินันท์ซึ่งอายุเพียง 8 ขวบ ขอตามไปด้วยพินันท์จะให้ไปไหม พินันท์ตอบว่า เขาไม่ไปหรอก เขาจะไปทำไม ผู้วิจัยขอพินันท์เพื่อตามไปสนามชนไก่ของแรงงานมอญหลายครั้งแต่ไม่เคยได้ไป พินันท์มักจะบ่ายเบี่ยงบอกว่าจะไปวันไหนจะบอก เมื่อลองเปลี่ยนให้ผู้ช่วยนักวิจัยซึ่งเป็นผู้ชายคุยเรื่องไก่ชนและการชนไก่จนขอติดตามไปด้วย พินันท์กลับยินยอม อาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมการชนไก่ของแรงงานมอญนอกจากมีขอบเขตจารีตเรื่องชาติพันธุ์เข้ามาเกี่ยวข้องแล้ว ขอบเขตจารีตเรื่องเพศและความเหมาะสมของตำแหน่งแห่งที่ของผู้หญิงก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของแรงงานมอญ

ในขณะที่เมื่อซักถามแรงงานมอญผู้หญิง เช่น ดา เซน หรือแฟนของแรงงานมอญที่เลี้ยงไก่ชนพบว่า ผู้หญิงคิดว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาสำหรับการเลี้ยงไก่ชน และการไปชนไก่ของผู้ชายมอญ รวมถึงการแพ้พินันท์และต้องเสียเงิน ก็เป็นเรื่องธรรมดาเป็นธรรมชาติของผู้ชายมอญ และมองว่าสนามไก่ชนก็ไม่ใช่สถานที่ที่ผู้หญิงจะไปเช่นเดียวกัน “เขา (สามีของดา) ชอบไก่ชน แต่ดาบอกเขาว่า อย่าเลี้ยงเลยลำบากเพราะเราย้ายบ่อย เขาก็ไม่เลี้ยง แต่ถ้าเขามาขอตั้งค์ไปชนไก่ ก็ให้ สองพันบ้าง สามพันบ้าง” (สัมภาษณ์, ดา)

รูปที่ 6.4 ไก่ชนของแรงงานมอญก่อสร้าง

แรงงานมอญก่อสร้างไม่ได้มองว่าการเลี้ยงไก่ชน หรือการชนไก่เป็นความสิ้นเปลือง แต่มันคือวิถีชีวิต พินันท์เล่าว่าเด็กผู้ชายมอญเกือบทุกคนชอบไก่ชนและชนไก่ เป็นเรื่องปกติของผู้ชายมอญที่จะชนไก่และเลี้ยงไก่ชน “เด็ก ๆ ก็อยู่กับไก่ชนแล้ว ลูกๆ ตอนเด็ก ๆ เลี้ยงไก่ชนทุกคน ตอนนี้อายุก็ยังเลี้ยง” (สัมภาษณ์, พินันท์) ความผูกพันกับไก่ชนทำให้แรงงานมอญผู้ชายอุ้มไก่ชน อาบน้ำ ป้อนยา บางครั้งก็กอดและหอมไก่ เหมือนเด็กๆ ลูกแรงงานมอญที่อุ้มไก่เล่น ไม่กลัวหรือรู้สึกสกปรก

ความนิยมเลี้ยงไก่ชนของกลุ่มแรงงานชาติพันธุ์มอญพบว่า แรงงานมอญผู้ชายในกลุ่มรัฐสมิแล แล้วพบว่าผู้ชายมอญ 4 ใน 5 คนเลี้ยงไก่ชน ในขณะที่คนที่ไม่เลี้ยงคือ พ่อเลี้ยง และแรงงานชาติพันธุ์พม่าที่แต่งงานกับหญิงมอญ ส่วนกลุ่มแรงงานผู้ชายมอญที่บ้านเข้าตือราแอเลี้ยงไก่ชนเพียง 2 คนจาก 5 คน ใน 3 คนที่ไม่เลี้ยงมีเพียงคนเดียวที่ไม่ชอบไก่ชน คนอื่นๆ ชอบแต่ไม่ได้เลี้ยงเนื่องจาก ไม่สะดวกเมื่อต้องย้ายที่พักอาศัย

กิจกรรมการเลี้ยงดูไก่ชนเป็นกิจกรรมยามว่างของแรงงานมอญผู้ชายที่นอกจากใช้เวลาและใจรักแล้ว ยังมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่ายา ค่าอาหาร หรือเวที ซึ่งมีลักษณะเป็นแผ่นยางต่อกันเป็นวงกลมมีความสูงราว 40 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางราว 2 เมตร ซึ่งไม่ใช่คนเลี้ยงไก่ชนทุกคนจะมีเพราะมีราคาแพงประมาณพันกว่าบาท (สัมภาษณ์, พินันท์) ในขณะเดียวกันการให้ความสำคัญกับไก่และความแข็งแรงของไก่ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงงานมอญนอกกลุ่ม เนื่องจากการผสมพันธุ์ไก่ข้ามสายยังทำให้ไก่แข็งแรง แต่หากผสมพันธุ์ไก่ในกลุ่มที่ใกล้เคียงกันจะไม่แข็งแรง (สัมภาษณ์, พินันท์) ดังนั้นจึงพบการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มแรงงานมอญที่เกี่ยวข้องกับไก่ชน เช่น การขอซื้อไก่ชน รวมถึงพันธุ์ไก่ หรือการเอาไก่จากพม่ามาให้ หรือแรงงานมอญบางคนก็มีสายพันธุ์ไก่ของเวียดนาม เป็นต้น (สัมภาษณ์, พินันท์)

อาจกล่าวได้ว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะการปรับตัวทางสังคมแล้วกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานี แรงงานมอญก่อสร้างมีการปรับตัวทางสังคมแม้ว่าจะมีอยู่อย่างจำกัดโดยเฉพาะปฏิสัมพันธ์กับชุมชนที่อยู่ใหม่รวมถึงนายจ้างชาวไทย ในขณะที่การติดต่อสื่อสารผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัยคือ การโทรศัพท์ผ่านเฟซบุ๊กทำให้ความสัมพันธ์และความผูกพันกับสังคมชุมชนเดิมที่บ้านในเมียนมาไม่มีปัญหา แต่การผูกพันและอยู่เฉพาะกลุ่มของตนเองก็ทำให้กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างมีลักษณะเป็นกลุ่มปิดและใช้เวลาในการสร้างความคุ้นชินกับสภาพแวดล้อมและการทำความรู้จักกับกลุ่มต่างๆ นอกกลุ่มตัวเองนาน แม้ว่ากลุ่มแรงงานข้ามชาติในปัตตานีจะมีกลุ่มชาติพันธุ์มอญก็ตาม นอกจากนี้ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมอย่างจำกัดยังสะท้อนผ่านการตัดสินใจเลือกวัดเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือทำบุญไหว้พระ ที่เลือกจากความคุ้นชินแม้ว่าปัตตานีจะมีวัดที่มีการรวมตัวของชุมชนแรงงานมอญข้ามชาติก็ตาม โดยกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างทั้งสองกลุ่มเลือกไปวัดที่อำเภอหาดใหญ่หรืออำเภอสะเดาซึ่งใช้เวลาการเดินทางกว่าชั่วโมงครึ่งมากกว่าวัดในปัตตานี ทั้งนี้อาจมีปัจจัยเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการอยู่รวมกลุ่มกันอย่างเข้มข้น แทบไม่มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนอื่นๆ หรือสังคมชุมชนแรงงานต่างชาตินอกกลุ่มอื่นๆ แม้จะมีชาติพันธุ์เดียวกันเลยก็เป็นได้

6.2 การปรับตัวทางวัฒนธรรม

รูปแบบวัฒนธรรมที่สำคัญแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมผ่านรูปแบบ 3 ลักษณะคือ ภาษา การแต่งกาย และ อาหาร ซึ่งในกรณีของแรงงานมอญก่อสร้างนั้นการปรับตัวทางวัฒนธรรมทั้ง 3 รูปแบบมีรายละเอียดที่เหมือนและแตกต่างกันไป

6.2.1 ภาษา

แม้ภาษาไทยจะมีคำที่ยืมที่มาจากภาษามอญอย่างน้อย 697 คำ (วัฒนา บุรณกสิกร, 2541) ก็ตาม แต่พบว่าแรงงานมอญก่อสร้างต้องใช้ความสามารถในการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อการปรับตัวเป็นอย่างมาก การปรับตัวทางภาษาได้ดีคือ สามารถพูดไทยได้มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวทางสังคมในแง่การมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนคนไทย กล่าวคือ เมื่อแรงงานมอญก่อสร้างมีความสามารถในการปรับตัวด้านภาษาคือ สามารถพูดภาษาไทยได้ ก็มีความกล้ามากขึ้นในการมีปฏิสัมพันธ์กับคนไทย เช่นในกรณีของแฟนดา แรงงานมอญก่อสร้างกลุ่มคือราแฮ ที่สามารถพูดไทยได้เพราะอยู่ไทยมาเป็นเวลานาน มีความกล้าพูดไทยกับเพื่อนบ้านมลายูด้วยภาษาไทย ในขณะที่ดา เปรียบเทียบตัวเองกับสามีว่า ที่ตนเองไม่ค่อยพูดกับเพื่อนบ้านเพราะ “ไม่กล้าพูดด้วยบางครั้งกลัวพูดภาษาไทยผิด แล้วเค้าจะโกรธ” แต่หากพิจารณาการปฏิสัมพันธ์ของแรงงานมอญก่อสร้างกับสังคมชุมชนไทยจะพบว่า มีปฏิสัมพันธ์น้อย จึงทำให้โอกาสในการใช้ภาษาไทยหรือเรียนรู้ภาษาไทยจึงน้อยตามกันไป ดังข้อมูลบางส่วนของดาที่พบว่า ถ้าดาไม่ได้เปลี่ยนอาชีพจากแรงงานก่อสร้างเป็นคนขายของ ดาก็ไม่สามารถพูดไทยได้ เพราะงานก่อสร้างไม่เจอคนไทย (สัมภาษณ์, ดา) เช่นเดียวกับเซนที่บอกเล่าข้อมูลที่คล้ายกันที่ว่า “ถ้ามาเมืองไทยแล้วมาทำก่อสร้างเลยก็จะพูดไทยไม่ได้ เพราะเพื่อนที่เข้าไทยพร้อมกัน มาด้วยกันวันเดียวกัน ตอนนั้นก็ยังไม่พูดไทยไม่ได้ เพื่อนมาทำก่อสร้างเลย” (สัมภาษณ์, เซน) ในขณะที่เซนเริ่มต้นทำงานในไทยด้วยการทำงานเป็นแม่บ้านทำความสะอาดของโรงแรม ต้องอยู่กับนายจ้าง เพื่อนร่วมงานที่มีทั้งคนไทยและคนมอญ บางครั้งก็ต้องพูดคุยกับลูกค้า การปฏิสัมพันธ์กับคนไทยทำให้ได้เรียนรู้ภาษาไทย

นอกจากนี้การปรับตัวด้านภาษาได้เร็วหรือช้านอกจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนไทยแล้ว ยังขึ้นอยู่กับการใช้สื่อช่วยการเรียนรู้ภาษาไทยด้วย เช่น โทรทัศน์ หรือวิทยุ โดยพบว่ากรณีที่แรงงานมอญก่อสร้างรุ่นเก่าสามารถพูดภาษาไทยได้เร็วกว่ามอญรุ่นใหม่ นั้น ส่วนหนึ่งมาจากการใช้สื่อต่างๆของแรงงานมอญรุ่นเก่าที่จำกัดการรับรู้ด้วยภาษาไทย กล่าวคือ โทรทัศน์และวิทยุใช้ภาษาไทยในการดำเนินรายการเท่านั้น ดังนั้นในขณะที่ทำงานไปพร้อมกับฟังวิทยุภาษาไทยบ่อยๆ ย่อมเกิดการเรียนรู้ภาษาไทยไปในตัว หรือการติดตามรายการโทรทัศน์ที่ตนเองสนใจซึ่งเป็นภาษาไทย ดังเช่น ลูกชายพินันท์ซึ่งอยู่ในไทยมากกว่า 20 ปีแล้ว ที่ชอบดูการถ่ายทอดการแข่งขันชกมวยทางโทรทัศน์ก็จะเปิดดูเป็นประจำ และเกิดการซึมซับภาษาไทย ในขณะที่แรงงานมอญรุ่นใหม่ไม่ดูโทรทัศน์หรือฟังวิทยุ แต่อยู่กับโทรศัพท์มือถือที่เลือกฟังและดูตามความสนใจในภาษามอญหรือพม่า เช่น ยอดชาย ซึ่งเป็นแรงงานวัยรุ่นมอญรูสะมิแลที่ในขณะที่ทำงานจะเปิดเพลงมอญสมัยนิยมจาก youtube ผ่านโทรศัพท์ไปด้วย ซึ่งเมื่อสอบถามพบว่า โอกาสการได้ใช้ภาษาไทยหรือฟังภาษาไทยไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นน้อย เพราะยังคงเลือกฟังและติดตามกระแสความเป็นไปในชุมชนสังคมมอญด้วยภาษามอญ

กรณีของคิงและประยูทธ์ ซึ่งเป็นแรงงานวัยรุ่นมอญอายุ 18 ปีอาศัยอยู่ในไทยมา 4 ปีแต่มีการใช้ภาษาไทยน้อย จึงทำให้พูดภาษาไทยได้น้อย พบว่า คิง แรงงานวัยรุ่นมอญบ้านเช่าคือราแฮมักติดตามละครและวงการเพลงแต่เป็นภาษาพม่าและมอญ เพราะเป็นความชอบและทำการอัดคลิปและตัดต่อการแสดงของตัวเองตามละครและมิวสิกวิดีโอที่ได้รับความนิยม โอกาสการพัฒนาภาษาไทยจึงน้อย คิงพูดภาษาไทยได้น้อย

เช่นเดียวกับประยุทธ์ แรงงานวัยรุ่นมอญกลุ่มสุระมิแลที่แม่อยู่เมืองไทยมา 4 ปีเช่นเดียวกับคิง ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับคนไทย ไม่ค่อยชอบไปไหน ชอบนอน เวลาว่างมักดูคลิป์วิดีโอ หรือฟังเพลงมอญและพม่าผ่านโทรศัพท์มือถือ ก็พูดภาษาไทยได้น้อยเช่นเดียวกัน แต่ในขณะเดียวกันเมื่อเปรียบเทียบกับลูกสะใภ้ซึ่งอาศัยอยู่ในไทยในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน ลูกสะใภ้พินันท์ที่เป็นแม่บ้านดูแลลูก ทำงานบ้านอยู่บ้านพักคนงานแทบไม่ได้ปฏิสัมพันธ์กับคนไทย แต่พูดไทยได้มากกว่า แต่ลูกสะใภ้พินันท์ชอบดูโทรทัศน์ไทยเพราะชอบละคร และรายการเกมโชว์ของไทย จึงทำให้พูดไทยได้มากกว่าแม่ไม่ได้ปฏิสัมพันธ์กับคนไทยเลยก็ตาม

อาจกล่าวได้ว่าการปรับตัวทางภาษาของแรงงานมอญก่อสร้าง ปรับตัวได้เฉพาะราย โดยแรงงานมอญก่อสร้างที่มีการปรับตัวได้ดีคือ แรงงานมอญก่อสร้างที่มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับคนไทยมาก่อน เนื่องจากอาชีพก่อสร้างแทบจะไม่ได้ปฏิสัมพันธ์กับคนไทยจึงทำให้ใช้ภาษาไทยน้อย การปรับตัวทางภาษาจึงน้อย ในขณะเดียวกันการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการติดตามความบันเทิงจากชุมชนมอญหรือพม่าในกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างรุ่นใหม่วัยหนุ่มสาว ทำให้โอกาสการฝึกฝนหรือใช้ภาษาไทยยิ่งน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานมอญก่อสร้างรุ่นก่อนหรือวัยผู้ใหญ่

6.2.2 การแต่งกาย

วัฒนธรรมการแต่งกายของมอญมีความเป็นเอกลักษณ์ โดยมักนุ่งผ้าถุงแดงซึ่งมีลายเป็นตาราง และสวมเสื้อสีขาวทั้งผู้ชายและผู้หญิงโดยเฉพาะเมื่อไปวัด นอกจากนี้อาจพบเห็นรูปหงส์ซึ่งเป็นสัตว์สัญลักษณ์ประจำชนชาติมอญถูกนำมาประดับตกแต่งเป็นส่วนหนึ่งของกระเป๋า หรือเสื้อผ้า ส่วนใบหน้านิยมประแป้งทานาคาทั้งเด็กและผู้ใหญ่ทั้งชายและหญิง

รูปที่ 6.5 การแต่งกายของแรงงานชาติพันธุ์มอญเมื่อไปวัด

เมื่อแรงงานข้ามชาติชาวมอญมาอยู่ในประเทศไทยสามารถพบเห็นการแต่งกายด้วยผ้าถุงสีแดงมีลวดลายเป็นสีเหลี่ยมตารางและสวมเสื้อสีขาวเมื่อกลุ่มแรงงานข้ามชาติชาวมอญต้องไปร่วมพิธีทางศาสนาเช่น วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา หรือเข้าร่วมงานพิธีที่แสดงอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์มอญ เช่น งานวันชาติมอญ แม้ส่วนใหญ่ของแรงงานข้ามชาติมอญจะสวมผ้าถุงแดงลายตารางและสวมเสื้อสีขาว แต่ก็สามารถพบเห็นแรงงานข้ามชาติมอญบางส่วนแต่งตัวตามสมัยนิยมโดยเฉพาะผู้ชายที่นิยมสวมกางเกงยีนส์และเสื้อยืด หากแต่ในชุดสมัยนิยมที่สวมใส่นั้นมีสัญลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์มอญคือ หงส์ ประกอบอยู่ ซึ่งอาจประดับตกแต่งที่เสื้อ กระเป๋า หรือหมวก เพื่อแสดงอัตลักษณ์ความเป็นคนมอญ

รูปที่ 6.6 ธงชาติมอญมีหงส์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำชนชาติมอญ

ส่วนการแต่งกายของแรงงานมอญก่อสร้างในขณะทำงานนั้น จะมุ่งเน้นการแต่งกายที่สะดวกกับการทำงาน จากการสังเกตไม่พบเห็นผู้หญิงแรงงานมอญก่อสร้างนุ่งผ้าถุงทำงาน แต่จะสวมกางเกงและมักสวมใส่หมวกเพื่อกันความร้อนและปกปิดศีรษะทั้งแรงงานชายและแรงงานหญิง ในแรงงานหญิงจะนิยมประแป้งทานาคา ดังกรณีของเซนที่เล่าให้ฟังถึงรูปแบบการแต่งตัวขณะทำงานว่า “จะใส่เสื้อแขนยาว ใส่กางเกง มีหมวกปิดหน้า แล้วจะทาทานาคาหนาๆเลย ไว้กันแดด มอญบางคนเค้าทาแบบที่เป็นสีน้ำตาลเลย อันนั้นกันแดดได้ดีกว่าเป็นยางไม้ แต่หนูไม่ทาแบบสีน้ำตาลมันล้างออกยาก” ในความเชื่อของแรงงานมอญนั้นเชื่อว่าทานาคาช่วยกันแดด ทาแล้วหน้าจะไม่ดำ ดังนั้นสำหรับแรงงานมอญก่อสร้างผู้หญิงจึงใช้ทานาคาทุกครั้งเพื่อป้องกันหน้าดำและฝ้าแดด (สัมภาษณ์, เซน) ในขณะที่สำหรับแรงงานมอญก่อสร้างผู้ชายบางคนก็ใช้ทานาคา บางคนก็ไม่ใช้ อย่างไรก็ตามจะพบว่าในการทำแบงทานาคานั้น กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างมักจะใช้แบงทานาคาอย่างมากในการทำงานกลางแจ้งในไซต์ก่อสร้าง แต่เมื่อมีโอกาสที่ต้องพบปะกับคนไทยเช่น ในตลาด ระหว่างการเดินทาง กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างจะไม่ทาแบงทานาคาเพื่อการหลีกเลี่ยงการเป็นที่สนใจของบุคคลอื่นโดยเฉพาะในหมู่คนไทย

รูปที่ 6.7 การแต่งกายขณะทำงานของแรงงานมอญก่อสร้างขณะทำงาน

นอกจากแบ่งทานาคาที่ไม่นิยมทาเมื่อต้องออกไปในที่สาธารณะแล้ว แรงงานมอญก่อสร้างทั้งชายและหญิงจะไม่นิยมนุ่งผ้าถุงออกไปในที่สาธารณะที่มีคนต่างเชื้อชาติโดยเฉพาะมีคนไทย แต่แรงงานมอญก่อสร้างจะนิยมนุ่งใส่ผ้าถุงสีแดงในโอกาสสำคัญที่เป็นประเพณีและแสดงอัตลักษณ์ความเป็นมอญ เช่น ไปวัดเพื่อทำบุญ หรืองานวันชาติมอญ แต่อย่างไรก็ดีพบว่าเมื่ออยู่ที่บ้านพักนอกเวลางานจะยังคงพบเห็นแรงงานมอญก่อสร้างนุ่งผ้าถุงบ้าง แต่เมื่อต้องออกไปข้างนอก แรงงานมอญก่อสร้างจะเปลี่ยนเสื้อผ้าถุงกางเกงขาสั้นบ้าง ขายาวบ้าง โดยนิยมซื้อเสื้อผ้ามือหนึ่งในร้านค้าในตลาดเทศบาลวิวัฒน์ตามความชอบ บางครั้งก็ไปซื้อที่หาดใหญ่แต่ไม่เคยซื้อเสื้อผ้ามือสอง ที่มีอย่างมากมายในปัตตานี (สัมภาษณ์, เซน)

ในกรณีของการแต่งตัวตามสมัยนิยมจนแทบไม่ปรากฏลักษณะความแตกต่างทางชาติพันธุ์ของกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างนั้น ปรากฏอย่างชัดเจนในกลุ่มวัยรุ่นสาวของกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้าง โดยเฉพาะคิง ซึ่งมีสไตล์การแต่งตัวคล้ายวัยรุ่นไทยทั่วไป ที่นิยมแต่งตัวเลียนแบบดารานักร้องที่ตนชื่นชอบ กรณีของคิงเช่นกัน นอกเวลางานเมื่อต้องไปไหนคิงมีการแต่งกายเลียนแบบแฟชั่นเกาหลี นุ่งกางเกงขายาวเล็ก สวมเสื้อยืดสีพื้น ลวดลายไม่เยอะ มีแจ็กเก็ตสวมทับอีกชั้น และสวมหมวก สวมรองเท้าผ้าใบ อาจเป็นไปได้ว่าเนื่องจากคิงต้องอดคลิปปิดโอกาสการเต้นและการแสดงลงตึกตอก จึงทำให้การแต่งกายตามสมัยนิยมแบบเกาหลีจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คิงต้องมีเสื้อผ้าที่ทันสมัย

รูปที่ 6.8 การแต่งกายไปตลาดของผู้หญิงแรงงานมอญก่อสร้าง

อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างมีการปรับตัวด้านวัฒนธรรมการแต่งกายเด่นชัดที่สุด มีการแต่งกายได้เหมาะสมตามสภาพแวดล้อมและบริบท เช่น การทำงานในที่สาธารณะที่มีคนแตกต่างทางชาติพันธุ์ หรือในวัด โดยมีการปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมและบริบทสังคมโดยยึดหลักการไม่สร้างการเป็นจุดเด่นด้วยความแตกต่าง เช่น การไม่ทาแป้งทาคาในที่สาธารณะหรือหากทาจะทาในปริมาณน้อยและเกลี่ยบางจนเหมือนทาแป้งทั่วไป หรือการแต่งตัวตามสมัยนิยม ในขณะเดียวกันในบริบทที่เป็นโอกาสที่ได้แสดงอัตลักษณ์ของมอญ กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างก็มีการแต่งตัวตามวัฒนธรรมประเพณีของตน

6.2.3 อาหาร

คนไทยเชื้อสายมอญมักมีคำพูดที่ยอมรับกันว่า มีมอญที่ไหนมีกระเจี๊ยบ(แดง) ที่นั่น (อาโด้ต,) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความผูกพันระหว่างชาวมอญกับกระเจี๊ยบ กระเจี๊ยบแดงเป็นพืชที่อยู่ในอาหารของมอญหลายอย่าง ในขณะที่คนไทยมักใช้เพียงดอกของกระเจี๊ยบ คือ นำมาทำน้ำกระเจี๊ยบ แต่ชาวมอญจะนำใบกระเจี๊ยบมาประกอบอาหาร เอามาทำแกงส้ม ผัด แกงจืดก็ได้ (สัมภาษณ์, ดา)

บริเวณที่พักไซต์ก่อสร้างของพินันท์ ปลุกกระเจี๊ยบไว้กิน ในขณะเดียวกันบริเวณบ้านเช่าในซอยตือราเฮ ก็ปลุกกระเจี๊ยบไว้เช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ดีใบกระเจี๊ยบหาซื้อได้ในตลาด การมีต้นกระเจี๊ยบและผักอื่นๆไว้เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายประกอบกับแรงงานมอญก่อสร้างไม่ได้ไปขายตลาดบ่อยครั้งนัก จึงทำให้ผักและกระเจี๊ยบที่ปลูกไว้จะทำให้มีอาหารสดใหม่กินได้โดยไม่ต้องพึ่งพากับการไปตลาดมากนัก

นอกจากมีกระเจี๊ยบแดงที่ปลูกเอาไว้ซึ่งสามารถถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของมอญ ยังมีผักอย่างกระเพราซึ่งไม่ได้เป็นพืชผักที่อยู่ในตำรับมอญปรากฏให้เห็นในแปลงพืชสวนครัว เมื่อสอบถามจึงพบว่าปลุกกระเพราไว้เอาไว้ทำผัดกระเพรา ซึ่งเป็นอาหารที่ไม่มีในตำรับมอญ แต่เป็นรายการอาหารที่ดัดแปลงและทำกินในไทย ดาบอกว่ากระเพราไม่มีในมอญแต่ไม่ได้เอามาใช้ทำกับข้าว แต่ก็ไม่รู้ว่ามีไว้ทำไมไม่มีใครปลูก (สัมภาษณ์, ดา) ซึ่งสอดคล้องกับเซนที่เล่าว่าตอนอยู่เมืองมอญ ไม่รู้จักใบกระเพรา เพิ่งมารู้จักที่นี่ ตอนหลังๆทำผัดกระเพรากินบ่อย (สัมภาษณ์, เซน)

ผัดกระเพราไม่ได้เป็นเพียงเมนูไทยเมนูเดียวที่แรงงานมอญก่อสร้างมีการปรับตัวด้านวัฒนธรรมอาหาร แต่พบว่าในภายหลังแกงส้มกระเจี๊ยบซึ่งนับว่าเป็นตำรับอาหารที่แสดงเอกลักษณ์ของคนมอญก็มีการเปลี่ยนแปลงไป เช่นในภายหลังเมื่อจะกินแกงส้มก็ไม่ได้ใช้แค่ใบกระเจี๊ยบเท่านั้น และเครื่องแกงส้มก็ได้ใส่กระชายทั้งที่กระชายจะเป็นส่วนผสมหลักในอาหารเกือบทุกชนิดทั้ง แกงส้ม แกงคั่ว (องค์ บรรจุน, 2557) เซนเล่าว่า “แกงส้มของมอญกับไทย คล้ายกัน แต่หนูชอบของไทยมากกว่า (แกงส้มไทย) ใส่ได้ทุกอย่าง หนูชอบใส่สับปะรด อร่อย” เช่นเดียวกับแพนของดา แรงงานมอญตือราเฮที่บอกว่า “อยู่ไทยไม่ลำบาก กินอะไรก็ได้ กับข้าวไทยกินได้หลายอย่าง เวลาไปอยู่ที่ไหนก็กินได้ ไม่ลำบาก นั่งรถไป พอหิวจอดกินข้าวที่ร้านไหนก็ได้ ตอนนี้ชอบกินแกงส้มไทยมากกว่าแกงของมอญแล้ว” (สัมภาษณ์, แพนดา)

นอกจากนี้แกงเขียวหวานยังเป็นอีกเมนูอาหารที่แสดงถึงความสามารถในการปรับตัวของกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างได้เป็นอย่างดี เนื่องจากแกงเขียวหวานไม่มีในตำรับอาหารของคนมอญ เพราะแกงที่ใช้กะทินั้นไม่ใช่อาหารของคนมอญ (องค์ บรรจุน, 2557) แกงเขียวหวานกินกับขนมจีนสำหรับคนไทย

คืออาหารธรรมดา แต่สำหรับมอญซึ่งเรียกขนมจีนด้วยคำๆเดียวว่า คะนอมัน (องค์ บรรจุน, 2557) เป็นสิ่งที่ไม่มีในวัฒนธรรมมอญ แกงเขียวหวานในความคิดของแรงงานข้ามชาติมอญคืออาหารไทย เป็นเมนูอาหารที่ได้รับความนิยมในหมู่แรงงานข้ามชาติชาวมอญซึ่งได้รับการเสนอเป็นเมนูเลี้ยงผู้เข้าร่วมงานในวันชาติมอญที่จัดขึ้นเป็นครั้งที่ 2 ของปัตตานี วันชาติมอญซึ่งเป็นวันที่มีความสำคัญในฐานะของการดำรงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นมอญและระลึกถึงบรรพบุรุษมอญ เช่นเดียวกับเซ่นที่ชอบแกงเขียวหวานเช่นเดียวกัน และหัดทำแกงเขียวหวานผ่านการดูคลิปในยูทูบ และ ซื้อเครื่องแกงจากตลาด ก็สามารถทำเมนูแกงเขียวหวานได้เช่นกัน (สัมภาษณ์, เซน)

การที่แรงงานมอญก่อสร้างมีการปรับตัวด้านวัฒนธรรมอาหารได้ดีส่งผลให้การใช้ชีวิตในปัตตานีของแรงงานมอญก่อสร้างไม่ยากลำบากนัก ปัจจัยส่วนหนึ่งอาจมาจากการที่อาหารไทยและอาหารมอญมีความคล้ายคลึงกัน และอาหารไทยบางอย่างรับอิทธิพลวัฒนธรรมมาจากมอญ รวมถึงการมีส่วนประกอบของอาหารหลายอย่างที่คล้ายคลึงกัน สามารถทดแทนกันได้ การปรับตัวด้านวัฒนธรรมอาหารของแรงงานมอญก่อสร้างจึงไม่ยากกับแรงงานมอญก่อสร้าง

6.3 การปรับตัวทางเศรษฐกิจ

6.3.1 การเข้าสู่อาชีพก่อสร้าง

ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างพบว่า เครือข่ายการทำงานก่อสร้างของแรงงานมอญในปัตตานีอาศัยเครือข่ายทางสังคมเป็นส่วนใหญ่ การเข้าสู่อาชีพก่อสร้างของกลุ่มตัวอย่างใช้เครือข่ายทางสังคมโดยจะพบว่าในไซต์ทำงานเดียวกันหรือนายจ้างชาวไทยคนเดียวกันมักเป็นเครือญาติหรือคนบ้านเดียวกัน หรือคนมอญเหมือนกัน เช่น ในไซต์รูสะมิแล ฟินันท์ซึ่งอาวุโสที่สุดเปรียบเหมือนเป็นผู้รับเหมาของคณมอญซึ่งมารับงานต่อจากผู้รับเหมาชาวไทย โดยมีแรงงานช่างคือ ลูกชายและญาติพี่น้อง ฟินันท์จะมีอำนาจคัดคนเข้าหรือคัดคนออกได้ แต่ในกรณีพ่อเลี้ยงแม้ฟินันท์จะไม่พอใจพ่อเลี้ยงมากนัก โดยฟินันท์บอกว่า “๖พ่อเลี้ยงตื่นสาย ชี้เมา ชี้เกียจ” (สัมภาษณ์, ฟินันท์) แต่ฟินันท์ก็ไม่ได้พ่อเลี้ยงออก อาจเป็นเพราะภรรยาของพ่อเลี้ยงคือญาติของฟินันท์ที่ฟินันท์เล่าให้ฟังว่า แฟนพ่อเลี้ยงเป็นญาติกัน บ้านอยู่ใกล้กันในหมู่บ้านเดียวกัน ดังนั้นจะเห็นว่าการรับคนงานของฟินันท์ส่วนใหญ่นำมาซึ่งเครือข่ายทางสังคมและการเป็นเครือญาติ แต่อย่างไรก็ดีในกรณีคู่สามีภรรยาที่ผู้ชายมีชาติพันธุ์พม่า แต่ผู้หญิงเป็นชาติพันธุ์มอญนั้น อาจเป็นข้อยกเว้นในด้านการเป็นเครือญาติ แต่อาจเนื่องจากการมีชาติพันธุ์มอญเหมือนกันกับฝ่ายหญิง ซึ่งเซนบอกว่าฟินันท์ให้ทำงานเพราะว่าส่งสารผู้หญิงมอญที่ไปแต่งกับผู้ชายพม่า (สัมภาษณ์, เซน) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างคือราเฮ ก็มีกรับเข้าทำงานในลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติเช่นกัน โดยคิง นั้นมีพี่สาวเป็นภรรยาของญาติของผู้รับเหมาช่วงชาวมอญ เมื่อคนงานขาดจึงถามหาและได้รับการบอกต่อแนะนำมา

เมื่อการเข้าสู่อาชีพแรงงานก่อสร้างเป็นลักษณะการชักนำบอกต่อจากเครือข่ายญาติพี่น้องแล้ว ดังนั้นจึงพบว่า กลุ่มตัวอย่างจึงมีการเรียนรู้งานจากการลงมือทำโดยมีญาติพี่น้อง หรือนายจ้างเป็นผู้สอน โดยในระยะแรกของฝึกหัดการเป็นแรงงานก่อสร้างนั้น จะเริ่มจากการทำงานง่ายๆ เช่น ผูกเหล็ก ตัดเหล็ก กวนปูน ผสมปูน เรียงอิฐ ส่งของ ซึ่งเป็นงานที่ไม่ต้องใช้ฝีมือมากนัก และเป็นงานสำหรับแรงงานผู้หญิงและแรงงานที่เพิ่งฝึกหัด (สัมภาษณ์, ฟินันท์) เช่น กรณีของเซน ดา คิง หรือ ประยุทธ์ แต่เมื่อมีทักษะและได้รับการฝึกฝนได้ระดับหนึ่งและเป็นที่ไว้วางใจก็จะได้รับการมอบหมายให้ก่ออิฐ ไปจนถึง

งานฉาบ ซึ่งต้องใช้ทักษะ มิได้ใช้เพียงแรงกาย ส่วนงานที่ใช้ทักษะฝีมือช่างขั้นสูงไปอีกชั้น เช่น งานปูกระเบื้อง นั้นกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างทั้งสองกลุ่มไม่ได้ทำ เพราะต้องใช้ฝีมือช่างและต้องการความละเอียด ซึ่งจะเสียเวลา และอาจมีความเสียหายได้มาก เมื่อเปรียบเทียบกับค่าจ้างแล้ว ลักษณะงานเหมาะทำโครงสร้างอย่างทีกลุ่มตัวอย่างทำนั้นจะมีรายได้มากกว่า (สัมภาษณ์, พินันท์) ในขณะที่งานทาสีก็เช่นเดียวกัน เป็นงานที่มองเห็นได้ชัดเจน อาศัยความประณีต และเวลา ถ้าเหมาะค่าแรงแล้วต้องแก้งาน ก็จะได้ค่าจ้างไม่คุ้ม จึงอาจไม่เห็นแรงงานข้ามชาติรับทาสีอาคาร

เมื่อสอบถามด้านเส้นทางปลายทางการทำงานของกลุ่มตัวอย่างพบว่า แรงงานวัยหนุ่มสาวจะทำงานก่อสร้างเก็บเงินไปเรื่อยๆ และจะอยู่ไทยทำงานจนกว่าจะทำได้ (สัมภาษณ์, ประยุทธ์) กลุ่มตัวอย่างบางคนไม่คิดจะเปลี่ยนงานเนื่องจากเคยเปลี่ยนแล้วพบว่าเหนื่อยมากกว่าการทำงานก่อสร้างหรือชอบลักษณะงานก่อสร้างมากกว่าที่ไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับใคร เช่นกรณีของดาที่ลองเปลี่ยนไปขายของในร้านค้าแล้วไม่ชอบเพราะงานขายของหนักกว่างานก่อสร้างเพราะต้องยกของไปมาทั้งวัน หรือในกรณีของเซนที่พบว่าการทำงานก่อสร้างทำให้ไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับใคร มีความสงบมากกว่า ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างบางส่วนบอกว่าต้องการงานให้มีประสบการณ์อีกสักระยะจะผันตัวเองเป็นผู้รับเหมา (สัมภาษณ์, แพนดา) ในขณะที่ภาพฝันของกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างทุกคนไม่ว่าจะเป็นวัยหนุ่มสาวหรือวัยผู้ใหญ่ คือ การทำงานเก็บเงิน ซื้อมอเตอร์ไซด์ ซื้อมอเตอร์ไซด์ และสร้างบ้าน มีเงินเก็บไว้ใช้ตอนแก่ตัวลง

การปรับตัวทางเศรษฐกิจในด้านการเข้าสู่อาชีพการทำงานของกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างนั้นจะมีรูปแบบที่คล้ายกันนั้นคือ การเริ่มต้นการทำงานด้วยการใช้เครือข่ายทางสังคมคือ เครือญาติ และใช้การฝึกหัดจากการลงมือทำจากงานที่ใช้ทักษะช่างน้อยที่สุดคือ การผูกมัด ดัดเหล็ก ในขณะที่ความฝันของการเติบโตในการทำงานของกลุ่มตัวอย่างมอญก่อสร้างคือ การเก็บเงินไปซื้อมอเตอร์ไซด์ และปลูกบ้าน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างบางส่วนวางแผนการทำงานในอนาคตที่ใกล้เข้ามาคือ การเติบโตเป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง

6.3.2 รายได้

รูปแบบรายได้ของกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เป็นแรงงานรับเงินค่าจ้างรายวัน หากวันไหนทำงานก็ได้เงินแต่วันไหนไม่ทำงานก็ไม่ได้ค่าจ้าง โดยรับเงินจากผู้รับเหมาช่วงชาวมอญที่รับเหมาทำงานโครงสร้างและก่อฉาบจากผู้รับเหมาชาวไทยอีกทอดหนึ่ง หากพิจารณาในรอบรายได้กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างจะถูกแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ แรงงานรายวันซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ และผู้รับเหมามอญหรือหัวหน้ามอญซึ่งมีเพียงสองคน คือ พินันท์กับแพนดา

ผู้รับเหมามอญหรือหัวหน้ามอญมีลักษณะการรับจ้างทำงานโดยเหมาค่าแรงตามพื้นที่และลักษณะงานที่ทำ เช่น งานก่ออิฐค้ำค่าแรงเหมาตารางเมตรละ 100 บาท (สัมภาษณ์, นายจ้างเอ็ม) โดยจะเบิกเงินเมื่อส่งมอบงวดงานกับนายจ้างชาวไทย ซึ่งจากเงินดังกล่าวหัวหน้ามอญจึงมาจ่ายเงินเป็นรายวันให้กับกลุ่มแรงงานรายวัน โดยมีค่าจ้างแรงงานลดหลั่นตามทักษะช่างและหน้าที่ที่ทำ โดยแรงงานผู้หญิงเป็นแรงงานที่ได้ค่าแรงรายวันน้อยที่สุด โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 300-320 บาท (สัมภาษณ์, ดา) ส่วนแรงงานผู้ชายบางส่วนได้ค่าแรงวันละ 400-480 บาท (สัมภาษณ์, พินันท์) ซึ่งจะจ่ายเงินค่าแรงทุก 2 สัปดาห์หรือประมาณ 15 วัน โดยจะหยุดทำงานหลังจากรับเงิน 1-2 วัน เมื่อสอบถามความพึงพอใจกับ

รายได้ที่ได้ ส่วนใหญ่แรงงานมอญก่อสร้างมีความพึงพอใจกับรายได้ สามารถมีเงินเหลือเก็บและส่งกลับบ้านได้

นอกจากนี้ในกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างรัฐสมิแลพินันท์ซึ่งเป็นผู้ที่อาวุโสที่สุด และมีฐานะเป็นญาติผู้ใหญ่ของแรงงานในกลุ่มรัฐสมิแล แม้จะเป็นผู้รับเหมามอญแต่ต้องดูแลแรงงานมอญซึ่งมีศักดิ์เป็นลูกหลาน จึงไม่ได้ให้เงินรายวันกับแรงงานทั้งหมดแต่เก็บส่งกลับไปเมียนมาให้พ่อแม่ของแรงงานทุกคน เช่น ส่งให้แม่ของประยูทธ์เดือนละ 6,000 บาท นอกจากนี้ในฐานะผู้รับเหมาของมอญต้องเตรียมกันเงินไว้ส่วนหนึ่งในกรณีช่วงรอยต่อของการทำงานซึ่งอาจไม่มีงาน (สัมภาระณ, ดา) และในกรณีที่ไม่มีงานจากนายจ้างชาวไทย แรงงานมอญก่อสร้างต้องหางานทำแบบลั้ๆกับนายจ้างมอญคนอื่น แต่ต้องระวังเป็นอย่างมากเพราะอาจถูกจับได้ แต่พอมีงานก็กลับมาทำงานกับนายจ้างที่เราจดทะเบียนไว้เหมือนเดิม (สัมภาระณ, คิง) ในกรณีของคิงนั้นพบว่า ในช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิดพร้อมกับเป็นช่วงรอยต่อของการรอเข้าทำงานก่อสร้างบ้านหลังใหม่ของนายจ้าง เมื่อมีสถานการณ์ระบาดเกิดขึ้นการเซ็นสัญญาสร้างบ้านไม่สามารถทำได้ ทำให้แรงงานมอญก่อสร้างขอยึดอราแอไม่มีงานและขาดรายได้ ประกอบกับชุมชนอราแอโดนปิดหมู่บ้าน ในระยะแรกก็ไม่ได้ออกไปไหน แต่พอระยะเวลาผ่านไปไม่มีรายได้ คิงและเพื่อนแรงงานมอญก่อสร้างก็เริ่มหารายได้ด้วยการไปรับจ้างไซต์ก่อสร้างอื่นที่มีเครือข่ายคนมอญ ในขณะที่การปิดหมู่บ้านอราแอ คิงและเพื่อนใช้เส้นทางชอกชอยที่ทะลุถึงกันสามารถผ่านเข้าออกมาทำงานได้นานกว่าเดือน

6.3.3 ค่าใช้จ่าย

กลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างทั้งสองกลุ่มมีค่าใช้จ่ายหลักๆคือ ค่าอาหาร ค่าเดินทางบ้างเมื่อไปเยี่ยมญาติพี่น้อง และค่าของใช้ส่วนตัว เช่น เสื้อผ้า ค่าโทรศัพท์ นอกจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มจะมีค่าใช้จ่ายหลักที่คล้ายคลึงกันแล้ว ยังมีการลดค่าใช้จ่ายที่คล้ายคลึงกันอีก นั่นคือ มีการปลูกผักโดยเฉพาะผักที่นำมาใช้ในการประกอบอาหารมอญ เช่น กระเจี๊ยบแดง กระเจี๊ยบเขียว มะเขือ ซึ่งสามารถลดค่าใช้จ่ายเรื่องอาหารได้บ้าง ซึ่งในตอนแรกมิได้ปลูกเพราะต้องการลดค่าใช้จ่ายด้านการซื้อผัก แต่ปลูกด้วยความต้องการใช้ในการประกอบอาหารที่เป็นตำรับมอญแต่หาไม่ได้โดยทั่วไป โดยเฉพาะใบกระเจี๊ยบ ที่แม้จะมีขายในตลาดแต่บางครั้งต้องการทำอาหารเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงปลูกท้ายที่สุดผักที่ปลูกก็สามารถลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารบ้างแม้ไม่มาก อย่างไรก็ตามก็ด้วยลักษณะที่ตั้งของที่พักที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างทั้งสองกลุ่มจึงทำให้การลดค่าใช้จ่ายหลักในส่วนนี้อาหารนั้นแตกต่างกันไป

รูปที่ 6.9 ผักสวนครัวของแรงงานมอญก่อสร้าง

กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างคือราแฮอาศัยในเมือง มีพื้นที่จำกัดประกอบกับสถานที่ทำงานกับที่พักห่างกัน กลุ่มแรงงานต้องออกจากบ้านตั้งแต่เช้าและกลับมาถึงที่พักในตอนเย็น เวลาในการปลูกผักสวนครัวจึงมีไม่มาก ผักที่มีจึงมีไม่หลากหลายและมีไม่มาก ในขณะที่กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างรูสมิแลมีที่พักในไซต์งานก่อสร้างไม่เสียเวลาการเดินทาง ในขณะเดียวกันมีพื้นที่กว้างขวาง สามารถปลูกผักได้หลากหลาย เช่น กระเจี๊ยบแดง กระเจี๊ยบเขียว ผักบุ้ง อ้อย พริก กระเพรา นอกจากปลูกผักแล้ว ยังเลี้ยงไก่และเปิดเพื่อรับประทานอีกด้วย นอกจากนี้ด้วยทำเลที่ตั้งที่อยู่ในทุ่งนา มีน้ำล้อมรอบและมีทะเลสาบอยู่กลางหมู่บ้านจึงทำให้ แรงงานก่อสร้างกลุ่มรูสมิแลสามารถตกปลา ทอดแห ดักนก เป็นอาหารได้ ประยุทธ์เล่าว่า “ถ้าเบื่อปลา ก็ไปยิงนก หรือดักนก ที่นี่มีนกเยอะ เอามาทอด หรือทำแกง” (สัมภาษณ์, ประยุทธ์)

รูปที่ 6.10 ตาข่ายดักนก

ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่มีส่วนช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารให้กับกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างรูสมิแลได้อย่างดี เช่น ประมาณค่าใช้จ่ายที่สามารถช่วยลดได้เดือนละหลายพันบาท โดยเช่นเล่าว่า “ตอนมาใหม่ๆ จับปลากินปลาทุกวัน กินปลานิลจนเบื่อ ช่วงนั้นค่ากับข้าวซื้อครั้งละแค่พันกว่าบาท แต่ตอนนี้เบื่อปลาเวลาซื้อกับข้าวครั้งละสองพันกว่า” (สัมภาษณ์, เช่น) ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่จึงทำให้พ่อเลี้ยงแม้ไม่ได้ทำงานกับพินันท์เป็นเวลาหลายวันก็ยังมีอาหารกิน โดยพ่อเลี้ยงมีความสามารถตกปลาช่อนตัวใหญ่ๆ ได้ บางวันได้ถึงสามตัว พ่อเลี้ยงเล่าให้ฟังว่า ปลาช่อนชอบออกมาตอนกลางคืน ดังนั้นจึงต้องวางเบ็ดตอนกลางคืน และกลางคืนก็เงียบไม่ค่อยมีคนหาปลา ปลาตัวใหญ่จะเยอะ (สัมภาษณ์, พ่อเลี้ยง)

นอกจากค่าใช้จ่ายด้านอาหารแล้ว ส่วนหนึ่งที่แรงงานมอญก่อสร้างบางส่วนที่ต้องใช้ คือ ค่ารักษาพยาบาล ในความเป็นจริงแม้ว่าเมื่อได้รับเอกสารใบอนุญาตการทำงานซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่ถูกจัดสรรไว้สำหรับการทำหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (สิทธิ 30 บาท) ของแรงงานข้ามชาติก็ตาม แต่แรงงานมอญก่อสร้างก็มักไม่ได้ใช้สิทธิ 30 บาท เนื่องจากต้องไปโรงพยาบาลและใช้เวลานานทำให้เสียรายได้ของวันนั้นไป โดยมากจึงมักไปหาหมอที่คลินิก หรือซื้อยากินเอง (สัมภาษณ์, เช่น) ความกังวลกับเวลาและรายได้ที่จะหายไปทำให้บางครั้งแรงงานมอญก่อสร้างมักกินยาแก้ปวดแทนการไปหาหมอ จะไปหาหมอที่โรงพยาบาลก็เมื่อมีอาการหนักหรือผ่านไปเป็นระยะเวลาแล้วแต่กินยาไม่หาย เช่น ในกรณี

ของพินันท์ที่ปวดขา และหลังมักซื้อยาแก้ปวด และยาคลายกล้ามเนื้อกินเอง จนอยู่มาวันหนึ่งปวดท้อง และอาเจียนเป็นเลือดจึงไปหาหมอที่โรงพยาบาลปัตตานี หมอส่งกล้องพบว่ากระเพาะอาหารมีแผลมีเลือดออกในกระเพาะอาหารและแผลที่กระเพาะอาหารทำให้กระเพาะอาหารเกือบทะลุ ต้องนอนโรงพยาบาลและเสียค่าใช้จ่ายไปเกือบหมื่นบาท (สัมภาษณ์, พินันท์)

แรงงานก่อสร้างมอญที่มีครอบครัวโดยส่วนใหญ่มักไม่ซื้อบัตรสิทธิประกันสังคมให้กับผู้ติดตาม คือ ภรรยาและลูก โดยมองว่าไม่คุ้ม เพราะหากไปรักษาต้องไปที่โรงพยาบาลหรือสถานีนามัย ซึ่งมักใช้เวลา นานบางครั้งทั้งวัน ทำให้เสียรายได้ จึงมักไปหาหมอที่คลินิกมากกว่าเพราะไม่ต้องรอนาน ใช้เวลา ตอนเย็นหลังเลิกงาน เช่น กรณีของลูกสะใภ้พินันท์ที่ไปฉีดวัคซีนหาลานอายุ 2 เดือน แม้จะต้องจ่ายค่า วัคซีนที่คลินิกเป็นเงิน 2,500 บาทเมื่อเปรียบเทียบกับ การไปฉีดที่สถานีนามัยรัฐสมิแล ลูกชายและ ลูกสะใภ้พินันท์เลือกไปฉีดที่คลินิก (สัมภาษณ์, ลูกชายพินันท์)

โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้าง มีค่าใช้จ่ายหลักคือ ค่าใช้จ่ายด้านอาหาร แต่ ในค่าใช้จ่ายด้านนี้ก็สามารถลดรายจ่ายได้บ้างบางส่วน ด้วยการปลูกผัก จับปลา เป็นอาหาร แต่อย่างไร ก็ดีไม่ใช่กับกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างทั้งหมด นอกจากค่าใช้จ่ายด้านอาหารแล้ว แรงงานมอญก่อสร้างก็ ไม่มีรายจ่ายที่เป็นค่าใช้จ่ายขนาดใหญ่อาจมีบ้างที่เป็นค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลแต่ก็พบในส่วน น้อย อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้และมีเงินเหลือส่งกลับให้ที่ บ้านและฝากที่บ้านไว้ในอนาคตอีกด้วย

โดยสรุปในบทนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของแรงงานข้ามชาติมอญก่อสร้างในด้านต่างๆ ซึ่งแรงงานมอญก่อสร้างมีความสามารถในการปรับตัวได้มากน้อยแตกต่างกันไป นอกจากขึ้นอยู่กับ ปัจจัยภูมิหลัง ความสามารถเฉพาะของแรงงานมอญก่อสร้างแต่ละคนแล้ว ปัจจัยภายนอกที่มีลักษณะ เป็นโครงสร้างก็มีส่วนสัมพันธ์กับการปรับตัวของแรงงานมอญก่อสร้าง เช่น ปัจจัยด้านเครือข่ายทาง สังคมโดยเฉพาะเครือข่ายที่ทำให้มีการชักนำเข้าสู่การจ้างงานในอาชีพแรงงานก่อสร้างและการย้ายถิ่น ฐานของกลุ่มตัวอย่างข้ามประเทศ ปัจจัยดังกล่าวสอดคล้องสัมพันธ์กับการทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กับ ชุมชนถิ่นฐานใหม่ทั้งคนต่างชาติดั้งเดิม เช่น คนมลายู หรือคนไทยในชุมชนในจังหวัดปัตตานีที่แรงงาน มอญมาพักอาศัยทำงาน หรือแม้แต่การปฏิสัมพันธ์กับคนในชาติดั้งเดิมเดียวกันในถิ่นฐานใหม่ในกรณีของ กลุ่มแรงงานมอญข้ามชาติในปัตตานี ซึ่งพบว่าการทำงานโดยเครือข่ายทางสังคมเครือข่ายทำให้ กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างไม่มีความจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใหม่ หรือเลือกปฏิสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมใหม่อย่างจำกัด เมื่อมิได้ปฏิสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์อย่างจำกัดเช่น การพูดคุยซื้อขายสินค้า กับชุมชนที่อยู่อาศัยยอมทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรม รวมถึงไม่สามารถพูดภาษาไทยหรือภาษา มลายูได้แม้จะอยู่มาเป็นเวลามากกว่า 4 ปีก็ตาม นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการ ติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอย่างสะดวกแม้จะเป็นปัจจัยที่ทำให้แรงงานมอญข้าม ชาติแม้จะรักษาความสัมพันธ์กับชุมชนบ้านเกิดเดิมได้อย่างใกล้ชิดเสมือนอยู่ใกล้ในเวลาเสมือนจริง แต่ก็ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการขาดปฏิสัมพันธ์กับชุมชนใกล้ตัวทั้งชาติดั้งเดิมและต่างชาติดั้งเดิม

แต่อย่างไรก็ดี หากจัดกลุ่มความสามารถในการปรับตัวของแรงงานมอญก่อสร้างจะพบว่า แรงงานมอญก่อสร้างปรับตัวด้านเศรษฐกิจดีกว่าด้านสังคมหรือวัฒนธรรม แม้จะดูเหมือนว่ากลุ่ม ตัวอย่างสามารถปรับตัวทางวัฒนธรรมได้ดี มีการแต่งกายกลมกลืนคล้ายคลึงกับคนในสังคม ในขณะที่

เมื่อถึงโอกาสของการแสดงอัตลักษณ์มอญก็สามารถแสดงอัตลักษณ์มอญของตนได้ดี แต่ในความเป็นจริงการปรับตัวด้านการแต่งกายให้คล้ายคลึงดังกล่าวกลับสืบเนื่องมาจากความกลัวการถูกเพ่งเล็งหรือแปลกแตกต่างจากคนในสังคมซึ่งอาจมีความเดียดร้อนมาสู่ตน จึงนับเป็นการปรับตัวตามสิ่งแวดล้อมเฉพาะหน้าหรือเป็นแรงผลักดันให้ปรับตัวมากกว่ากลไกการปรับตัวจากภายใน

บทที่ 7

บทสรุป

การศึกษาแรงงานมอญก่อสร้างในจังหวัดปัตตานีมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ การศึกษาวิถีชีวิตและการศึกษาการปรับตัวของแรงงานมอญก่อสร้างในจังหวัดปัตตานี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อได้มาซึ่งการตอบวัตถุประสงค์การศึกษา การเก็บข้อมูลดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างจำนวน 6 คน ใน 2 ชุมชน คือ ชุมชนรูสะมิแลซึ่งมีความโดดเด่นในด้านการเป็นชุมชนมลายูดั้งเดิม และชุมชนตือราแอซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองที่มีลักษณะเด่นในด้านการผสมผสานและการอยู่ร่วมกันของความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม การศึกษาได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

7.1 วิถีชีวิตแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานี

วิถีชีวิตแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานีมีความคล้ายคลึงกับวิถีชีวิตแรงงานข้ามชาติชาวมอญในที่อื่นๆในแง่ของการมีวิถีชีวิตผูกพันกับพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณ จากการผูกพันกับความเชื่อดังกล่าวส่งผลไปสู่พฤติกรรมต่างๆในการดำเนินชีวิตของแรงงานมอญก่อสร้าง เช่น ตำแหน่งทิศที่อยู่อาศัยของผู้ใหญ่ ตำแหน่งหัวนอน และการวางหิ้งพระ รวมถึงความเชื่อเรื่องผีบ้าน ผีเรือน หรือผีบรรพบุรุษที่ให้ความคุ้มครองบุคคลในครอบครัวในขณะเดียวกันก็ลงโทษคนในครอบครัวที่ประพฤติผิดความเชื่อและประเพณี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความกลัว ซึ่งมีทั้งความกลัวผี หรือสิ่งไม่ดี กลัวในสิ่งลึกลับ เหนือธรรมชาติซึ่งนำไปสู่การมีพฤติกรรมของการใช้มะนาวหรือกิ่งพุทธรักษาแขวนขับไล่สิ่งที่ไม่ดีในขณะเดียวกันยังมีความกลัวอีกประการที่อยู่ในกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างคือ ความกลัวการเป็นจุดเด่นหรือการแตกต่างจากคนในสังคมและความกลัวคนที่มีอำนาจ

หากมองในอีกด้านหนึ่งพฤติกรรมความกลัวของแรงงานมอญก่อสร้างที่เกิดขึ้นอาจเกี่ยวพันกับมิติทัศนคติ การมองสถานะของตัวเอง ซึ่งสะท้อนนโยบายของรัฐในยุคนั้นๆ ในขณะที่ยินยอมซึ่งเป็นตัวแทนของแรงงานก่อสร้างมอญรุ่นผู้ใหญ่ที่เคยต้องอยู่อย่างหลบๆซ่อนๆเพราะเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย พฤติกรรมที่แสดงออกจึงพยายามทำอะไรไม่ให้โดดเด่น เป็นที่จับตามอง ในขณะที่หากเปรียบเทียบกับรุ่นลูกพินันท์ที่เติบโตและใช้ชีวิตในประเทศไทยในยุคที่รัฐไทยให้สิทธิและทำให้การทำงานเป็นเรื่องที่ถูกกฎหมาย การใช้ชีวิตของแรงงานก่อสร้างมอญรุ่นลูกจึงไม่มีความกลัวและระวังตัวมากเหมือนรุ่นพ่อแม่ และแรงงานมอญในรุ่นลูกนี้มีความมั่นใจในตนเองที่จะต่อรอง เสนอความต้องการ รวมถึงปฏิเสธข้อเสนอที่ตนเองชอบหรือไม่ชอบ ดังนั้นความกลัวในรุ่นพินันท์และความกลัวในรุ่นแรงงานก่อสร้างมอญรุ่นหลังอาจไม่เหมือนกัน ชีวิตที่อิสระและการได้รับความเคารพในการตัดสินใจของมอญรุ่นใหม่อาจเป็นสิ่งที่ทำให้แรงงานมอญก่อสร้างรุ่นใหม่ไม่กลัวคนไทยหรือนาย (ตำรวจ) และนายจ้างของตัวเอง เพราะรู้ว่าต่างฝ่ายต่างต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าทัศนคติ และการใช้ชีวิตส่วนหนึ่งของแรงงานข้ามชาติมอญก่อสร้างจึงมีผลมาจากบริบทของนโยบายและกฎหมายในแต่ละยุคสมัยที่ประกอบสร้างให้แรงงานมอญบางส่วนคิด กลัวและมีลักษณะพฤติกรรมเช่นไร

7.2 การปรับตัวของแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานี

ในทางทฤษฎีเชื่อว่าหากมีการปรับตัวได้ดีจะอยู่ในสังคมใหม่ได้ดี สำหรับแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานีนี้นั้นพบว่า แรงงานมอญก่อสร้างปรับตัวทางเศรษฐกิจได้ดีที่สุดโดยใช้เครือข่ายทางสังคมแบบเครือญาติชักนำเข้าสู่อาชีพก่อสร้าง มีความพึงพอใจในรายได้และยังมีความสามารถในการลดค่าใช้จ่ายได้ สามารถเก็บเงินส่งกลับบ้านในประเทศเมียนมาได้ ในขณะที่แรงงานมอญก่อสร้างมีความสามารถปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมได้น้อยอันเนื่องจากการปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มอื่นๆในสังคมอย่างจำกัด ซึ่งหมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนที่มาอยู่หรือแม้แต่การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์มอญเหมือนกัน ดังมีรายละเอียดดังนี้

7.2.1 การปรับตัวทางสังคม

การปรับตัวทางสังคมเป็นพื้นฐานที่จะดูความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานมอญก่อสร้างและกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับแรงงานมอญก่อสร้าง โดยดูความสัมพันธ์ทั้งกับครอบครัวที่ยังคงอยู่ที่ประเทศเมียนมา รวมถึงดูความสัมพันธ์กับชุมชนที่มอญก่อสร้างมาทำงานในที่นี้คือ ชุมชนรูสะมิแล และชุมชนดีราแฮ และนายจ้าง และกลุ่มสุดท้ายคือ การดูปฏิสัมพันธ์ของแรงงานมอญก่อสร้างกับแรงงานข้ามชาติมอญด้วยกัน ผลการศึกษาพบว่า แรงงานมอญก่อสร้างในจังหวัดปัตตานีปรับตัวทางสังคมกับเครือข่ายครอบครัวที่อยู่เมียนมาของตนได้ดีที่สุดโดยใช้เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่สามารถติดต่อได้อย่างรวดเร็วทั้งภาพและเสียง โดยสามารถคงความสัมพันธ์ได้ดี ในขณะที่การปรับตัวทางสังคมกับกลุ่มสังคมในชุมชนในพื้นที่ใหม่แทบจะไม่มีปฏิสัมพันธ์กันเลย หรือหากมีก็มีเพียงน้อยนิดผ่านการซื้อขายของในชีวิตประจำวัน หรือการพูดคุยเรื่องงานกับนายจ้าง และนอกจากนี้อาจกล่าวได้อีกว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงงานมอญก่อสร้างกับแรงงานมอญข้ามชาติมอญอื่นๆในปัตตานีก็มีได้มีมาก กลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาหรือประเพณีที่จัดที่วัดที่ปัตตานีโดยแรงงานชาติพันธุ์มอญในปัตตานีเลย ส่วนใหญ่เลือกที่จะไปยังวัดในหาดใหญ่หรือสะเตาะซึ่งเป็นชุมชนมอญที่เป็นเครือญาติมากกว่า

7.2.2 การปรับตัวทางวัฒนธรรม

แรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานีมีการปรับตัวด้านวัฒนธรรมอาหารได้ดีส่งผลให้การใช้ชีวิตในปัตตานีของแรงงานมอญก่อสร้างไม่ยากลำบากนัก ปัจจัยส่วนหนึ่งอาจมาจากการที่อาหารไทยและอาหารมอญมีความคล้ายคลึงกัน และอาหารไทยบางอย่างรับอิทธิพลวัฒนธรรมมาจากมอญ รวมถึงการมีส่วนประกอบของอาหารหลายอย่างที่คล้ายคลึงกัน สามารถทดแทนกันได้ ในขณะที่การปรับตัวทางวัฒนธรรมด้านการแต่งกายของกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างเป็นอีกด้านที่อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีการปรับตัวด้านวัฒนธรรมการแต่งกายเด่นชัดที่สุด มีการแต่งกายได้เหมาะสมตามสภาพแวดล้อมและบริบท เช่น การทำงาน ในที่สาธารณะที่มีคนแตกต่างทางชาติพันธุ์ หรือในวัด โดยมีการปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมและบริบทสังคม เช่น การไม่ทาแป้งทานาคาในที่สาธารณะหรือหากทาจะทาในปริมาณน้อยและเกลี่ยบางจนเหมือนทาแป้งทั่วไป หรือการแต่งตัวตามสมัยนิยม ในขณะเดียวกันในบริบทที่เป็นโอกาสที่ได้แสดงอัตลักษณ์ของมอญ กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างก็มีการแต่งตัวตามวัฒนธรรมประเพณีของตน

7.2.3 การปรับตัวทางเศรษฐกิจ

การปรับตัวทางเศรษฐกิจเป็นความสามารถที่โดดเด่นที่สุดในการปรับตัวของแรงงานมอญก่อสร้างทั้งในด้านการปรับตัวทางเศรษฐกิจในด้านการเข้าสู่อาชีพการทำงานที่มีการเริ่มต้นการทำงานด้วยการใช้เครือข่ายทางสังคมคือ เครือญาติ ในการชักชวนกันทำงานในสถานที่ทำงานเดียวกัน หรือการบอกต่อข่าวงาน แม้ว่าแรงงานข้ามชาติคนดังกล่าวจะไม่มีประสบการณ์การทำงานก่อสร้างก็ตาม เครือญาติซึ่งเป็นเครือข่ายทางสังคมที่เหนียวแน่นของแรงงานมอญจะทำหน้าที่ในการสอนงานและใช้การฝึกหัดจากการลงมือทำจากงานที่ใช้ทักษะช่างน้อยที่สุดคือ การผูกมัด ดัดเหล็ก โดยที่กลุ่มตัวอย่างต่างมีความพึงพอใจในรายได้จากงานก่อสร้างและนอกจากนั้นยังมีความสามารถในการปรับตัวในการลดค่าใช้จ่ายด้วยการปลูกผัก ตกปลาและดักนก ในขณะที่ความผันของการเติบโตในการทำงานของกลุ่มตัวอย่างมอญก่อสร้างคือ การเก็บเงินไปซื้อสวน ชื้อนา และปลูกบ้าน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างบางส่วนวางแผนการทำงานในอนาคตที่ใกล้เข้ามาคือ การเติบโตเป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง นับได้ว่ากลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างประสบความสำเร็จกับการปรับตัวด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างดี

วิถีชีวิตและการปรับตัวของแรงงานมอญก่อสร้างปัตตานีนั้น แม้จะพบว่าแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานีจะมีความสามารถปรับตัวได้ดีในระดับหนึ่งโดยเฉพาะการปรับตัวด้านเศรษฐกิจรวมถึงมีความสามารถในการยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนดำรงรักษาการปฏิบัติตามความเชื่อของตนเองได้แต่อย่างไรก็ดี มีประเด็นพิจารณา ดังนี้

ประการแรก แรงงานมอญก่อสร้างในจังหวัดปัตตานีมีการปรับเปลี่ยนต่อรองอัตลักษณ์บางประการให้เหมาะสมกับบริบท แต่อัตลักษณ์ที่ไม่ต่อรองคือ การเรียกขานตนเองว่าเป็นมอญมิใช่พม่า ในขณะที่อัตลักษณ์อื่นๆอาจแปรเปลี่ยนและปรับตามบริบทสังคม เช่น การกินหมาก การประแป้งทานาคา การนุ่งผ้าถุง โดยหากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการรวมตัวกันของคนชาติพันธุ์มอญ จะปรากฏการแสดงอัตลักษณ์ของความเป็นมอญอย่างเปิดเผย ในขณะที่หากอยู่ในสภาพแวดล้อมหรือบริบททั่วไป แรงงานมอญก่อสร้างก็มีการปรับตัวและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ของแรงงานมอญก่อสร้างปัตตานีมีความลื่นไหล ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทสังคมและสิ่งแวดล้อมขึ้นอยู่กับบริบทของปัจเจก สิ่งนี้เป็นการยืนยันความลื่นไหลของอัตลักษณ์ ที่มีได้ผูกติดกับพื้นที่แบบตายตัว แต่แปรผันเลื่อนไหลไปตามสถานการณ์ รวมถึงผลประโยชน์ที่เปลี่ยนแปลง (ยศสันตสมบัติ, 2551)

ประการที่สอง นอกจากอัตลักษณ์ที่แปรผันเลื่อนไหลและปรับเปลี่ยนแล้ว ความเชื่อของแรงงานมอญก่อสร้างก็เป็นสิ่งที่ลื่นไหลผ่านการต่อรอง ปรับเปลี่ยนตามบริบทด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีบ้าน ซึ่งเป็นแกนความเชื่อที่สำคัญของชาติพันธุ์มอญ แม้แรงงานมอญก่อสร้างยังคงมีความเชื่อในเรื่องผีบ้านเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจที่ไม่ละทิ้ง แต่ความเชื่อก็ผ่านกระบวนการต่อรองปรับเปลี่ยน ลดทอนตามสถานการณ์ของแรงงานมอญก่อสร้าง ดังจะพบว่าธรรมเนียมปฏิบัติเกี่ยวกับผีบ้านต่างๆไม่ได้ถูกนำมาใช้ปฏิบัติในประเทศไทย แต่หากความเชื่อเรื่องผีบ้านยังคงมีความผูกพันมีสถานะเสมือนสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นความเชื่อที่นำมาซึ่งสิ่งที่ทำให้มีความสุขหรือสุข รวมทั้งมีความเจริญในการทำงานของแรงงานมอญก่อสร้าง ความลื่นไหลและปรับเปลี่ยนความเชื่อนี้สอดคล้องเช่นเดียวกับข้อค้นพบของภควดี ทองชมภูณัฐ และพัชรินทร์ ลาภานันท์ ที่อธิบายการนำบ้านของคน

มอญที่วังกะมาทำเป็นโฮมสเตย์เพื่อรับนักท่องเที่ยว ในแง่ที่ผีบรรพชนหรือผีบ้านมีความเป็น
ประชาธิปไตย กับลูกหลานพูดคุยกันได้ (ภควดี ทองชมภูณูช และพัชรินทร์ ลาภานันท์, 2561) ใน
ขณะเดียวกันความเชื่อที่ถูกปรับเปลี่ยนของแรงงานมอญก่อสร้างคือการอธิบายว่าผีบ้านต้องการให้
ลูกหลานมีงานทำมีเงินทองใช้สอย ความเลื่อมใสและการปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นจึงปรากฏมิใช่แค่ด้านอัต
ลักษณ์เท่านั้นแต่ปรากฏให้เห็นในด้านความเชื่อของแรงงานมอญก่อสร้างที่เลื่อมใสตามสถานการณ์
และบริบท

ประการที่สาม อำนาจของรัฐที่มีผลต่อแรงงานข้ามชาติผ่านกฎหมาย ระเบียบและแนวปฏิบัติ
ต่างๆ มีความสัมพันธ์กับการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ ซึ่งพบว่าการต่อรองกับอำนาจของรัฐต่างๆ ส่งผล
ต่อการมองตัวเองและการนิยามตัวเองของกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้าง รวมถึงสัมพันธ์กับความฝัน และ
ความกลัวของแรงงานมอญก่อสร้าง ดังจะเห็นได้ว่าในขณะที่แรงงานมอญก่อสร้างรุ่นผู้ใหญ่มี
ประสบการณ์ในอดีตกับการเผชิญกับกฎหมายที่เข้มงวด กระบวนการเข้าเมืองและทำงานที่มีได้เปิด
กว้างอย่างปัจจุบัน ที่ทำให้แรงงานรุ่นผู้ใหญ่ของแรงงานมอญก่อสร้างส่วนใหญ่ผ่านสถานะการลักลอบ
เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย อาศัยและทำงานอย่างหลบซ่อนในสังคมไทยด้วยความหวาดกลัว กลัวคนมี
อำนาจของรัฐในขณะที่มีความฝันเพียงแค่ทำงานรายวันรับจ้างคนไทยและเก็บเงินกลับบ้าน แต่เมื่อ
อำนาจของรัฐในรูปของกฎหมายและกฎหมายเปลี่ยนแปลงโดยผ่อนปรนให้การเข้าทำงานในประเทศ
ไทยสะดวกและถูกกฎหมาย แรงงานมอญก่อสร้างรุ่นใหม่มีใบอนุญาตทำงานอย่างถูกกฎหมาย ส่งผลต่อ
การดำเนินชีวิตและการมองตัวตนที่เปรียบเสมือนผู้ช่วยงาน มีชีวิตที่มีอิสระและเสรีภาพ ดำรงชีวิตโดย
ไม่หวาดกลัวผู้มีอำนาจ มีสิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน เช่น รถจักรยานยนต์ และรถยนต์ รวมถึง
สามารถมีความฝันในการพัฒนาตนเองในงานที่ทำเพื่อเป็นผู้รับเหมาต่อไป ไม่ใช่เพียงทำงานรับค่าแรง
รายวันเหมือนแรงงานก่อสร้างในยุคก่อน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นอำนาจของรัฐที่แทรกซึมและ
มีผลต่ออัตลักษณ์ การดำเนินชีวิต ความฝัน และความหวังของแรงงานมอญก่อสร้างทั้งสิ้น

ประการที่สี่ กลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างมีความสามารถในการปรับตัวด้านเศรษฐกิจได้
ดีที่สุด ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ของความต้องการในการเข้ามาทำงานในประเทศไทยเนื่องจากรายได้ที่
ดีกว่า มีเงินตอบแทนที่สูงกว่าประเทศของตนเอง ดังนั้นจึงสัมพันธ์กับความฝันและความหวังของ
แรงงานมอญก่อสร้างที่มุ่งหวังทำงานเพื่อเก็บเงินส่งกลับไปให้ครอบครัวที่บ้าน เพื่อซื้อสวน ซื้อนา สร้าง
บ้าน หรือหาทุนเพื่อประกอบธุรกิจต่อไป ในขณะเดียวกันในระหว่างที่ทำงานนั้นในกรณีของแรงงานที่มี
ครอบครัวหรือเริ่มต้นครอบครัวในประเทศไทยมักจะส่งลูกกลับไปเมื่อลูกถึงวัยเข้าเรียนราว 6-7 ปี แต่ใน
ระหว่างที่ลูกยังคงอยู่ในประเทศไทย แรงงานมอญก่อสร้างก็พึงพอใจที่ให้ลูกได้ใช้บริการระบบ
สาธารณสุขของไทยโดยเฉพาะการฉีดวัคซีนตามเกณฑ์และบางครั้งก็เป็นวัคซีนที่คลินิกแม้ว่าจะเป็น
ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นมาก็ตาม

ประการที่ห้า เมื่อพิจารณาปัจจัยความสามารถในการปรับตัวของแรงงานข้ามชาติมอญ
ก่อสร้างในด้านต่างๆ แม้แรงงานมอญก่อสร้างจะมีความสามารถในการปรับตัวได้มากน้อยแตกต่างกัน
ไป ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยภูมิหลัง ความสามารถเฉพาะของแรงงานมอญก่อสร้างแต่ละคน ปัจจัยที่มีผลต่อ
การปรับตัวอย่างมากของกลุ่มแรงงานมอญข้ามชาติคือปัจจัยเครือข่ายทางสังคมโดยเฉพาะเครือญาติ ที่
เป็นตัวกำหนดลักษณะความสัมพันธ์ต่างๆ โดยพบว่า แม้เครือข่ายทางสังคมแบบเครือญาติจะทำให้

แรงงานมอญก่อสร้างไม่ประสบปัญหาความรู้สึกโดดเดี่ยวหรือความรู้สึกถูกตัดขาดจากชุมชนถิ่นฐานเดิมก็ตาม แต่การที่มีการทำงานโดยเครือข่ายทางสังคมเครือญาติทำให้กลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างแทบไม่มีความจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใหม่ หรือเลือกปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใหม่อย่างจำกัด เมื่อมิได้ปฏิสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์อย่างจำกัดเช่น การพูดคุยซื้อขายสินค้ากับชุมชนที่อยู่อาศัย การติดต่อกับนายจ้างผ่านการทำงาน ย่อมทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมหรือแม้เรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมก็มีสัดส่วนที่น้อย โดยผลที่แสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรมคือกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างบางคนไม่สามารถพูดภาษาไทยได้แม้จะอยู่มาเป็นเวลามากกว่า 4 ปีก็ตาม และไม่มีกลุ่มตัวอย่างแรงงานมอญก่อสร้างคนใดเลยที่สามารถพูดภาษามลายูได้แม้จะมีแรงงานที่ทำงานในปัตตานีมามากกว่า 4 ปีก็ตาม

ประการที่หก ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอย่างสะดวกรวดเร็วแม้จะเป็นปัจจัยที่ทำให้แรงงานมอญข้ามชาติสามารถรักษาความสัมพันธ์กับชุมชนบ้านเกิดเดิมได้อย่างใกล้ชิดเสมือนอยู่ใกล้ในเวลาเสมือนจริง แต่ก็เป็ปัจจัยที่ทำให้แรงงานมอญก่อสร้างที่เมื่อเห็นตื้นเขินจากการทำงานก่อสร้าง ก็ผ่อนคลายและแสวงหาความบันเทิงในเวลาว่างหลังจากทำงานอยู่กับตนเองภายในห้องพักโดยเฉพาะแรงงานมอญก่อสร้างวัยหนุ่มสาวที่มักติดตามข่าวสาร ดูความบันเทิงผ่านยูทูบ และแอปพลิเคชันอื่นๆทางโทรศัพท์มือถือ ซึ่งแตกต่างกับในอดีตที่ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ได้ก้าวหน้าจึงทำให้แรงงานมอญก่อสร้างวัยผู้ใหญ่ที่ใช้เวลาออกนอกไซต์ก่อสร้างและเกิดการเรียนรู้ ปะทะสังสรรค์กับกลุ่มชนอื่นๆบ้าง

อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาร่างงานมอญก่อสร้างในปัตตานีพบการปรับเปลี่ยน เลื่อนไหลต่อร่องอัตลักษณ์ของแรงงานมอญก่อสร้างผ่านวิถีชีวิตและการปรับตัวของแรงงานมอญก่อสร้าง ที่อำนาจของรัฐในรูปกฎหมายและระเบียบได้มีส่วนช่วยให้แรงงานมอญก่อสร้างมีสถานะเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย แรงงานมอญก่อสร้างสามารถสร้างอัตลักษณ์ในฐานะผู้ช่วยงานเป็นแรงงานมีฝีมือในระดับหนึ่งที่เป็นที่ไว้วางใจได้ รวมถึงการมีมารยาทที่ดี ในทัศนะของนายจ้างชาวไทย แม้อัตลักษณ์โดยทั่วไปที่เป็นที่รู้จักของชาวมอญคือ ผู้ที่ยึดมั่นในพุทธศาสนาแต่เมื่อแรงงานมอญก่อสร้างต้องมาอยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีที่มีมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ อัตลักษณ์การเป็นผู้ยึดมั่นในพุทธศาสนามีได้ทำให้เกิดการปฏิสังสรรค์กับกลุ่มคนในพื้นที่รอบข้างเท่าที่ควร การใช้พิธีกรรมทางศาสนาเพื่อเป็นตัวเชื่อมร้อยระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับกลุ่มแรงงานมอญก่อสร้างมีอาจเกิดขึ้นได้เหมือนบางพื้นที่ ดังเช่นการศึกษาของ วิลาสินี โสภานพ แต่แรงงานมอญก่อสร้างก็ฉายอัตลักษณ์ของการเป็นคนช่วยงานที่ทำงานเป็นที่ไว้วางใจได้ในหมู่ญาติชาวไทยสร้างให้เกิดภาพจำของการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์มอญที่เป็นที่ยอมรับมากกว่าแรงงานชาติพันธุ์อื่นๆได้ ในขณะเดียวกันการเลื่อนไหลของความเชื่อของแรงงานมอญก่อสร้างในเรื่องผีบ้านก็ถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมถึงการปรับตัวในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นับได้ว่าแรงงานมอญก่อสร้างในปัตตานีประสบความสำเร็จในการรักษาแก่นวิถีชีวิตความเชื่อ และประเพณีของชาติพันธุ์มอญได้ ในขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัว ต่อรอง สร้างการยอมรับในกลุ่มนายจ้างชาวไทยได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- เก็ดถวา บุญปรากฏ. 2553. “ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของผู้ค้ามุสลิมข้ามแดนปาดังเบซาร์ไทย-มาเลเซีย”. **วารสาร ศิลปศาสตร์** 2(1) : 1-25.
- จตุพร เพชรบุรณ์. 2561. “อาหารงานบุญชาวไทยเชื้อสายมอญและแรงงานชาวมอญ: กรณีศึกษาอาหาร ชุมชน มอญ เสากระโดง อำเภอบางปะอิน”. **วารสาร ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่** 10(2) : 35-56
- จวน เครือวิชฌยาจารย์. 2539. **วิถีชีวิตชาวมอญ**. ราชบุรี: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- จิราวรรณ คล้ายหิรัญ จิราภรณ์ อนุชา และอัญญา ปลดเปลื้อง, 2560. “การคุมกำเนิดของแรงงานข้ามชาติหญิงชาวเมียนมาร์เชื้อสายมอญ”. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตถ์** 9(1) : 34-42.
- เจษฎา นกน้อย วรรณภรณ์ บริพันธ์ กัญญาภัทร บุญมิตรและ สาทิสสุวิทย์พันธุ์วงศ์. 2560. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อค่าจ้าง แรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างจังหวัดสงขลา”. **วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต** 5(1) : 99-106.
- ชนาธิป ทองจันทร์ และวันอาหมิน แวสะแลแม. 2560. **การก่อสร้างอัตลักษณ์ผ่านวิถีอาหารของแรงงานมอญในชุมชนคานเรือจรรยา จังหวัดปัตตานี**. ปัตตานี: คณะรัฐศาสตร์
- ชัยณรงค์ ศรีรักษ์ อภิชาติ ใจอารีย์และ ประสงค์ ต้นพิชัย. 2560. “การปรับตัวทางวัฒนธรรมของชุมชนต่อผลกระทบทางสังคมจากนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน: กรณีศึกษา ชุมชนท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก”. **วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์** 39(2018) : 789-800.
- นวนนุช เขียวหวาน. 2560. “การสังเคราะห์แนวคิดของการปรับตัวเชิงจิตวิทยาและการปรับตัวระหว่างวัฒนธรรม: ผสมผสานของสองแนวคิดเพื่อชี้วัดการปรับตัวของแรงงานอพยพข้ามชาติ”. **วารสาร วิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์** 7(2) : 201-226.
- ปานแพร เชาวน์ประยูร. 2553. “ทวิอัตลักษณ์: การต่อสู้และการปรับตัวของชาวไทยใหญ่พลัดถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่”. **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร** 30(1) : 42-68.
- ปาวดี สีหาราช, 2560. “การศึกษาชีวิตของแรงงานต่างด้าวในเชียงกงบางนา จังหวัดสมุทรปราการ”. **วารสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร** 10(2) : 2218-2234.
- ปิยะธิดา นาคะเกษียรและฤดี ปุ่บบางกะดี, 2556. “การศึกษาศถานการณ์การพัฒนาสวัสดิการชุมชนสำหรับแรงงานข้ามชาติกลุ่มชาติพันธุ์มอญผ่านกลไกประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มมิตรมอญ : กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร”. **วารสารสมาคมพยาบาลฯ สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** 31(1) : 110-121.
- ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. 2558. **ศิลปะอาเซียน**. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะธิดา นาคะเกษียรและฤดี ปุ่บบางกะดี, 2556. “การศึกษาวิถีชีวิต ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพ ของแรงงานข้ามชาติ”. **วารสารพยาบาลทหารบก** 14(2) : 105-115.

- ภควดี ทองชมพูและพัชรินทร์ ลาภานันท์, 2561. การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์: อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ มอญและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ. **วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง** 14(3) : 102-124.
- ภนิการ์ เพชรเขียว. 2549. “การปรับตัวของแรงงานต่างด้าวชาวพม่า เชื้อสายมอญ: ศึกษาเฉพาะกรณี แรงงานในบริษัท สวนยางจังหวัดสุราษฎร์ธานี”. วิทยานิพนธ์, สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยศ สันตสมบัติ. 2551. **อำนาจ พื้นที่และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- วารดา พุ่มผกา เกรียงศักดิ์ เขียวมิ่ง และบุญเดิม พันรอบ. 2559. “ภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมของ ชุมชนไทยเชื้อสายมอญเพื่อออกแบบสื่อการเรียนรู้”. **วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม** 15(2) : 167-164.
- วิลาสินี โสภภาพ. 2559. **ชุมชนข้ามถิ่น: การก่อร่างทางอัตลักษณ์ของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า ในจังหวัดขอนแก่น**. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิลาสินี โสภภาพและจักรพันธ์ ชัดชุมแสง. 2562. “งานบุญข้ามถิ่น: การจัดวางตัวตนใหม่และการ ต่อรองของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในจังหวัดขอนแก่น”. **วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี** 6(1) : 96-111.
- วัชร ศรีคำ. 2556. “แรงงานเวียดนามในสะพานนาครี สปป. ลาว”. **วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์** 4(2) : 151-170.
- วัชร ศรีคำ. 2557. “แรงงานย้ายถิ่นเวียดนามในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี”. **วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง** 10(1) : 139-162
- สุจิตรา เป็ลย่นรุ่ง, 2561. “รูปแบบการสื่อสารและการรับรู้อัตลักษณ์ของคนมอญข้ามถิ่นในจังหวัด สมุทรสาคร”. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** 26(52) : 71-93.
- สมใจ ศรีหล้า. 2550. “กลุ่มชาติพันธุ์ชา-บรู : การสร้างและการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์”. **วารสารสังคม ลุ่มน้ำโขง** 3(1) : 74-113.
- สุวิมล แสนเวียงจันทร์และยุพา โพพา. 2560. “การปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมของทายาท แรงงานข้ามชาติ”. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย** 7(3) : 301-312.
- องค์ บรรจุน. 2557. **ช้างสารมอญ**. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์มติชน.

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1

การปิดชุมชนดื้อราแฮตาม คำสั่งจังหวัดปัตตานี ที่ พิเศษ 14/2563
เรื่อง มาตรการควบคุมการแพร่ติดต่อของโรคอันตรายในท้องที่จังหวัดปัตตานี

คำสั่งจังหวัดปัตตานี

ที่ พิเศษ ๑๔ / ๒๕๖๓

เรื่อง มาตรการควบคุมการแพร่ของโรคติดต่ออันตรายในท้องที่จังหวัดปัตตานี

โดยที่สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด - 19 ได้แพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและกว้างขวางไปหลายประเทศทั่วโลก โดยกระทรวงสาธารณสุขได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ชื่อและอาการสำคัญของโรคติดต่ออันตราย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๓ ลงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ กำหนดให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด - 19 เป็นโรคติดต่ออันตราย ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๘ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจึงได้มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ฉบับลงวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ เกี่ยวกับโรคดังกล่าว และจังหวัดปัตตานีได้มีคำสั่งจังหวัดปัตตานี ที่(พิเศษ) ๑/๒๕๖๓ เรื่อง กำหนดให้จังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๓ กำหนดให้จังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั้งพื้นที่

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๔(๗) และมาตรา ๓๕ (๒) (๓) แห่งพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๘ และข้อ ๗(๑) ประกอบข้อ ๑ ข้อ ๑๐ และข้อ ๑๓ ของข้อกำหนดออกตามความในมาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๘ (ฉบับที่ ๑) ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดปัตตานีตามมติที่ประชุมครั้งที่ ๗/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ จึงออกคำสั่งไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ เนื่องจากพื้นที่

๑. หมู่ที่ ๖ ตำบลนาประดู่ และหมู่ที่ ๒ ตำบลปากล่อ อำเภอโคกโพธิ์

๒. หมู่ที่ ๔ ตำบลบางเขา หมู่ที่ ๓ ตำบลท่ากำชำ หมู่ที่ ๑ ตำบลคอลอดันหยง และหมู่ที่ ๔ ตำบลตุง อำเภอหนองจิก

๓. หมู่ที่ ๑, ๓, ๕ ตำบลเขาตุม หมู่ที่ ๓, ๔ ตำบลปิตุมุติ หมู่ที่ ๕ ตำบลยะรัง หมู่ที่ ๔ ตำบลเสดวา และหมู่ที่ ๕ ตำบลมะมาวี อำเภอยะรัง

๔. หมู่ที่ ๑ ตำบลไทรทอง และหมู่ที่ ๓ ตำบลดอนทราย อำเภอไม้แก่น

๕. หมู่ที่ ๔ ตำบลมะนังดาลำ หมู่ที่ ๘ ตำบลกะดุนง และหมู่ที่ ๓ ตำบลตะบั้ง อำเภอสายบุรี

๖. หมู่ที่ ๘ ตำบลตะลุโบะ อำเภอเมืองปัตตานี

๗. หมู่ที่ ๒ ตำบลตันหยงจิงงา อำเภอยะหริ่ง

๘. หมู่ที่ ๕ ตำบลลาगा อำเภอมายอ

เป็นพื้นที่ที่มีการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด - 19 เพื่อป้องกันมิให้โรคนั้นแพร่ระบาดโดยทางตรงหรือทางอ้อมไปยังผู้อื่นจึงห้ามประชาชนเข้าไปหรือออกจากพื้นที่ดังกล่าว เว้นแต่เพื่อการรักษาพยาบาล การกู้ชีพ การกู้ภัย การขนส่งยาเวชภัณฑ์และสินค้าอุปโภคบริโภค การสาธารณสุขโรค การไปรษณีย์ภัณฑ์ หรือกรณีได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อ

ข้อ ๒ เพื่อให้การดำเนินการบรรลุนิติประสงค์ตามข้อ ๑ จึงกำหนดจุดตรวจคัดกรองโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 ทุกหมู่บ้านและชุมชน ทั้งพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ข้อ ๓ ให้เจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อพิจารณาตรวจคัดกรองบุคคลที่ผ่านจุดตรวจคัดกรองตามข้อ ๒ เพื่อป้องกันและควบคุมโรคตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๘ และข้อกำหนดออกตามความในมาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๘ (ฉบับที่ ๑) ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จนถึงวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓

สั่ง ณ วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓

(นายไกรสร วิศิษฎ์วงศ์)

ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี

ผู้กำกับบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินจังหวัดปัตตานี